

'n Badreisje in de tropen

Carry van Bruggen

bron

Carry van Bruggen, *'n Badreisje in de tropen*. H.J.W. Becht, Amsterdam 1909

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/brug004nbad01_01/colofon.php

© 2016 dbnl

'n Badreisje in de tropen.

I.

Terwijl Gerda en Johan nog zaten te ontbijten in de achtergalerij, waar de meubels rommelig door elkaar stonden en hier en daar op de matten koffers en pakken waren neergezet, kwamen dikke monsieur Torrini en dikke madame Torrini met z'n beidjes 't houten trapje op, om afscheid te nemen voor de allerlaatste maal. De vóórlaatste maal was weliswaar pas gisteravond geweest, maar 'la chère petite' buurvrouw, die nog maar drie-en-twintig jaartjes in 't leven stond, zou nu voor een hééle maand en héél alleen de groote wereld in!

'Que vous êtes pâle,' slaakte madame, zoodra ze boven was en ze schudde meewarig haar weidsch gekapt hoofd. Johan stond nu haastig op en wischte zich den mond met z'n servet, hij trok z'n schouders omhoog met een half-lachend, half-boos gezicht en vertelde, zich beurtelings tot monsieur en tot madame wendende, z'n stem heel beleefd, maar een ietsje ongeduldig, omdat hij dit àllerlaatste afscheid eigenlijk overbodig vond, dat hij nog den heelen avond - nà hun vertrek - was bezig geweest, zijne vrouw haar fantastische plannen uit 't hoofd te praten. Hij trok,

na uitgesproken te hebben, nog weer met de schouders, daarmee te kennen gevende, dat het hem niet was gelukt.

‘La chère petite’ bleef zonder omzien of reageeren hardnekkig doende aan een valies, dat allang dicht zat, en terwijl Ettore Torrini nog bleef praten - maar nu gedempt en in het Engelsch - met Johan, wien hij vroeg, hoe laat de boot ging, wijdde madame haar aandacht aan de baby van anderhalf jaar, een heel klein meisje met een brutaal snoetje en zwart kroeshaar, dat zonder eerbied of schroom de vriendelijke bezoekerster in haar hoog, zwart kapsel greep. Madame stoof ontsteld achteruit, en de oude baboe bestrafte het kind, dat ze nooit anders dan Kardoesje hoorde noemen met een ‘terlaloe tòch, Kardoessie.’

Toen moest ook la chère petite zich wel omwenden en madame Torrini omvatte haar onmiddellijk in een moederlijke omhelzing. Daarna trok ze haar naast zich op de sofa en vroeg - zooals ze het ook bij haar voorlaatste bezoek van gisteravond had gedaan - of la chère petite nu alles bij zich had en niets vergeten.

Want als er iemand was, die zich op inpakken en reizen verstond, dan was zij het toch wel! Hoeveel maal waren ze nu al verhuisd gedurende de twintig jaren, die ze in de tropen hadden gewoond.

‘Eh bien, combien, Ettore?’ Ze wist zelf zeer wel het aantal hunner tropische verhuizingen, maar ze vond, dat het meer effect sorteerde, wanneer na een kleine wacht-pooze haar hardhoorige echtvriend op zijne goedig-schuchtere wijze z'n ‘zestien keer of zeventien.... e crois bien,’ had gestameld.

Dit geschiedde nu ook naar behooren en hierop keek madame met een tweede ‘Eh bien’ haar buurvrouw

trionfantelijk aan. Maar Gerda, een beetje korzelig, omdat ze het allang wist van de verhuizingen, van alle wederwaardigheden, van François en Antoinette, het zwarte Klingaleesche echtpaar, dat zoo trouw, en van den boozen Chinees Ho-Wei, die zoo zéér ontrouw was geweest, van alle voordeeltjes en slimmigheidjes bij alle zestien venduties, die 't bovendien verveelde zoo bemoederd te worden - hoewel ze 't gewoonlijk wel prettig vond - en vreeselijk veel meer opzag tegen de reis dan ze iemand vertellen dorst, Gerda antwoordde kortaf dat ze alles had, en dat niets was vergeten.

Het schrikte madame geenszins af en ze zette zich tot nader ondervragen.

Had ze de sago voor Kardoesje? Haar badje? De pisangs radjah-sereh, de eenige, die Kardoesje eten wou? Had ze een spiritustoestel? Want ze moest eraan denken, de bediening was maar zóó-zóó daar in dat hooge hotel, waar ze heen zou gaan, voor een maand, voor een heele maand om te herstellen van hare 'zenuwachtigheid'.

Gerda was zenuwachtig. En ze hield het vol tegen iedereen dat ze het was en dat ze rust behoefde. En Johan, haar man, zij was ervan overtuigd, werkte haar dáárom alléén tegen, omdat hij een egoïst was, een huistyrant die niet scheen te kunnen leven zonder z'n vrouw en zulks, wel te weten, geenszins uit liefde, maar om haar te treiteren en te tyranniseeren; Johan gunde háár niet, wat alle andere mannen hun vrouwen van harte gunden: Waren niet mevrouw Feyer en mevrouw Falkema en mevrouw van den Helst en mevrouw Thomson achtereenvolgens zenuwachtig geweest, waren ze niet achtereenvolgens naar het heerlijke berghotel

gegaan op dat fraaie eiland aan de overzijde der zeestraat en vandaar teruggekomen met blossen op haar eigen wangen en op die van haar meegenomen spruiten, met baboe's, die in weken niet uitgekakeld raakten over de wonderen van winkels, die ze hadden gezien in die groote, drukke Engelsch-tropische stad? Nu was zij zenuwachtig, nu moest zij er eens een maandje uit. Johan kon niet mee, jammer was het, maar ze zou zich best redden, uitstekend en zich niet vervelen met Kardoesje en met die gezellige ouwe Parima, die zoo aardig babbelen kon. En wie weet, waren er geen Hollandsche dames! Mevrouw van Velpen had er zès aangetroffen, ze hadden club-gemaakt, een heerlijken tijd gehad. Samen theedrinken, samen een koelie naar beneden zenden - deed je 't alleen, dan kwam 't te duur - om lekkere dingen te koopen in de toko bij Hurst, waar ze van alles hadden.

Maar die Johan, zóó flauw... En anders was hij toch wel een goeie, lieve vent, het diende erkend te wezen... maar nù. Verbeeld-je, haar tegen te werpen, dat ze nooit alleen gereisd had! 't Was nogal wat, die reis naar Poeloe-Sirih... En dat ze niet met geld kon omgaan!

Dubbel-en-dwars idioot, want wiè kon nu niet met geld omgaan? Je nam dood-gewoon een portefeulletje met kleine dollar-nootjes mee - van vijf of hoogstens van tien - je bewaarde dat op je borst overdag, telde het 's avonds na en lei 't 's nachts onder je hoofdkussen. Simple comme bonjour, dàt had Johan moeten toegeven. Niets, lekker niets, had hij kunnen tegenwerpen. Toen was-ie tòch weer met wat anders gekomen. Ze zou heimwee krijgen! Nee, maar dat

was toch tè erg. Dat ze het geen maand zou kunnen uithouden zonder hem, wat verbeeldde zoo een man zich toch wel! Ze waren niet in de wittebroodsweken, ze waren twee-en-een-half jaar getrouwd! Ook hierop had Johan moeten zwijgen. Maar opgeven zijn verzet? O, nee, geen denken aan.

Ze zou zeeziek worden! Zij, zeeziek. Om uit je vel te springen was het. Wie was er zeeziek geweest in de Roode Zee - ja, in de Roode Zee, waar ieder fatsoenlijk mensch zich kip-lekker voelt - zij of Johanzelf? Dat had ze 'm maar 's flink onder z'n neus geduwd.

En toen hij niets meer geweten had, was hij toch blijven zaniken en aanhouden, veertien dagen lang. Maar ze had niet toegegeven. Jawel, twee-en-een-half jaar was die man nu al baas, nu zou zij eens toonen, dat ze zich niet heelemaal onder de plak liet houden. Te beweren, dat haar zenuwachtigheid thuis wel overgaan zou. O, natuurlijk, háár zenuwachtigheid moest thuis maar overgaan, andere dames, die gingen naar Poeloeh-Sirih. Lekker, een zeereisje, heerlijk den berg opgedragen door zes koelies in een draagstoel temidden van een wondermooie natuur - ze had er zich genoeg van laten vertellen - en dan een maandje daar in het tophotel, waar het zóó hoog was, waar de wind den heelen dag in- en uitwoei en je des nachts onder een dikke deken moest slapen!

Ze was veertien dagen bezig geweest met het maken van flanellen kabaajtjes voor Kardoesje en een paar warme peignoirs voor zichzelf. En iederen keer, als Johan van zijn kantoor kwam, dan vond hij haar en baboe daarmee bezig en dan keek hij zoo geweldig zuur, iederen dag een beetje zuurder dan den vorigen.

Want hij dacht natuurlijk dat ze nòg toegeven zou, omdat ze altijd zoo braafjes onder de plak was blijven zitten! De jongen was verwend op die manier, dáár kwam het op neer, maar wat drommel, men leefde niet vergeefs in een tijd van strijd voor Vrouwenrecht! En ze hād overwonnen. Na een laatste preek, gisteravond, had Johan haar, met een bosje zuchten, tweehonderd dollars in nootjes van vijf toegeteld. Daar was ze nu toch heusch wel van geschrokken, maar ze had 't niet laten merken en toen Johan haar was gaan uitleggen, hoe ze nu doen moest met rekeningen en dat ze moest zorgen toe te komen, had ze hem dood-eenvoudig gezegd, dat ze er àlles van wist en dat hij gerust zijn mond kon houden.

De eenige schaduwzijde van deze schitterende overwinning was nu maar, dat ze, de groote dag gekomen, plotseling vreeselijk opzag tegen de reis. Maar nu nog bakzeil halen? Nu zich laten uitlachen door Johan en door die vervelende Torrini, die wel scheen te denken, dat zij alleen de kunst van reizen en inpakken verstond? Dat nooit. Die angst was dwaasheid, die had haar Johan met al zijn bezwaren in het hoofd gepraat. Als ze maar eerst op den berg zat, lekker in de kou, dan zou ze wat gauw opknappen. En over een maand kwam ze terug en dan zou ze voor Johan óók wel weer aardig wezen, want ze had 'm in de laatste veertien dagen wèl wat erg afgesnauwd. Intusschen, dat was zijn eigenschuld.

‘Pardon, madame?’

Met een stralend gezicht stond de buurvrouw voor haar. Ook haar echtgenoot keek verrukt en zelfs Johan glimlachte.

Monsieur Torrini had ineens une très bonne idee gekregen....

Monsieur Torrini was de directeur, de super-intendant eigenlijk van het telegraaf-kantoor eener Engelsche maatschappij, die den zeekabeldienst exploiteerde in Indië en in Australië. Ook te Poeloeh-Sirih aan de overzijde van de Zeestraat, was zulk een kantoor, en Mr. Turner, de super-intendant dáár, was met hem bevriend....

Terwijl monsieur Torrini, met een ongewone levendigheid zijn ‘bonne idee’ inleidde, viel madame hem meer dan eens in de rede, en zoodra hij den naam van Mr. Turner genoemd had, kwam er onmiddellijk een breedvoerig verhaal los over de plaats wáár, en de omstandigheden waaronder ze met dezen heer hadden kennis-gemaakt. De heer Torrini raakte door dien woordenrijken inval zóó onthutst, dat hij pas na een twéemaal herhaald: ‘Eh bien, continuez’ opnieuw in gang te brengen was.

Nu kwam dan ook de ‘bonne idee’ voor den dag. Voor 't geval de ‘chère petite’ wáárlijk heimwee naar huis en man mocht krijgen en misschien óók een beetje naar den armen ouden monsieur Torrini - ‘fi-donc, Ettore’ berispte madame - moest ze maar eenvoudig naar het kantoor van Mr. Turner gaan, zich daar bekend maken als ‘vriendin van Mr. Torrini’ en dan zou ze mogen telegrafeeren zoo veel haar hart begeeren kon en zulks geheel kosteloos!

Madame Torrini keek ietwat beleedigd - 't geen ten zeerste misstond op haar gôelijk gelaat - omdat Gerda zoo weinig dankbaarheid of enthousiasme toonde. 't Was toch waarlijk geen ‘bagatelle’, wat Ettore daar aanbood: het telegram-tarief was buitengewoon hoog, niet minder dan vijf-en-zeventig cent per woord, buiten het vaste recht.

Maar Johan putte zich uit in dankbetuiging voor de groote vriendelijkheid en dat maakte weer veel goed, een breede glimlach overzonde opnieuw madame Torrini's welgedane trekken en monsieur Torrini glimlachte óók, zij het in bescheidener afmeting, maar daarentegen met de zelfvoldoening van iemand, die een goed werk heeft volbracht.

Gerda daarentegen was innerlijk ten zeerste verontwaardigd. Wat dachten ze nou toch wel van haar? Madame Torrini was een best mensch, die haar haast overdadig verzorgde met allerlei 'cock-tails' en 'flips' van eigen vinding of naar vernuftige Fransche recepten, die aardig op weg was Kardoesje in den grond te bederven met overvloed van lekkers en speelgoed, maar al die verdiensten gaven haar niet 't recht tot zulk een grievend gebrek-aan-vertrouwen als ze nu demonstreerde.

Jawel, ze konden lang wachten, eer dat er van háár een heimwee-telegrammetje kwam, al dat gezeur begon haar te vervelen. Ze moesten nu maar eens weggaan, die brave, vervelende Torrini's, dan konden zij en Johan zoo zoetjes aan opwandelen naar den trein, die haar naar de boot zou brengen.

Hè, dat raar-slikkerige gevoel toch in haar keel! Ze leek wel mal, om één enkele maand weggaan van een man, die immers de laatste weken niets had gedaan dan haar plagen en tegenwerken, enkel en alleen, omdat hij haar dien uitstap niet gunde en uit louter egoïsme opzag tegen het weinigje ongerief van haar afwezigheid! De jongen en de kokkie konden best voor hem zorgen, en als het hem verveelde, at hij maar eens in 't hôtél. Trouwens, met mevrouw van Velpen, en met mevrouw

Martijn had ze al afspraak, dat ze hem eens inviteeren zouden. Ze had er maar niets van gezegd, want hij verkoos niet 'uitbesteed' of 'uitgeleend' te worden! Die mannen met hun dwazen trots!

Nu ja, prèttig zou Johan het niet hebben die maand. Maar m'n hemel, 't wàs toch immers noodzakelijk dat ze ging, hoognoodzakelijk voor hare gezondheid. Ze wàs zenuwachtig, ze sliep niet lekker meer, ze verveelde zich, ze was dikwijls kribbig tegen baboe en tegen kokkie, een ezel hij, die bij al die verschijnselen nog zou durven twijfelen aan haar zenuwachtigheid! En kwam ze dan terug, wel, dan had Johan meteen geleerd, haar beter te waardeeren. Zoo nu en dan eens een gedwongen jonggezellenbestaan, dat was zoo kwaad nog niet voor door al te zachtzinnige vrouwen verwende echtgenooten.

Maar dat proppige gevoel in haar keel.... ze raakte het niet kwijt, met al haar geredeneer nòg niet! Jassusdan-toch, Johan moest 't eens weten, hij lachte haar helder uit! Alles zou immers even leuk wezen. Iedereen vond het bootreisje verrukkelijk, van zeeziekte geen sprake. De kapitein was de vriendelijkheid en de gedienschtigheid zelf, er was een uitstekende kok aan boord - de vischschotels van de 'Guinea' waren beroemd! - en al-met-al duurde het reisje nog geen etmaal. En 's morgens kreeg je den zonsopgang tegenover de reede van Poeloe-Sirih, dat dan in het gezicht kwam. Dáár kon je dan, had ze bedacht, nog wat winkelen in Broad-Street, voor je je liet den berg opdragen. Want zat je daar eenmaal - en 't kostte je een veertig dollars, dat was een kleine zestig gulden met bagage en baboe en kind! - dan kwam je er zoo licht niet meer af. Bspottelijk, die madame Torrine, ze kon het makkelijk

aanbieden, dat gratis seinen! Jawel, je ging daar maar eventjes voor een klikkebitje den berg àf en weer op, om aan dien akeligen-man-van-je een telegrammetje te sturen.

Tòch prettig, als je wist, waar je terecht kon. Ze moest nu niet ondankbaar wezen. Ze zou eens lièf bedanken. 't Was nu toch tijd van afscheid-nemen.

Monsieur Ettore had zich na een nieuw 'Eh bien' van z'n dikke eega uit z'n rieten stoel opgewerkt, een beetje strammig, want de Indische jaren kwamen hem ten slotte in de botten te zitten, en het echtpaar nam afscheid. 't Was een teeder afscheid met veel handdrukken en klappende zoenen aan Gerda en aan het brutale kleine Kardoesje, een ietwat rumoerig afscheid met veel allerlaatsten goeden raad van madame en jovialerig handdrukken en keelschrapen van monsieur, die eigenlijk met zichzelf en z'n vrouw wat verlegen stond.

Johan liet ze uit en had nog zóó een massa wenken en vragen te beantwoorden, dat hij na een minuut of wat met een 'oef' van verluchting het trapje weer opwipte de achtergalerij binnen waar zijn vrouw bezig was haar hoed op te zetten. De reismantel van dunne Chineesche zijde had ze al aan en de baboe besteedde al het geduld en al de listigheid, waarover ze krachtens haar ras-aanleg te beschikken had, om Kardoesje den witten stroohoed op 't kopje te zetten, dat ze telkens luidlachend heen en weer bewoog.

Johan, met z'n half-boozen, half-geamuzeerden blik, keek naar z'n vrouw en vond dat ze bleek was. Hij durfde er haar niet mee plagen, want het 'hoe kùn je me zoo plagen, terwijl je weèt dat ik nerveus ben' van de laatste veertien dagen tuitte hem nog in z'n

ooren en hij wendde zich af en bracht het stoute Kardoesje tot rede en de hijgende baboe tot bedaren.

Middelerwijl kwam ook de huisjongen binnen en vertelde dat de ‘sado’ voor was, 't wagentje, dat de bagage naar den trein zou brengen. Zijzelf zouden te voet gaan; 't was vroeg-ochtend en nog koel, want in den goeden moesson. En Soemon riep Sidin en samen haalden ze de vier stuks bagage - een grooten koffer en een kleinen, en een gevlochten krاندjang en een wonderlijken knoedel van in bonte sarongs geknoopte noodzakelijkheden die aan alle kant uit het dunne doek puilden en te zamen het hebben en houden van de baboe uitmaakten - uit de achtergalerij en sjouwden ze door den tuin naar het wagentje dat buiten wachtte.

Gerda keek er naar en 't propte haar erger dan ooit in den keel en ze slikte en slikte, maar kreeg er den prop niet door. Ze trok een héél bedrukt gezicht, toen 't laatste stuk was weggesleept, maar zoodra ze bemerkte, dat Johan naar haar keek, keerde ze zich om.

Gek toch! Geen oogenblik in de veertien dagen, sinds ze voor 't eerst met haar plan was voor den dag gekomen, had ze er zóó tegenop gezien, geen oogenblik ook - o, zwakkeling, die ze was - zich zóó bekommerd om Johan, die eenzaam ging achterblijven. Was ze dan heelemaal vergeten wat al haar kennissen haar hadden verteld van 't vroolijke leventje, dat hùn mannen hadden geleid en dat een vrouw zich nooit bezorgd had te maken over haar onbestorven weduwnaar, want dat zulk een wezen nimmer te beklagen, daarentegen dubbel-en-dwars te benijden is? Ach, als de Van Velpens en de Martijns hem nu maar inviteerden, als kokkie niet maar weer ruzie maakte met haar man,

zoodat haar hoofd omliep en ze niet zou kunnen koken!

‘Niet aan denken nou, niet telkens aan denken,’ pruttelde ze in zich zelf, ‘er is tòch geen terugtreden meer mogelijk.’ En luid, tot haar man:

‘Ik ben klaar, Jo. Als we nou gaan zullen?’

‘Ja’ zei hij. En keek haar nog even in de oogen. Met z'n glimlach, half-ontstemd en half-geamuzeerd. Ze had niet meer den moed, haar oogen boos af te wenden en ze glimlachte maar terug, terwijl haar mond in nerveuse siddering even vertrok. Johan merkte het, hij bukte z'n gezicht naar haar toe, om haar goed aan te zien.

‘Spijt?’ zei hij zacht, ‘de sado terugroepen? Het gaat nog best.’

‘Dank-je,’ zei Gerda, koel, haar hoofd omkeerend. ‘Ik begrijp niet, wat je wilt.’ Even zweeg ze, dan heftig door haar nervositeit ‘moet je me nou tot 't laatste toe nog plagen en treiteren, terwijl je weet....’

‘Dat je nerveus bent. Jawèl,’ vulde Johan aan, kalm. Hij bebeet z'n snor. ‘t Was maar een vraag hoor! Ik meende, dat je....’

‘Heelemaal niet,’ viel Gerda in, opgewonden. ‘Jij kan wel zooveel meenen, je maakt een mensch dól met al dat kijken en al dat vragen.’

‘Niet veel voor noodig tegenwoordig, om jou dol te maken’ mompelde Johan halffluid. Hij was in een paar stappen bij 't trapje en riep de baboe, die met Kardoesje op den arm, afscheid stond te nemen van Sidin, haar man.

‘Kom baboe, 't is tijd.’

Even de voorgalerij in en van den kapstok z'n witten kurkhoed genomen, 'n sigaret aangestoken....

‘Nou, vooruit dan maar.’

Achter hem stond z'n vrouw te snikken in haar zakdoek.

‘Kom kind, als je nou je trein niet missen wilt.’

‘Ja, dadelijk, dadelijk, ga maar vooruit.’

Ze frommelde jachterig 't zakdoekje onder den mantel weg in den zak van haar witte japon en ging haar man achterna 't trapje af, den tuin door en den weg af.

Blootvoetige baboe in beste plunje volgde. Kardoesje zat in de bruine slendang, die haar heele lijfje soepel omving, 't kroeshoofdje met den witten hoed alleen stak boven den breeden lap uit, die strak gespannen was om oude baboe's rug en schouders.

De trein bracht ze naar de haven.

Gerda zei niet veel, lusteloos zat ze in den leegen waggon alleen met man, kind en baboe. 't Station lag een eind terug, de trein had ze vertrekkend nog langs hun huis gebracht, dat ze een laatsten blik had kunnen geven. Wat lag 't daar in de verte leuk-vredig tusschen de mangga's en de palmen. 't Kippenhok had ze gezien tusschen de geschoren boengga-spatoe door en door 't raamgat van de keuken kokkie doende met potten en pannen. En een gevoel of ze.... Heimwee, nù al? Dat was toch heelemaal dwaasheid! Nog geen kwartier van huis! Maar toch.... 't gezicht-op thuis wou haar niet uit de gedachten. Straks, om twaalf uur, dan zou Johan alleen daar komen, alleen daar zitten rijsttafelen, alleen siësta houden.... Nou ja, dat wist ze toch allang, dat was toch heel logisch en natuurlijk; als de vrouw uit huis ging, dan bleef de man alleen! 't Heele geval was eenvoudig, dat ze slecht geslapen en slecht ontbeten had, dat ze hoofdpijn had en zenuwachtig was. Natuurlijk, zulk dwaas tobben over niemendal

was juist 't beste bewijs, dat ze hóóg nodig eens een poosje eruit moest en rust zoeken in een koel klimaat.

Maar ineenen voelde ze toch een sterke behoefte voor de laatste maal nog eens lief-en-vriendelijk te zijn tegen Johan en óók zich opgewekt te toonen, dat hij niet kon vermoeden, dat ze nu al spijt had. Want dáár was geen sprake van!

‘Zul je váák schrijven?’ vroeg ze.

‘Iederen dag,’ lachte hij. ‘Jij natuurlijk ook!’

Ze knikte.

‘En hoeveel brieven krijg ik dan?’ glimlachte Johan.

‘Dertig natuurlijk!’ antwoordde Gerda kort en boos.

Daar had-je 't nou waarachtig alweer! Die vraag was immers niet anders dan een bedekte toespeling, dat ze wel gauw terugkeeren zou. Kon hij nèt denken!

Wacht, eens even laten voelen.

‘Zeg Jo, als 'k nou 's niet toekom met m'n geld? Want een maand is lang!’

Johan vertrok geen spier.

‘Dan sein je maar om meer, bij Mr. Turner. Dat kost je geen cent. Was dat niet allemachtig aardig aangeboden van Torrini?’

‘Dat zou 'k tòch niet doen. Veel te duur en veel te omslachtig.’

‘Dan schrijf je. Maar je weet, dat je altijd kàn seinen, nie-waar? Zoo veel als je wilt. Weet je waar 't kantoor is?’

‘O jawel, in Broad-Street.’ Ze zei 't onverschillig. Ze begreep opperbest, waarom hij dat met zoo een nadruk vroeg. Niet om 't geld.

Kardoesje was tegen baboe aan in slaap gevallen. En ook oude Sarima-zelf dutte half met haar hoofd tegen het houten beschot. 't Gedonder van den trein over de

lange spoorbrug over de rivier deed haar opschrikken. Soezerig sperde ze de oogen open, keek 't raamgat uit.

‘Soeda?’

‘Belom.... belom,’ suste Johan glimlachend.

‘Nog wel een minuut of tien.’

Ze kwamen nog een paar stille kampongs voorbij, de grauwe huizen verscholen onder hooge klapperpalmen. 'n Man in bleek-rood baadje kapte er hout voor z'n huisdeur, twee naakte kinders, de dikke bruine buikjes vooruit, stonden er aandachtig naar te kijken. Een meisje liep, wat dieper 't palmbosch in, met een goudgelen maïskolf op het hoofd naar een verscholen huisje toe. Ze droeg een strak kabaaitje van somber-blauwe kleur.

De trein stopte in 't wrak en schamel havenstationnetje en ze stapten uit, Soemon, die in de derde-klas-wagen was meegereisd om voor de bagage te zorgen, kwam al met z'n bloote voeten over 't zonnige plaveisel aangerend, hij hielp de stations-koelies den zwaren koffer uit den gapenden goederenwagen zeulen en keek terwijl rond naar een paar Chineezzen, die 't goed naar de boot konden sjouwen. Er kwam al gauw een heel stelletje van die geel-bleeke, sjofele kerels, met beenige hongergezichten, de dorre monden open en nagenoeg ongekleeed. Soemon, met superieur gebaar, pikte er twee van de stevigsten uit, en die laadden de zaakjes op bloote, bottige schouders, terwijl de anderen zwijgend aftrokken.

Johan hield schuttend de witte parasol boven Gerda's hoofd. Ze zag bleek van de migraine.

Baboe, suffig en gemelijk door al dat ongewone gedoe, slofte er traag achteraan, oogknippend tegen de felle, witte zon. Anders zat ze om dezen tijd lekker

thuis in de koele achtergalerij met Kardoesje te spelen of te naaien, terwijl haar oude man naar de markt was om sajoer en vischjes!

Ook Gerda voelde wat teleurstelling om dit saaie begin van de reis. Maar dat verweet ze onmiddellijk zichzelf. Had ze soms gedacht dat het reisje naar de haven plezierig was? Ze wist waarlijk wel beter. Nee, het rechte genoegen ging pas beginnen als ze midden op de groote, koele zee zouden zijn!

De boot lag klaar aan den hoogen steiger, door een breede, sterk-hellende loopplank in verbinding met den woeligen wal. De koelies stonden daar al met de barang. Wat hadden ze gesjouwd, de kerels! Hun koppen waren nat van zweet, dat ze ijverig wegwischten met vuile enden lap. Johan, medelijdend, gaf ze een goed draagloon, en pas daarna en na een tevreden grijns tegen elkaar, droegen ze 't boeltje naar boord en zetten het tusschen den overigen rommel aan dek.

Want er stond wat een rommel! Gerda keek er ontstemd van. En wat stonk het weer benauwend naar droge visch, naar die lamme ikan-kring, die van de Molukken tot Oleh-lehs Indië permanent verpest! Koelies van allerlei landaard, nagenoeg ongekleed hun bruine, zwarte en kaneelgele lijven, wriemelden sjouwend en zeulend ertusschen door, en een slanke jonge Chinees, die op z'n hoofd een platte bun had staan, waarin twee jonge haaien op apegapen lagen, stond er lachend naar te kijken. Een sjouwende landsman van 'm vloekte hem uit en sloeg grommend naar hem, maar hij ontweek lachend den klap en ging kalm met z'n have naar de derde klas, achteraan, waar z'n plaats was.

De kapitein, welgekleede dikkert, met een joviaal

warm-rood hoofd boven zijn prangenden jaskraag uit, beende met voorzichtige wijde stappen tusschen den rommel door, naar Johan en Gerda toe. Hij begroette hen vriendelijk en vernam met belangstelling, dat mevrouw voor een maand naar de bergen ging. En Gerda informeerde of er misschien nog andere dames van haar kennis konden zijn, want de kapitein was op de hoogte van alles, dat ging en kwam tusschen de beide havens. Maar de kapitein ontkende met langzaam hoofdschudden na even wenkbrauw-fronsend bedenken. Nee, bekende dames waren er niet.

Gerda verborg haar teleurstelling onder een opgewekt ‘o, het maakt niets uit.’

Ze vertelde, dat ze er niet heenging voor genoeg, maar omdat ze zenuwachtig was, en ze had den goeden kap'tein Völcker wel kunnen omhelzen, toen die tegen Johan zei, dat zijn vrouw er ook echt-zenuwachtig uitzag, dat alle vrouwtjes zoo een uitstapje op haar tijd noodig hadden en dat hij, de kap'tein, al menig prikkelbaar bleekneusje met blozende kaken en een excellent humeur had teruggebracht!

Johan bleef maar glimlachend knikken, zoodat Gerda op het punt stond, nog ééns, en voor de allerlaatste maal een driftbui te krijgen. Hè, die man van haar, die kon nou nóóit eris toegeven, dat hij ongelijk had! 't Was duidelijk te merken aan zijn hatelijken glimlach, dat hij nòg niet geloofde in het noodzakelijke van haar vertrek. Eigenlijk verdiende hij, dat 't nièt hielp!

De kap'tein had den Javaanschen hofmeester geroepen en die geleidde Gerda met baboe en kind naar de hut beneden, om zich wat op te frisschen en alles gereed te leggen voor den nacht. Dan was dat afgeloopen en

kon ze tot slapen-gaan aan dek blijven. Ze had de ruimste en luchtigste hut gekregen, omdat er behalve haar maar twee passagiers waren, Engelsche planters, had de kap'tein verteld, die een uitstapje hadden gemaakt naar de Hollandsche kolonie en nu terugkeerden naar hun woonplaats. Die konden het wel met wat minder ruimte stellen, een dame-met-kind ging altijd voor.

Maar in die ruimste en luchtigste hut was het toch nog behoorlijk warm. Terwijl ze voor den kleinen toiletspiegel haar kapsel wat opfleurde met een pijnlijk gezicht, omdat ze zoo'n hoofdpijn had en de baboe achter haar onder veel protest Kardoesje uit haar slendang pelde en in de benedenste kooi lei, keek Gerda uit de patrijspoort over de gladde, vlakke zee, waar de zon smoorwarm in neerbrandde. Ze zag juist tegen den buik van een bruine Chineesche jonk en 't óp-en-neer klimmen van de gestaarte bemanning tusschen een prauwtje beneden en het dek omhoog, die ze geen van beide kon zien, bespiedde ze half-bewust.

Terwijl ze nog doende was haar schoenen voor muilen te verwisselen, die lekker koel aanvoelden door de dunne kousen heen, was Kardoesje al in slaap geraakt en zachtjes ging ze nu naar boven, terwijl oude baboe zich te dutten legde op den grond.

't Dek was geruimd en dat gaf haar dadelijk een prettig gevoel. Al de rommel van pakken en manden was teruggeschoven naar het achterdek, waar Gerda de Chineesche en Inlandsche passagiers zag krioelen, ieder nog druk bezig met z'n eigen rommeltje. Gezellig stonden de groen-geschilderde rieten stoelen in kring rond de kleine tafel met marmerblad en verder op dek was

de djatti-houten etenstafel al bespreid met het witte kleed voor den tiffin. Johan zat bij den kap'tein, ieder had een glas bier voor zich staan en Gerda, 't gezicht in opgewekten plooi, ging bij hen zitten, en gedurende 't kwartiertje, dat ze zoo in allen vrede nog met z'n drietjes praatten - de Engelsche planters hingen over de verschansing en keken naar de kleurige drukte aan wal - dacht Gerda aan de heele reis in 't verschiet niet meer.

Maar de kap'tein keek op z'n horloge en hij waarschuwde Johan, dat 't tijd werd om aan wal te gaan. Toen voelde Gerda ineens een fellen hartebons, bevend rees ze overeind van haar stoel en de kaptein tegelijk stond op en keerde zich om, en ging de laatste orders geven voor 't vertrek.

Ze bracht Johan tot voor de hellende loopplank, die achter hem zou worden ingehaald. Schreiend lag ze in z'n armen.

‘Wil je nòg terug?’ fluisterde Johan, ‘het kan nog!’

In het moment, vóór ze antwoordde, bedacht Gerda hoe dòm ze zou zijn, nu nog terug te gaan, hoe ze een heerlijk reisje zou misloopen en dat haar iedereen, en Johan 't hardst van allemaal, zou uitlachen. Nee, ze deed 't niet, ze wou haar uitstap naar Poehoe-Sirih gehad hebben, net zoo goed als de anderen, als al haar kennissen.

Ze maakte zich los uit Johan's armen, wischte haar betraande oogen af en schudde zonder boosheid, maar zeer beslist, het hoofd. Dat Johan een teleurgesteld gezicht trok, verhardde haar weer; had hij waarlijk op 't allerlaatste moment nog gerekend? En ze was nu dubbel blij, dat ze volgehouden had. Dan nu ook geen tranen meer!

Johan ging van boord en bleef op den steiger staan, 't gezicht, zonder glimlach nu, naar de boot opgewend. Gerda stond daar alleen aan dek, de hand aan de railing en ze zag hoe de scheepslui de loopplank moeizaam binnenzeulden. Toen was ze plotseling op het hooge dek door de breede strook water in de diepte al van haar man gescheiden; en tegen den kap'tein, die naast haar was komen staan en een opmerking maakte, kon ze nauwelijks iets zeggen.

En de boot stootte drie korte, rauwe geluiden uit, 't afscheid van den wal; het houten hekje werd met een smakje in de railing gezet en van onder op kwam hoorbaar al luider het grommelend gestamp van de machine, die aanving, de 'Guinea' in gang te zetten....

Kleiner en kleiner werden de grauwe pakhuizen aan wal, werden de jonken en prauwen, die daar lagen vastgemeerd of los dobberden verderop; kleiner werd het kleurig gewoel van sjouwend werkvolk. En Johan, die voortdurend nog wuifde, stond er eenzaam en onbeweeglijk in z'n blanke pak temidden van de beweeglijkheid en de kleurigheid rondom hem. Onder den neerschaduwenden hoedrand was zijn gezicht niet meer te onderscheiden. Nu wuifde hij ook niet meer, en keerde zich om en ging heen. Achter de goederenloods verdween hij, Gerda zag hem gaan door een floers van tranen, dat plotseling over haar oogen waasde, ze bleef nog staren en nu hij weg was scheen plotseling véél verder de wal en 't menschengewoel daar leek 't doelloos-schijnend gewriemel van een nest mieren.

Ze keerde zich om en liet zich neervallen in een langen rieten stoel, op 't punt in schreien uit te barsten.

Maar daar stond ineens de kap'tein voor haar, met een verholen lach onder z'n rooden snor en met hem, in houding van afwachten, correct en stijf, de beide Engelschen. Die dienden toch even voorgesteld te wezen, voordat ze straks te zamen aan tafel zouden gaan.

Even was ze boos op den kap'tein, maar dan begreep ze, aan z'n nu openlijken glimlach, dat hij haar wou afleiden en ze lachte terug wat verlegen en bloosde onder 't voorstellen, terwijl de beide Engelsche jongens óók blozend een correcte buiging maakten.

Het waren twee stevige, wélgebouwde jongens van vijf of zes en twintig jaar, met knappe, gladgeschoren gezichten, de een blond, de ander donkerbruin. Maar dat maakte met die kortgeknipte haren niet bijster veel verschil en Gerda kreeg den indruk, dat ze broers waren. Ze vroeg er hun naar en de jongens lachten met groote, witte tanden, vermaakt, en vertelden, dat iedereen ze voor broers hield.... vóór ze voorgesteld waren! Gerda bloosde nu weer om 't domme, dat ze hun immers verschillende namen vergeten had en ze lachte maar mee. De kap'tein had wat te drinken laten komen. De hofmeester kwam nu uit 't kombuis voor den dag met 'n hooge stapel borden, waarboven alleen z'n oplettend, ernstig gezicht uitstak. Z'n bloote voeten gingen zacht over de witte planken naar de tafel toe, voorzichtig zette hij daar den bordenstapel neer, en verdween opnieuw om 't overig tafelgerei te halen.

De jongens hadden daarvoor en voor hun parelende whisky-soda nu meer aandacht dan voor Gerda, en die liet zich langzaam terugzinken in haar stoel en keek naar de verdwijnende kust.

Die lag daar nu vaag en nevelig al heel ver verzonken

in den einder. Ze waren ook al haast een half uur in zee. Prauwen en jonken waren niet te zien, doch, ver zee-in, kwam zichtbaar een groote stoomboot die daar heel langzaam langs de wazige kim voortkroop, de trage rookpluim achter zich aan. Verblindend-blinkend kaatste de gladde zee 't witte zonlicht terug naar omhoog, en de heete lucht drukte zwaar op het zonedak boven hunne hoofden. Gerda dacht aan Johan, met een gevoel, of ze al uren weg was, ze lag strak voor zich uit te staren, 't praten der drie mannen hoorde ze wel langs zich heen murmelen, maar de beteekenis van hun woorden drong niet tot haar door. Nu zat Johan, bepeinsde ze, alweêr in den trein, en de trein ging terug naar haar woonplaats toe.

Dan zou hij uitstappen, ja, hij wàs er al haast, en een sado nemen naar huis toe. Als Sidin maar had opgeruimd, nu ze Soemon hadden meegenomen! Als kokkie maar naar den passar was gegaan, nu niemand het haar had bevolen! 't Mensch was in staat met haar handen over mekaar in de keuken te zitten sirihekauwen en geen slag uit te voeren voor de rijsttafel, uit pure oliedomheid. Dan zat Johan om twaalf uur zonder eten. Had ze toch maar vooraf haar orders gegeven! Ja-god, wie kon nou overal aan denken en dan in al die drukte en roezemoes van vanmorgen, met die omslachtige Torrini nog op den valreep....

Toch dacht ze met een schokje van verheugenis aan buurvrouw Torrini. Had niet Johan een doorlopende invitatie om bij háár te eten? Daar zou ze hem vandaag stellig wel aan herinneren, vast stuurde ze hem een leitje op kantoor en al ging Johan er niet graag, omdat hij niet hield van de Fransch-Engelsche conversatie en

omdat de Torrini's altijd zoo lang tafelden, dat de siësta er bij inschoot en je zóó van tafel weer naar kantoor moest, den eersten keer zou hij toch niet weigeren.

En ze vermeide zich in de gedachte dat Johan toch goed verzorgd zou wezen en hoopte, dat Wilkens hem vanmiddag zou komen halen, om met hem te eten in het hôtel.

‘Kom mevrouwetje, lach eris mee,’ wekte de kap'tein haar op.

Gerda richtte zich glimlachend overeind in haar stoel.

‘Mag ik u een glas sherry laten brengen?’

‘Graag.’

De eene Engelsche jongeman vroeg haar, of ze in Poeloe-Sirih was bekend.

Nee, ze wist er alleen Mr. Turner.... Hè, die kende hij óók, een héél geschikten man. En Gerda vroeg op haar beurt, of hij dan ook te Poeloe-Sirih thuishoorde. Maar de jongen vertelde, dat hij en z'n vrind 't binnenland ingingen, onmiddellijk terug naar hun suikerplantage.

De gong geluidde met drie wèlklankige slagen. De kap'tein keek op z'n horloge.

‘Etensuur,’ zei hij.

Kalm-stoomend voer de ‘Guinea’ voortdurend verder de gladde zee in. 't Land, dat ze achter zich had gelaten, was nu gansch en al van den einder weggevaagd; nergens kust te zien.

Op een afstand gleed nu statig een groote Chineesche jonk voorbij, een fantastisch vaartuig dat een heele menigte van wijd-gespreide goudbruine zeilen voerde en een gele vlag met een zwarten draak in top.

Wat was het warm onder dat zonedak, waartoe

hunne hoofden haast reikten, nu ze zich met z'n vieren om de netgedekte etenstafel schikten! De soep, die naar schapenvleesch rook, maakte Gerda even wee, maar ze wist, dat ze daar aan de overzijde een heele maand schapenvleesch-geurende soep zou krijgen, en 'mutton' in iedere denkbare gedaante, en ze vermande zich en at, ook om den kaptein genoeg te doen, haar bord leeg.

De kap'tein, wèlghemoed - hij vond de beide Engelschen gezellige passagiers en een jonge vrouw aan boord, daar hield hij óók wel van - stelde nu voor, dat ze na den eten allemaal zouden rusten en daarna een kijkje nemen op het achterdek. Hij had een Arabischen slangenbezweerder aan boord zien gaan! Hoe leek mevrouw'tje dat, als ze dien kerel eens zijn kunsten lieten vertoonen? Gerda voelde er wel voor, ze had nog maar eenmaal een slangenbezweerder gezien en geheimzinnige dingen trokken haar altijd aan. Des kapiteins voorstel maakte een heel gesprek over toovenarij en bovenzinnelikheden gaande, waarbij de Engelsche jongens telkens luid lachten met hun witte tanden en overmoedig hun hoofden achteruit wierpen. Gerda maakte zich daar een beetje boos bij, wat drommel, je deed niet alles af met het lachende materialisme van die gezonde boys! Er was méér tusschen hemel en aarde, dan zij met z'n drieën - of met z'n vieren dan, als je den kap'tein wou meerekenen, maar diè wees het meegerekend-zijn glimlachend af - wisten, of ook maar vermoedden! De Engelsche jongens echter, blijkbaar niet sterk in de klassieke literatuur van hun vaderland, lachten op die tegenwerping nog luider, Gerda werd nog boozter en de kap'tein deed er een glimlach toe.

De geurende sappige ananassen werden opgezet en de jeugdige planters vonden die nu veel belangrijker dan alle bovennatuurlijkheden met den slangenbezweerder erbij; ze sneden zich dikke, druipende, goudgele schijven van de vruchten af en aten die rijkelijk bestrooid met zout.

Onder dat bedrijf was het ineens weer stil en hoorde Gerda plotseling 't gekrijt van Kardoesje, die blijkbaar was ontwaakt en nijdig protesteerde tegen haar overplaatsing naar een hut op de 'Guinea'.

Haastig stond Gerda op en daalde naar beneden. Sarima stond daar over de nauwe slaapkooi gebukt en grommelde tegen 't kind, dat nijdig krijschte en zich niet wou laten helpen. Maar Gerda beurde haar dochtertje, dat rood was van de hitte, uit de kooi, kuste haar van zweet en tranen nat gezichtje en nam haar mee naar 't dek.

Dat was al leeg, de kap'tein en de beide passagiers zeker reeds ter rust, bij de verlaten tafel stond de bruine hofmeester en zette 't eetgerei in elkaar.

't Was er al niet veel koeler dan beneden. Overal rondom uit zee sloeg 't door de gladde oppervlakte weggekaatste zonlicht op, verblindend blank en gloeiend warm. Wijd in de verte aan allen kant lagen de horizonten in wazigheid verzonken; land viel nergens te bekennen, vaartuigen evenmin. Gerda zuchtte. Wat zou Johan nu doen? Zou hij slapen? Ze had 't gevoel of ze al heel lang van huis af was en zoo op afstand van tijd en ruimte gezien, leek dat huis ineens begeerlijk om te wezen, want rustig en koel.... En wat was 't gloeiend heet aan boord, wat was Sarima brommerig, Kardoesje dreinerig en vervelend.

Gerda ondervroeg nu de baboe.

‘Had Kardoesje gegeten? Had zij zelf gegeten? Nonnie had niet gewild en 't kind had gelijk. Wat was dát voor vuile boeboer.... tjies.... die ze haar wouên laten slikken? En zijzelf, nou, zij had geen honger, zij had sakit-hati, gróót verdriet. Was dat een idee van mevrouw geweest, om alleen op reis te gaan? Was mevrouw maar liever bij den toean gebleven, en had háár bij Sidin gelaten!

Gerda wou even de oude baboe berispen om haar vrijpostigheid, doch ze liet 't maar. De heele maand waren zij en 't oude menschje immers op elkaar aangewezen, en als Sarima eenmaal boudeerde, dan had-je haar nog niet weer in haar humeur!

Ze zei dus alleen, dat Sarima niet moest praten als iemand, die zijn verstand kwijt is; ze wist immers héél goed, dat mevrouw op reis moest omdat ze zenuwachtig was.

Gingen niet alle dames op reis, die zenuwachtig waren?

‘Betoel,’ bromde de baboe en goedig, bood ze aan, met Kardoesje wat op en neer te loopen aan dek, dan kon mevrouw een beetje slapen.

Gerda gaf haar verheugd het kind in de slendang en legde zich languit in den rieten stoel. 't Kussentje schoof ze zich onder de wang en sloot de oogen om te slapen, maar er was zoo een wirwar van gedachten in haar hoofd, dat ze al gauw afzag van haar pogen, die tot rust te brengen.

Hoe zou ze nu doen, met 't hotel op den berg? Haar kamer huren per week of voor de heele maand? Johan had gezegd, bij de week was beter, jawel, maar dat deed hij natuurlijk, omdat-ie dacht.... Als 't goedkoop uitkwam, huurde ze voor de heele maand.

Ze had sago genoeg voor Kardoesje, wel twintig rollen, ze zou zuinig wezen met haar geld. Wel vervelend, dat ze waarschijnlijk geen enkele kennis zou aantreffen, maar ze ging niet voor plezier, doch om beter te worden, omdat iedereen naar Poeloe-Sirih ging, die beter worden moest....

Morgen vroeg de aankomst - dan leuk winkelen in Broad-Street; de anderen hadden ook allemaal zulke aardige dingen meegebracht. Die Engelschen hadden van alles in hun toko's, waar die vadsige Hollanders niet aan dachten. Overal waar je kwam, de ouwe sleur, dezelfde duffe dingen. Nooit eens wat nieuws. Pienter volk, die Engelschen, aardige jongens, deze twee aan boord.

De donkere was wel 't aardigst.... of.... nee.... eigenlijk toch de blonde. Die had leuke blauwe oogen.... guitig.... en mooie tanden hadden ze allebei.... ze hield ook wel van die gladgeschoren wangen.... maar veel zat er niet bij.... dat had-je gewoonlijk met die Engelschen.... sportjongens natuurlijk, en waarschijnlijk goede 'bussiness-men'.... maar meer niet.... vreemde talen verstonden ze totaal niet.... laatst die Engelschman in Sabang.... waar Johan van verteld had, die niet eens de Fransche woorden onder het Engelsche wapen begreep.... een zeeofficier nog wel.... en ze uitsprak op z'n Engelsch.... om te gieren: Djòe et mon dròjt.... djòe et mon dròjt....

.... Sarima, die neuriënd heen en weer liep met het half-duttende kind in den bruinen slendang, constateerde op dat moment, dat de njonja was ingeslapen.

II.

't Geluid van stappen, stoer over dek, heen-en-weer, heen-en-weer, wekte haar eenige uren later. Dat de middag gevorderd was, bemerkte ze dadelijk aan de zon en aan de zee. Het moest wel half vijf wezen. Niet langer kaatste het zeevlak wit-gloeiend zonnevuur omhoog; de goudstralende bol, dalend naar de kim vóór het schip uit, zond nu z'n mild gulden licht in breede banen uit over het effen vlak. Eilandjes rezen in de verte, een heele archipel van begroeide vulkaankegels met wat slib eromheen; op een der dichtstbij waren de huisjes van een armelijke kampong te onderscheiden: temidden van die eilandjes zouden ze blijven varen tot Poeloe-Sirih toe.

Stevig stoomde de 'Guinea' op, achter zich latend in het daar koel-staal-blauwe zeewater een breed, woelig spoor. Heel ver dáárachter was de kim, waarin nu diep-verzonken lag de kust, die ze verlaten hadden.

't Werd ook al koeler aan dek en die mildere temperatuur had gunstig gewerkt op 't humeur van oude Sarima. Op een afstand zat ze gehurkt, spelend met Kardoesje en keek glimlachend naar 't ontwaken van haar meesteres.

Maar Gerda, na het rustige slapen, het even opschrikken, want niet weten wáár...., viel plotseling weer kil de gedachte aan haar eenzaamheid in het hart. Ze rilde even van onbehaaglijkheid.... was dan ook meteen klaar wakker en met een sprong uit haar stoel overeind.

Sarima bracht haar Kardoese; ze vertelde dat 't kind den heelen middag zoet was geweest en lekker had gebaad, zou mevrouw nu ook niet eens een bad gaan nemen? Gehurkt zat het oude mensch voor haar en keek goedig naar haar op. Zijzelf was voor 't oogenblik heelemaal verzoend met den toestand, ze had lekkere rijst gehad, wat geslapen en een frissche kabaaj aangetrokken. Maar Gerda, mismoedig en besluiteloos, keek op haar neer, kon er nog niet toe komen te gaan baden, hoewel haar heet-plekkerig de kleeren kleefden aan 't lijf.

Ze keek triestig uit naar den ijlen einder en voelde zich met die wijde zee ertusschen, eindeloos ver van haar woonplaats, haar huis en haar man. En nu moest de lange nacht nog komen, de nacht van niet-kunnenslapen in de benauwde scheepskooi! Maar eerst toch nog de koele avond na het diner. Ze nam zich voor lang aan dek te blijven. Als de kap'tein op z'n praatstoel zat en de Engelsche jongens wat loskwamen, kon dat nog heel gezellig worden.

Ze ontwaarde nu ook al de jongens, die haar wakker-woorden hadden opgemerkt en met een glimlach, wat verlegen, naar haar toekwamen. Ze waren allebei in grijze zomerpakjes naar Europeesche wijze, met hoog boord en bruine schoenen; dit was zoo de gewoonte bij koloniale Engelschen, wist Gerda, maar ze schrok er even van. Ze zouden 't toch niet in hun hoofd

gaan krijgen, in smoking aan 't diner te komen? In 't Engelsche berg-hotel te Poeloe-Sirih werd dat wel gedaan en daarom had Gerda in haar koffer een paar fraaie toiletten meegenomen, maar ze dacht er niet aan, dat voor den dag te gaan halen voor 't diner hier aan boord!

De jongens schoven rieten stoelen aan en zetten zich bij haar. Een Javaan presenteerde thee, en Gerda, 't kopje uitdrinkend, bekeek goedkeurend de beide wèlverzorgde passagiers. Ze vond het Engelsche systeem van zooveel doenlijk vaderlandsche kleeding en vaderlandsche gewoonten in de tropen te handhaven, veel aardiger dan de Hollandsche mode der wijde witte slobberpakken, die als een banaal uniform, iederen man vulgariseerden. Van iemands persoonlijken smaak en persoonlijke geschiktheid om dit of dat te dragen, bleef zoo niets over. Aardige dassen, leuke schoenen, een vlug jasje, niets van dat alles zag je ooit een Hollandsch kolonist dragen. Al gaf dan de Engelsche gewoonte wat ongerief in de hitte, 't stond toch heel wat smakelijker.

De kap'tein, in een schoon wit pak, kwam nu ook voor den dag en met een handwuijf duidend naar 't achterdek, vroeg hij:

‘Hoe is het, zullen we nog?’

De jongens, weer met een lach om hun witte tanden bij de gedachte aan het gesprek van straks, stonden op, na een vragenden blik op Gerda.

Die rees, blij met de afwisseling, evenzoo overeind en ze gingen met z'n vieren, over 't middenschip, langs de kombuis, waaruit warme spijzengneur walmde naar 't breede, ophellende achterschip. Daar was, na de siësta,

ook alles weer ontwaakt. Languit lag er ieder op z'n slaapmat, strootjes-rookend of etend met trage greepjes de witte rijst met wonderlijke toespizzen. Ze keken onverschillig op naar de vier onverwachte gasten, ze waren gewoon te worden bekeken en bekommerden er zich niet om. Nauwelijks dat ze traag hun uitgestrekte bruine beenen introkken om Gerda en haar begeleiders te laten passeeren; met hun bagage, hun slaap- en eetrommel hadden ze 't heele breede dek in beslag, een kleurig kamp, waar niemand zich bekreunde om den ander en waar temidden van dobbelende Chineezers en gulzig-schrokkende Klingen, en een heel nest Maleische kinderen, naakt krioelend door elkaar, een Battaksche vrouw haar lange zwarte haren kamde en waar een grijsbaardige Arabier met een vuilen kaftan aan, en een vuilen tulband op, zijn Koran zat te spellen. Een hooge mand stond naast hem; door de openingen van 't vlechtwerk was 't lenig wriemelen van een groengele knoedel slangen zichtbaar.

De kap'tein, die een beetje geuren wou bij z'n passagiers, sprak den ouden kerel aan in 'n taaltje, dat hij zeker voor Arabisch wou laten doorgaan, en de grijsbaard antwoordde met een lach van hoonende beleefdheid; z'n zachtzinnige, gedempte stem mompelde een paar woorden en hij haalde de mand naar zich toe en klepte er 't deksel af.

Gerda keek met weezin in die walgelijke massa van dikke kronkels neer, waaruit nu boosaardige platte koppen met nijdige oogen kwam oppunten, ze ging onwillekeurig wat achteruit. Maar de Arabier lachte en keek geruststellend met z'n uitgedoofde zwarte oogen naar haar op.

Nu werd ook de aandacht van de anderen gaande.

Op hurken en knieën schuifelden ze naderbij, lachend zonder geluid, de oogen gretig en ze maakten een kring, die ze in bangen eerbied wijd hielden rondom den bezweerder en de vier rechtopstaande Europeanen. De Maleische kinders, in mekaar gehurkt als kleine aapjes, de dikke gladde handjes op de vuile knietjes keken toe met hun blinkende oogjes; en de glimlachende bezweerder stak nu met zwierig-onverschillig gebaar den blootgestroopten arm diep in de mand. Een ‘wah’ van verbazing en ontzag zuchtte op, nu de bruine Arabierenhand weer bovenkwam, met een drie, vier lange slangen in lossen greep bijeen, die woedend zwaaiden met de schubbige lijven en hun kwaadaardige koppen nijdig rukkend heen en weer bewogen. Maar de oude man, met z'n geheimzinnigen glimlach, die sluw en triest tegelijk was, begon ze, mompelend wat tooverwoorden moesten zijn, kietelend over de koppen te streelen; al de koppen rechtten zich dan, al de oogen staarden hem in 't gezicht, de elastisch-opgekromde lijven slaptten omlaag, zacht bewogen de nerveuse staarten heen-en-weer.

Nu opende de bezweerder z'n hand, langzaam, en liet over z'n uitgestreken arm, pezig en bruin, de dieren naar boven kruipen; één wond hij zich als een reusachtigen armband, vierdubbel om de pols, nijdig keken de zwarte priemoogjes uit den opgerekten kop de omzittenden aan, even, dan liet de bezweerder het kronkelende beest van z'n neergestekte hand in de duistere mand terugglibberen en terwijl z'n vingers daar wriemelden naar andere, hingen er drie over z'n schouders, vleiden zich glibber-kil om den bruinen hals, staken den kop omlaag in de plooien van wijde witte kaftan.

‘Laten we weggaan,’ zei Gerda, achteruittredend met

een gevoel van weë walging. De kap'tein lachte luid-op.

‘Al te griezelig, mevrouwtje?’

Ze baanden zich een doortocht tusschen de strakkijkende toeschouwers door naar het voordek terug. Vóór de ‘Guinea’ uit, aan den einder, waar zich wat wolken samentrokken, daar had het kleurenspeel van den zonsondergang reeds een aanvang genomen. 't Gladde water ving het roode en goudbrandende licht in breede vegen en stroomen op. Overall rondom de ‘Guinea’ stonden nu, dichtebij en op afstand, de vulkaaneilanden opgerezen boven de zee uit -, onder 't gladde vlak schuilden de valsche klippen, maar de stoomer ging daar met stevigen en vasten gang tusschendoor - eenzame kampongs lagen er in den goudgloed van zonsondergang, op andere eilanden waren geen kampongs daar lagen roerloos en doodsch de woeste bosschen en lalang-brokken.

De Engelsche jongens vermaakten zich nu met Kardoesje, die ze beurtelings op hun knieën lieten wippen en Engelsche woorden nazeggen. Om de gebroken klanken van het kind schaterden ze dan luidop. Gerda keek er naar met een glimlach, maar in haar borst voelde ze voortdurend de zware beklemming om haar heengaan van huis, naar een vreemd land, dat toch wel heel ver was, zoo uren en uren stoomen over de zee. Ze kon geen verheugenis meer voelen om de plezierreis die ze maken ging, ze dacht aan huis en tuin, waar nu de zon onderging en aan Johan, die er alleen zou zitten met de thee. Alles zoo vèr.... zoo heel ver nog achter dien verren, al donkerenden einder.

De zon was onder, het lichte zeevlak verschoot van kleur, de warme glanzen kilden en bleekten op, de einder

grauwde weg in 't komende avondduister. Donkere ruige klompen werden de eilanden, die hoog opstonden rond de 'Guinea'.

Hoog in den mast, tegen de lucht, die daar nog licht was, straalde de electriche lamp; een platte gloeischijf stak in 't zonnedak als een groote week-witte maan....

Nu werd Kardoesje beneden in de hut te slapen gelegd; door de open patrijspoort kwam van stille zee uit de avondkoelte, die er de temperatuur draaglijk maakte.

Om zeven uur werd het eten opgebracht, ze tafelden lang, 't was bij negen, toen ze opstonden. Toen was ineenen Gerda's lust naar praten en gezelligheid voorbij, 't uitzicht over de duistere nachtzee beklemde haar, de stilte drukte. Ze ging maar liever naar bed. De kap'tein had er dadelijk vrede mee, sprak van vroeg opstaan den anderen dag. Tot laat in den avond bleef hij met de twee Engelschen skat-spelen en bierdrinken, en Gerda, die den slaap niet kon vatten, hoorde nog uren lang hun jolig praten, hun kaartspel-terminen, het gerinkel van hun glazen en 't geroep naar een bediende om meer bier en om wijn.

Sarima's gestrubbel met Kardoesje wekte haar den anderen dag nog voor zonsopgang. Ha, een zeebries rimpelde 't watervlak, woei koel naar binnen door de patrijspoort. Een wazige rij van verre bergen stond als een vage kartelrand tegen den grijzen einder. Ze kleepte gauw zichzelf en 't kind en klom aan dek. Er was nog geen zon te bekennen, de korte schemer grauwde nog over 't zacht-klotsende water, maar iedereen was al bij de hand, om in 't rijzende daglicht Poeloe-Sirih te zien naderen. Achter op dek was nu drukke

bedrijvigheid, daar werden slaapmatten ineengerold, pakken vastgesjord, ieder bereidde er zich tot de aankomst. Hoog-rechtop, tusschen 't kruipende en gehurkte volkje, dat kriede en redderde aan z'n voeten stond de grijze slangenman, den kop met grauwen baard geheven naar den oostelijken hemel toe, biddend de zon tegemoet.

Vurige vegen braken nu uit het grauwe gesluis der nachtelijke nevels, even nog, en de zon steeg onder de aarde vandaan en boven het zeevlak uit. Prauwen van visschers, die daar dobberden, lagen plotseling midden in 't roode goud. Maar Poeloe-Sirih, aan de Westerkim, bleef nog in schemerduister. Doch niet lang meer en het klimmende licht zette ook daar de vage kleuren aan tot week-blauw de lucht en diep-groen de begroeide heuvelen. Witte huizen en roode daken, een zwarte vuurtoren en een blanke kerk kleurden feller te voorschijn. Schepen en booten, rustig in de diepe baai, werden zichtbaar, en hoorbaar, de lang-gerekte melancholieke grom van een vertrekkende mailboot, driemaal achtereen. Stille, witte vogels kwamen heenvliegen rond den mast, streken aan dek, tripten er even en wickten weer op.

Stevig stoomde de 'Guinea' de baai binnen en wal tegemoet. Nu lagen de heuvelen achter de stad in vol licht te pronken met hun weelderige begroeiing, en aan de zee-kade waren de lage loodsen een voor een te onderscheiden. Hooger daarachter rezen de kantoren en winkels van Broad-street en de gouvernements-gebouwen, de villa's verderop, wit in het groen van hun tuinen, de Chineezenwijk als een grauwe, compacte huizenmassa tusschen villa's en zee.

Gerda voelde zich zenuwachtiger dan ooit. De blij

stemming om het bereikte doel, om het dichtbijge genot van koelte en rust wilde nog maar niet komen. Ze liet zich door den kap'tein het berg-hotel wijzen, hoog op den kalen top van den hoogsten en verwijderdsten heuvel; en ze vond, 't leek een verlaten arendnest in het woeste groen.

Ze sprak van de kleine inkoop, die ze nog doen wilde en vroeg den kaptein naar de geschiktste toko, maar de man keek verbaasd, en vertelde haar, dat ze in heel 'Poeloe-Sirih' geen winkel open zou vinden. Ja, in de Hollandsche koloniën openden ze om 'n uur of zeven reeds, maar 't Engelsche gebruik was, dat de zaken niet voor negen een aanvang namen. Toch raadde hij haar aan, niet te wachten, maar rechtstreeks naar het 'Oriental'-hotel te gaan - dat één was met het berghotel - daar te ontbijten en de draagstoelen te bestellen. Na het ontbijt moest ze dan dadelijk naar boven, of 't zou àl te zwaar sjouwen worden voor de koelies in volle daghitte.

Gerda was zéér teleurgesteld. Ze voelde zich hulpeloos en 't gevoel van verantwoordelijkheid voor zichzelf en de baboe, die met Kardoesje in de slendang kant en klaar achter haar stond en alweer leelijk uit haar humeur scheen, begon haar opnieuw te drukken. Ze keek nog eens op naar het berg-hotel, wat was die heuvel ver en hoog, nog niet eens merkbaar genaderd, terwijl de stad nu toch duidelijk te kijk lag voor de 'Guinea' uit.

De Engelsche planters hadden even samen gepraat en waren daarna naar Gerda toegekomen, of ze haar nog van dienst konden zijn? Niet? Nu, dan namen ze maar vast afscheid. Ze hadden nog wat met hun bagage te doen, af te rekenen met den hofmeester.

Gerda reikte ze de hand, ze lichtten hun hoeden en verdwenen naar onder.

De kaptein zelf zorgde voor Gerda's bagage, liet den koffer en den kransjong vooraan slepen, er de andere boel opleggen. En daarna stonden ze even zwijgend en in afwachting, zagen den hoogen aanlegsteiger naderen, dichterbij en dichterbij; de machine zweeg, even nog dreef de 'Guinea,' - een breedgeschouderde reus temidden van het prauwenvolk - en lag dan stil.

Voordat Gerda, met een beklemd gevoel, van den goeden kaptein had afscheid genomen en haar bagage aan wal had, zag ze de beide Engelsche jongens reeds ieder in een rikshaw stijgen en zonder omzien verdwijnen.

De kaptein bleef nog aan boord, Gerda, Sarima met Kardoesje achter zich aan, volgde den 'runner' van het 'Oriental'-hotel, een smal, tenger Ceylonneesje in een khaki-pakje en met een rond zwart kalotje op z'n zwarte haren. Hij keek even lachend naar haar om en vroeg of ze een 'plankie' wou hebben. Ze stonden in een heele rij onder een afdak, die palankyns, aan alle kanten gesloten plumpe bakwagens met druilerige, stoffige paardebeesten ervoor en Inlandsche koetsiers ernaast. Gerda liep achter den runner aan ernaartoe, de slanke, lachende jongen pikte er een uit, waarvan de koetsier z'n vriend scheen te wezen, en opende met een ruk het klemme deurtje om Gerda te laten instappen. Baboe en Kardoesje die nu heel zoet was, liet ze voorgaan, zelf keek ze nog even om naar de stille blauwe reede, waar de 'Guinea' verlaten lag in de zon, beval den runner de zorg voor haar bagage aan en steeg in.

Door volle, zonnige straten, over een fraai vierkant plein, waar middenop een kerk stond tusschen hooge

palmen en een fontein met zandsteen leeuwen die een gedenkteeken scheen te wezen, reden ze in snelle draf naar het 'Oriental'-hotel.

Een héél ruime, heel koele eetzaal, aan alle kanten open op gangen en galerijen, waar de marmeren vloer pas was besproeid, waar witte poenka's zacht bewegend voortdurend een klein koel windje gaande hielden, waar op een breed en hoog buffet héél achterin veel bloemen en vruchten stonden en een kleine witte Chinees muistil rondliep om op ieder gedekt tafeltje - 't leken er ontelbaar veel - een vaasje bloemen neer te zetten, daar zat Gerda even later te ontbijten. Ze begon zich nu waarlijk op haar gemak te voelen. Ze was bij den manager geweest - en had maar wát flink van zich afgesproken, o zoo! Johan had er bij moeten wezen. Zij zou niet alleen kunnen reizen, niet met geld kunnen omgaan?

't Stijfgevulde portefeuilletje zat veilig geborgen onder haar kleeren op haar borst; de 'plankie' had ze niet hoeven betalen, alles werd genoteerd en kon met den manager van het berg-hotel verrekend worden. Die 'mutton-chop' voor haar viel mee. Leuk, dat de zaal - wat een enorme eetzaal hadden toch altijd die Engelsch-tropische hotels, en wat had ze een kamers en paviljoens en bijgebouwen gezien! - zoo leeg was, nu kon ze op haar gemak eens rondzien. Die poenka's aan den zolder waren een zegen. Bij hen zag je ze nergens. Wel overal in Voor-Indië en in de Engelsch-Chineesche havens, had mevrouw Torrini eens verteld. De Torrini's.... die zaten daar nu aan de overzij en Johan.... ze zou hem schrijven, zoodra ze boven was. Echt opgewekt schrijven zou ze. Dan kon hij zien dat ze....

Daar nam de Chinees haar bord weg. Leuk, dat vlugge, onhoorbare.... Wat kreeg ze nu? Ze tuurde op 't kriebelschrift van 't menukaartje. Custard, nee, daar voelde ze niets voor, daar zou ze maar voor bedanken. Rustig zat ze nu.... zoo vèr van 't zonnige buiten, van de Chineezen-wijken en van Broad-Street. Hè, de poenka's hingen plotseling slap.... zeker rustte even de koelie, die daar ergens in een triest hokje den heelen dag aan het touw stond te trekken, dat de zeven breede lappen witdoek, die van de zoldering laag afhingen, in beweging hield. 't Was ook een baantje, in de hitte! 't Zou wel 'n Chinees zijn, die 't deed. Daar begon hij weer, waaiden opnieuw de zeven lange lappen; heerlijke koelte gaf dat dadelijk....

De manager kwam van een der galerijen af binnen, en liep tot bij haar tafeltje. Ze had met hem afgesproken, dat hij een spiritustoestel zou laten koopen - voor madame Torrini zou ze 't niet willen bekennen, maar 't wàs vergeten - en 't tegen den zonsondergang zenden. Er kwam iederen avond een koelie van beneden af naar het berghotel. Er was ook al getelefoneerd om draagstoelen, als ze nu op weg ging, zou ze die vinden aan den voet van den berg.

Gerda stond op. De beklemming viel haar weer om de borst en ze voelde zich ontstemd tegen den manager. Had die haar nu nog maar even gelaten! Ze zat daar zoo heerlijk veilig, dacht aan 't verdere niet. 't Was haar of ze opgejaagd werd. Daar kwam, schuchter zoekend met de oogen Sarima ook al binnen en Kardoesje trippelde nu naast haar, klein propje in haar witte tjelana en op bloote pootjes. Gerda zuchtte. Waarom was haar niet volkomen duidelijk, maar ze zag tegen

het beklimmen van dien hoogen, steilen berg, tegen het betrekken van dat afgelegen hotel ineens heel erg op. Wat zou ze er alleen zijn.... zonder Johan! En alleen ook zou ze nu een heele maand lang alles moeten bestrukken en bedisselen. Maar voor de oude baboe, die voor 't eerst van haar leven op reis was, wilde ze zich flink houden, de kranige njonja zijn, op wie oude 'boe zich gerust zou kunnen verlaten.

‘Doe Kardoese maar weer in de slendang’. 't Kostte moeite, eer 't zoover was, want ze had den smaak van 't loopen op bloote voetjes beet, maar eindelijk lukte het toch met list en geweld.

Ze gingen, Gerda voor en de oude Sarima, sip en humeurig achter haar aan. 't Chineesje bleef nu alleen in de koele vruchtengeurige eetzaal, in ernstige aandacht doende met z'n bloemenvaasjes.

Nu reden ze de heele stad door tot aan den voet van den heuvel. Broad-Street was ontwakend, de winkels, naar meer Europeesche wijze gebouwd dan in de Hollandsche koloniën, hadden hun deuren geopend.

Europeesche employees reden haastig aan n door Chineezen getrokken karretjes, en ook gingen er te voet, die minder haast hadden, op hun gladde gezichten een dédaigneuze trek en met heerschers-allure.

Nu kwamen ze met hun ratelende karretjes, waarvoor de Chineezen renden in ontombaren draf, hoe vaak Gerda ze ook een ‘langzaam’ toeriep, in de volle, heete en stoffige Chineezen-wijk. Het kriede er letterlijk van die lichte, ratelende voertuigjes, met naakte gebogen mannen ervoor, de hoofden verschaduwd onder groote, rieten punthoeden, de beenen aanhoudend in rappe beweging, schijnbaar gedachteloos

rennend voor zich uit, maar in werkelijkheid voortdurend aandachtig om botsingen en het gevaarlijke plotseling halthouden te vermijden. Door haar lichten angst heen - want ook ossekarren, met breedgehoornde koebeesten, die dreigend rondkeken uit hun schuddende koppen, waren er bij menigte - voelde Gerda bewondering voor de behendigheid der dravers. Alles liep zoo glad en niemand scheen ongerust te wezen.

Ze waren de Chineezen-wijken weer uit, reden nu tusschen een dubbelrij van boomen met lage, platte kruinen van somber-groen loof, waaronder warongs stonden. Die laan was smal, donker en lang, tot den heuvel toe. Onvermoeibaar leken ze wel, de kerels, geen oogenblik verminderde hun vaart, en Gerda, die er niet aan gedacht had, orders te geven, verbaasde zich plotseling, dat ze uit zichzelf waren heengegaan, waar ze wezen moest. Gelukkig maar, want ze verstonden van 't Maleisch alleen de woorden 'links' en 'rechts'. En die twee te verwarren was juist haar zwak, waarmee ze door iedereen geplaagd werd en 't meest door Johan! Vast altijd ging ze den verkeerden kant. Ze zou wat gedwaald en gescharreld hebben in dien wirwar van eenvormige straten, als ze 't alleen had moeten uitvinden! En toch geen oogenblik had ze zich afgevraagd, of de dravers 't wel wisten. Dom. En waarlijk meer geluk dan wijsheid, dat ze was terechtgekomen.

Ze steeg uit met 't kind, licht duizelig van de hitte en 't suizelend gedraaf; Sarima kwam moeizaam en mopperig uit 't andere karretje gestapt.

In schaduw van een groepje dier lage, als platgedrukte, somber-groene boomen, waartusschen ze voortdurend hadden gereden, lagen de tien Klingaleesche

draggers, op d'r ruggen met hooggetrokken knieën nog wat te luieren, voor 't zware draagwerk beginnen moest. Steil rees de heuvel uit vlakken bodem omhoog, roodbruin was het pad, dat tusschen het groen opwaarts voerde en zich al gauw verloor met een bocht achter de boomen.

Grommelend rezen de Klingaleezen op, sjorden hun lendedoeken recht, trokken steviger vast de roode lappen om hun zwarte krullekoppen. Een diender, groote knappe Sikh, in khaki-uniform en witte slobkousen stond met een stom gezicht toe te kijken. Met Kardoesje steeg Gerda in, baboe kroop achter haar in den tweeden stoel.

Hup, met lenig-vluggen rek beurden de sterke dragers hun last omhoog. Hun zwarte, magere lijven, die glommen van de olie, waarmee ze zich besmeerd hadden, kromden diep naar beneden. De taaie draagstokken kwamen op de schouders te liggen. Ze keken met moeilijk wenden der zwarte koppen, nog even om naar hun kameraads met een vragenden grom. Daarna op stap.

't Groepje leegloopers dat zich had verzameld bij de vertrekplaats - waar een menigte van kroegjes en van eethuisjes was - de Sikh-diender bleven achter, onhoorbaar betraden de zwarte dragersvoeten 't roodbruine stof van den stijgenden weg. En na de heete roezemoes van de volle, zonnige stad, deden de koelte en de volmaakte stilte rondom aan als een weelde. Met 't kind op schoot, rustig geleund in haar diepen, overdekten stoel, die zonder schokken opwaarts werd gedragen, voelde Gerda zich nu weer prettig en verwachtingsvol. Ze keek links en rechts naar de smalle

zijpaden, die schuin-opwaarts wegglipten tusschen de boomen, en ze zag aan bordjes en handwijzers, dat die paden voerden naar villa's en 'bungalows' verder den heuvel op.

Maar geleidelijk aan begon er een storend en ontstemmend gerucht de streelende stilte te verbreken; naarmate ze klommen, werd zwaarder het hijgen der dragers; tot zacht kreunen toe. Onverbroken bleef dat gekreun het op-en-neergaan van hun adem begeleiden. Ze hielden hun snellen klimgang niet in, maar het zweet gutste ze uit den zwarten nek over den bol-gespannen, spierigen rug naar onder tot in den lendedoek toe.

Gerda werd er wee van. De gedachte, dat zij daar rustig zat in haar stoel, terwijl vijf menschen om haar alleen onafgebroken zwoegden als ellendige knechten, gekromde slaven, die gedachte begon haar lijfelijk te benauwen. Ze voelde 't zweet op haar voorhoofd parelen en klam uitbreken onder haar kleeren; ze moest dat kreunen beluisteren, ze moest voortdurend naar die natte ruggen daar vlak bij haar kijken en ze had 't gevoel of ze zou gaan meëkreunen en even hevig zweeten als dat nog lang moest duren.

't Moest nog lang duren! Ze hadden de stop- en drinkplaats halfweg nog niet eens bereikt. Stil en koel stond aan weerszijden van den weg het roerlooze schaduwbosch. Maar hoog uit de lucht moest de zon wel branden en martelen, al werd zij gespaard door 't schuttende dakje. Enkele malen kwam hun een afdalende koelie, met een pak op 't hoofd, van boven af langs het steile pad tegemoet, die ging bedaard met wijde stappen op de teenen, z'n slanke, zwarte lijf achterover gestrekt in 't tegenhouden van z'n vaart.

O, het was niet uit te houden. De benauwing schroeide haar in de keel, lag haar zwaarklemmend om de borst. Immer dat kreunen, ononderbroken de stroom van dat heete slavenzweet. Ook krakte nu bijwijlen de stoel en Gerda begreep, dat ze met grooter inspanning dan tevoren sjouwden, soms met rukken haar moesten opwaarts zeulen.

Plotseling.... de vaart vertraagde, een scherpe bocht, een klein plateau lag voor hen uit, als een open plek in 't hooge woud, waar een drinkfontein stond en een loods met atap gedekt en met banken om te rusten. Een zwaai van tien pezige armen tegelijk en de stoel, zonder schok of stoot kwam neer op den grond. Een zwarte kerel met een mand vol groene djeroeks liep dadelijk naar Gerda toe, ze kocht wat van de vruchten; waar Kardoesje om vroeg, ze waren hard en zuur, maar de afzetter liet er haar buitensporig voor betalen. De dragers drongen al om de drinkfontein heen; onbekommerd om hun verhit-zijn, schrokten ze groote slokken uit de snel-gevulde klapperdoppen, wierpen die daarna achteloos tegen den grond en spoedden zich naar de rust-loods. Daar zat een gele Bengalees, die niets te doen had, een rozenroode tulband droeg en een witte kaftan en die met smadelijken lach van leedvermaak de afgejakkerde Klingen bekeek, die nòg kromliepen, al drukte voor 't oogenblik geen last hen meer de schouders.

Maar nu zag Gerda, die belangstellend rondkeek over dat pleintje vol gedempte kleur en stil-leven in schaduw, aan allen kant van hoog-rijzend geboomte omsloten, van den rijzenden weg voor haar uit een draagstoel afkomen, en nog een, er vlak achter. Die waren al gauw op 't pleintje, werden daar neer-

gezet en het vreugdgeschreeuw van de mekaar ontmoetende koelies sloeg plotseling door de stilte met rauwen klank. Onbeweeglijk in de stoelen gezeten zag Gerda een grijzen Engelschman met een snorbaard en een bril en de koel-laatlunkend-kijkende veel jongere dame, die z'n vrouw of z'n dochter kon wezen. Ze blikten even, onverschillig naar haar en naar het kind, en Gerda bedacht, dat zoo een kille ontmoeting, zonder groet, zelfs op een eenzame plek, in een Hollandsche kolonie toch iets ondenkbaars was. Hollandsche tropenbewoners zouden zonder twijfel uitgestegen zijn om haar vriendelijk aan te spreken en een praatje hebben gemaakt, zoolang de rustpoos duurde.

Met een korten grom snauwde de heer den zwarten djerboekverkooper, die hem kruipend-beleefd naderde bij z'n stoel vandaan, hij en z'n gezellin bleven nu strak voor zich zitten uitkijken tot hun koelies, minder moe van 't dalen dan de anderen van 't stijgen, hun last weer opnamen en den weg vervolgden.

De Bengalees, blijkbaar een wachter of bediende van een halfweg gelegen villa, stond nu ook op en verdween lui en langzaam op een zijpad tusschen de boomen, in de richting van een handwijzer met 'My Home' erop.

Nu was 't ook weer tijd voor Gerda's koelies. De kerels moesten wel, ze wisten zich op de minuut af gecontroleerd door de lieden van 't hotel, waaraan ze vast verbonden waren. Gelaten namen ze de boomen, slingerden die op hun schouders en zetten zich in gang. Eenzaam bleef nu achter hen het verlaten plein en zonder ander geluid dan dat van het water dat traag uit de lekkende fontein in den donkeren drinkbak drupte.

Steiler dan tevoren rees het tweede, trouwens veel

kortere deel van den weg, omhoog. Gauwer dan de eerste maal begon daar ook het kreunend zuchten der dragers de stilte te verbreken, heeter was het zonnebranden door de stille boomen heen en op den roodbruinen weg. In 't moeizaam opsjouwen krakkerde voortdurend de stoel en Gerda, bevangen van hitte, wee van die zweetende ruggen, waarvan ze 't walmen nu róók, tot schreiens toe nerveus door 't gekreun, leunde met 't dommelende kind in haar armen en de oogen toe, diep terug in den stoel.

Zoo gingen dan nog wel een kwartier de onhoorbare voeten tusschen de stille heuvelwouden door, een laatste steile helling op.... en 't kreunen was gedaan, de weg lag zoo goed als vlak voor de dood-vermoeide koelies uit tot 't hotel toe, dat hoog en kloek oprees in de verte, temidden van perken met kleurige bloemen en groene heesters. Nu ontwaarde Gerda, uitkijkend opnieuw, overal tusschen de boomen ook de kleinere en grootere, 'bungalows,' eenvoudige landhuisjes. Ze zag er dames zitten handwerken in schaduw van de verandatjes en baboe's op-en-neer loopen met wit-gekleede kinderen, en 't leek haar daar nu ineenen weer rustig en aangenaam om te wonen.

Maar onprettig bleef toch de herinnering aan de stugge lui, die ze daar beneden op de drinkplaats had gezien. Als ze eens allemaal zoo waren! Doch de jongens aan boord waren toch weer heel aardig geweest.

De manager van 't hotel ontving haar beleefd, en vroeg haar dadelijk hoe lang ze dacht te blijven. Uit 't raam van z'n kantoortje zag ze plotseling, dat het hotel aan allen kant, behalve aan die, vanwaar ze gekomen was, temidden van diepe ravijnen lag,

waaruit de steile hellingen opstonden. Het gaf haar een angstig gevoel. Op de vraag van den manager antwoordde ze aarzelend van voorloopig een week, maar waarschijnlijk langer. Die noteerde dat en gaf haar daarop een Ceylonnees in livrei mee, om haar kamer te wijzen. De kamer was laag van verdieping, kaal en rommelig. 't Viel haar niet mee. Maar door de open ramen woei een heerlijk-frissche wind binnen, ongekend genot in 't tropische benedenland, waar ze vandaan kwam. Fraai was 't uitzicht op de heuvelen rondom, op de bungalows tusschen de boomen, in de diepe, koelgroene valleien. Héél beneden aan de blinkende zee lag Poeloe-Sirih, de stad zelf als een compacte grauwe huizenmassa, de hooger-gelegen villa's witte vlakjes in hun omgroeiing van donker loof. Op 't spiegelendblanke vlak van de wijde halfronde zeebaai lagen de schepen en prauwen als een menigte van donkere stippen, groote en heel kleine. Eén daarvan moest de 'Guinea' wel wezen....

Vanmiddag zou de 'Guinea' teruggaan naar de haven, die ze verlaten had, de stille, warme zeeën door tot in dien trillenden einder daar, dáár heel ver.... En daarachter lag haar huis, daar was Johan.... Nu pas voelde ze het, wat was ze ver.... wat was ze hoog.... wat was ze eenzaam....

Achter haar schreide Kardoesje. Ze keerde zich om en zag de baboe, half huilend bezig met 't stoute kind. En nu ze de oude vrouw met een paar kalmeerende woorden bedaren wou, nu kwam er in een vloed van tranen een vloed van lang gekropte, booze en verdrietige woorden los....

O.... wat was mevrouw toch begonnen, heen te gaan en haar te brengen.... zoo ver van huis....

zoo ver van hun land, van den toean en van Sidin.... Zij, Sarima, zou hier dood-gaan van honger.... en liever deed ze dat dan te eten van wat een onreine Chineesche kok bereid had.... Geen één, geen enkele orang-Islam scheen er in dit Heidensche oord te wezen. Chineezen en Klingen, varkensvreterers en vuuraanbidders, dat was het wat je hier zag! Die beknoeiden het eten met hun onreine vingers! En zou zij, een Mohammedaansche, nuttigen van dien gruwbaren kost? Liever ging ze van honger dood!

Maar wèl was mevrouw wreed geweest, haar, oude vrouw, naar zoo'n plaats te brengen, zoo eenzaam, zoo verloren. Met wie kon zij, arme vrouw, nu een woordje spreken? Of zou ze moeten zwijgen, de heele maand.... zwijgen en hongeren, dood gaan van verdriet en van gebrek allebei?

Kardoesje begeleidde met luid gebrul het gejammer van de oude vrouw, die het onder haar eigen gelamenteer door, plicht-gewoontelijk zat te sussen.

.... een spiritustoestel was hier ook al niet, daar had ze al naar gevraagd aan den Chineeschen mandoer. Gegrijnsd had de kerel, als een orang-gila, als iemand, die van z'n verstand beroofd is. Wàh, zoo waren immers al die Chineezen, die varkensvreterers....

Wat moesten ze hier, wat deden ze hier? Kardoèssie zou dood-gaan, dat was wel zeker.... merkte mevrouw dan niet, hoe bleek en hoe huilerig 't arme kind was?

Thuis had ze 't goed - niewaar Kardoessie? - daar zat ze lekker met baboe in den tuin, daar kreeg ze lekkere pap. Beneden in 't hotel had ze óók al geen pap willen eten. 't Kind had gelijk, was dat eten? En

ze hadden niet eens willen toestaan, dat zij, Sarima, 't zelf bereidde in de keuken. Weggehóónd hadden ze haar, die vuile Chineesche koks, háár 'fatsoenlijke oude vrouw! Sidin moest weten, hoe ze hier behandeld werd, Sidin moest weten, hoe zijn arme oude 'bini' er aan toe was!.... En mevrouw-zelf, was zij hier soms voor haar plezier, hier, waar ze niemand kende? Die Engelsche njonja's.... zoo trotsch, zoo onvriendelijk, en geen één Hollandsche dame. Mevrouw was dom, ze had stilletjes bij haar man en bij die beste njonja Torrini moeten blijven, op eigen huis en erf, Sarima zou haar daar wel verzorgd hebben....

Daar zaten ze nu met z'n tweeën.... o, zij, arme oude stakker, die niets anders zou krijgen dan onreinen kost, wilde ze niet doodgaan van den honger.... die geen ander gezelschap zou hebben dan Chineesche baboe's, die geen Maleisch verstonden, en, o, gruwel, blauwe broeken droegen als manspersonen!

Sarima was aan 't eind van haar woorden, ze besloot haar rede met een luide huilbui, snikkend slobberend in haar sarong, en Kardoesje, boos, humeurig, krijschte mee en was nog niet te stillen, toen baboe al lang weer bedaard was.

Den heelen dag hielden ze zich opgesloten in de kamer, aten pisangs en droge biscuits. Buiten ze om ging het hotelleven z'n gewonen gang, 't drong in licht gedruisch van loopen, in klanken van vaatwerk en zilver tot ze door en niemand bekommerde zich om de drie vreemden, ternauw was hun komst opgemerkt.

Langzaam, langzaam, gingen de heete daguren voorbij, tot de koele avond kwam. Toen werd het al gauw over heuvelen en valleien heel donker rondom en

overal schenen lichten tusschen 't ruige duistere boomenloof. 'Poeloe-Sirih' lag beneden te stralen met duizenden lichten; en over de duistere zee pinkelden ze op afstanden, waar de schepen ze droegen hoog in den mast.

Alleen hun kamer, waar 't kind nu sliep en de baboe, tot kalmte gekomen, op den grond zat te soezen, alleen hun kamer bleef donker. Gerda begreep, dat ze licht zou moeten vragen...., maar hoe, maar aan wie? Ze zocht een belknop, maar vergeefs. En de moed ontbrak haar om voor den dag te komen in haar verflensde plunje - ze had nog niet naar een badkamer gevraagd en ook de koffers waren nog altijd niet gekomen. Of misschien stonden ze beneden in de 'office'. Ze zuchtte. Daar zou ze dan toch wel eens moeten heengaan, En ze was zoo môe. Als Johan toch maar mèt haar was, dan zou het hier wel aardig toeven wezen! Maar zoo alleen. Kom, niet erover denken. Na den eersten dag, als ze wat uitgerust was, als ze de gewoonten van 't hotel kende - de eenige gewoonte scheen haar voorloopig, dat ieder er voor zichzelf zorgde - dan zou het wel beter gaan.

Ze liet Sarima bij 't slapende kind, sloot het raam voor den al te koelen avond, waarover 't oude menschje pruttelend klaagde en ging op de ontdekking van haar koffers en van een badkamer uit. De gang was verlicht, de leeskamer ook en evenzoo de biljartkamer, met stralende electriche lampen. Ze zag er dames dreutelen in weidsch evening-dress, met sleep, en décolleté, en van juweelen flonkerende kapsels. Rijke koopmansvrouwen uit Poeloe-Sirih ongetwijfeld. Ook heeren, correct met hun smoking en gesteven linnen, met gladde wangen en hoffelijke glimlachjes.

Schuw haastte ze zich door de lichte hoofdgang, de steile, steenen trap af, naar 't kantoor van den manager. Teleurstelling! alles lag daar in duister, in stilte en verlatenheid, geen mensch was er te zien. Ze ontwaardde buitenkomend haar bagage in een donker loodsje, maar daar was alweer niemand om haar te helpen of te raden. Hulpeloos stond ze in den koelen wind en zag om zich heen. Een paar heeren zaten wel op een steenen bank, een eindje verder, sigaretten te rooken; ze hadden even met onverschilligen blik naar haar omgekeken, zetten daarna hun gesprek weer voort. Tranen sprongen Gerda in de oogen. Hoe onaardig! Hoe onhartelijk! Hoe had ze ook maar één oogenblik in gedachte de Engelsche kolonisten kunnen verheerlijken ten koste van de Hollandsche. Ze zàgen toch, dat ze wat zocht, dat ze hulpeloos stond en niet wist van hoe-en-wat. En bleven maar doodkalm zitten praten en rooken! Een Hollander zou hulpvaardiger zijn geweest jegens een eenzame vrouw!

In godsnaam maar weer naar boven. Ze kreeg honger, ze moest wat eten. Hoor, daar gingjuistde bel, ongetwijfeld al voor 't diner. Haar horloge.... Vergeten, thuis. La Torrini had 't moeten weten. Was ze daar maar weer.... Ze dacht even aan de gezellige achtergalerij thuis, waar ze anders om dezen tijd in halflicht gingen eten. Nu was Johan er alleen en zij....

Een schrik beving haar, zoodra ze de hellichte eetzaal binnen kwam. M'n hemel.... wat een toiletten.... wat een fonkelende juweelen, wat een vroolijkheid! Aan tafeltjes zaten er de gasten in hun fraaie avondtoiletten, in groepjes van drie of vier, of nog gezelliger, bij paren. En zij alleen, zij heel alleen! In een hoekje kruipen

ging ook al niet, daar en langs de wanden waren alle tafels bezet, en geen wonder, want aan iederen kant uit de open ramen was heerlijk vergezicht over de duistere heuvelen, op de verre zee en op 'Poeloe-Sirih' in de diepte. Enkel een paar tafeltjes in 't midden, vlak onder de stralende lichtkroon, waren nog onbezet.

Bevend zette Gerda zich op een stoel, héél schuw zat ze er, de oogen neer en turend op 't menu, om zich een houding te geven alleen. Want haar honger was ineens voorbij, 't scheen eerder of haar maag, haar keel stikvol waren tot boven toe. En ze voelde, ze merkte, hoe om haar heen de gesprekken even stokten, hoe de fraai-gekleede dames koel en spottend, de heeren onverschillig naar haar keken. Want zij was eenzaam, en dáárom durfden ze.... Wat dachten ze wel? Ze had óók een avondjapon, ze had óók een man. Alleen, de japon, die zat in de koffer.... en haar man.... die was zoo ver, eindeloos verder dan dáár, waar heel in de diepte de kleine scheepslichten blonken op het duistere zeevlak....

Maar hier, in de lichte zaal, bij die wreede, lachende of koel-laatdunkende menschen, daar was het geen uithouden. En den Chinees, die juist haar soep bracht, haast tegen 't lijf, rende ze, opgesprongen van haar stoel, zonder omzien de zaal uit en snikkende naar haar kamer.

Daar was nu wel licht, maar ze vond er Sarima opnieuw weeklagend bij het bedje van Kardoesje, die haar juist het bord pap uit de handen had geslagen en luidkeels lag te gillen, dat ze buikpijn had.

III.

Johan zat in z'n stil kantoor, waar niets anders geluid gaf dan de traag-tikkende klok. Aan de groote djatti schrijftafel zat hij, keek de stukken door, die betrekking hadden op allerlei strafzaakjes van Inlanders en Chineezzen en maakte er kanteekeningen bij. Maar 't werk vlotte niet, hij kon er zijn gedachte niet bijhouden; landerig zat hij z'n pen te bekauwen, te luisteren met halve aandacht naar de geluiden - hol weerkaatst door witte muren en marmervloer - in de kamers naastaan, en door 't raamgat naar buiten te turen, waar de zon zingend brandde op den dorren, slordigen tuin.

Hij dacht aan Gerda, vermaakt en bezorgd tegelijk. Hij had nooit gedacht, dat ze gaan zou en waarachtig, daar had ze het toch doorgezet! Maar och, er zou wat van terecht komen! Als ze 't er een maand uithield, zou 't alleen zijn uit trots, en zonder dat 't haar een steek zou hebben geholpen, daar wou-die z'n pink wel onder verwedden.

En waarvoor moest het ook helpen? Die zenuwachtigheid, allemaal apekool immers. Ze maakten mekaar dol, die vrouwmenschen. Ze wouën haar uitstapje naar den overkant gehad hebben, dat was alles. En als ze

er dan waren, viel het ze natuurlijk tegen, dat wilden ze dan weer niet bekennen, en zoo vloog de rest er ook in, stuk voor stuk. 't Zou 'm eens benieuwen of Gerda veertien dagen wegbleef. Haar eerste brief kon vanavond komen, als ze tenminste dadelijk had geschreven. O, ze zou niet klagen, ze zou zich wel groothouden, maar tusschen de regels door zou hij opperbest te weten komen, hoe de vork precies in den steel zat. Hij zou ook wel eens willen weten, wat ze nog meer had vergeten behalve haar horloge, 't nieuwe spiritustoestel, haar toiletspiegel en een onmisbaar meubel van Kardoesje.... enfin, daar zou hij toch nooit achterkomen. 't Was om te lachen, maar wel kassian ook.... die ziel, hij zag haar al in wanhoop en tranen, als ze stuk voor stuk haar schatten missen zou.... Ze was in staat haar halve barang te hebben achtergelaten op de boot.... nee, daar zou Völcker wel voor zorgen, dat had-ie hem nadrukkelijk beloofd.... Maar in dat 'Oriental'-hotel dan toch!

En al met al kostte die dwaze grap een handvol geld voor niemendal. Al hield ze het een maand uit, wat hij niet gelooven kon, dan nog, dan zou ze pas zenuwachtig zijn. Dan kreeg je eerst recht het getob. Maar dan zou ze toch ook moeten erkennen, dat ze ongelijk had gehad, met haar koppige doorzetten, haar doorzetten enkel en alleen omdat iedereen naar Poeloe-Sirih ging. Dat was immers de heele kwestie! Die wijven hadden haar mal gemaakt.... 't Zou me een stelletje nuttelooze prullen zijn, dat ze zou meebrengen uit die prachtige Engelsche toko's vandaan, en alle kans had je dat ze haar eigen boeltje vergat daar boven op den berg. Dan kon je er naar fluiten. Ook

best mogelijk dat ze d'r geld verloor! Net iets voor haar. Hij had wel gezien, hoe benauwd of ze keek, toen ze daar ineens aan 't hoofd stond van tweehonderd dollars! Ze kon nogal omgaan met geld. Als hij daar aan dacht, hoe ze, als een kind-aan-'t-handje, ja letterlijk aan 't handje, met hem mee was gekomen naar de Oost toe. Hij beschikte en regelde alles, hij gaf 't geld uit. Hoe zou zij 't nu ineens stellen! Ze wist letterlijk van geen links en rechts....

Ja, maar hij kon 't toch ook al héél slecht stellen zonder haar. Zij wist geen weg in de wereld, maar hij wist geen weg in de 'goedang'. En die kokkie scheen wel watten voor hersens in d'r kersepit te hebben. Hè, als-ie nog aan dat getob van gisteravond dacht; toen hij toch voor een keertje thuis had willen eten, - de Torrini's waren goed en best, maar al dat gekoeter en al die schotels, hij voelde er niets voor - alles had-ie 't stomme wijf moeten voorkauwen. En wat wist je nou als man van blikken en zakken en potten? Je knieën en je hoofd kon je stukstooten in die halfdonkere goedang, maar wat je hebben moest, dat vond je niet. En hoe leverde Gerda 'm dat toch, om uit die stomme loeris-van-'n-kokkie d'r handen nog fatsoenlijk eten te krijgen? Hij zag er geen kans toe, dat van gisteravond tenminste was zóó geweest, dat-ie met een leege maag naar bed had kunnen gaan, als-ie niet zoo wijs was geweest, in 't hotel nog eens te gaan eten. Maar och, die hotelkost, die gaf-ie óók cadeau! Hè, 'n mensch at toch maar nergens lekkerder dan thuis en met z'n vrouw aan tafel. Die Gerda, net een kind, dat moest en dat zou nou van huis en op reis. Weggegooid geld - ja, je kwam in Indië om te potten,

zeien ze dan! - en weggegooiden tijd en allebei een miserabel leven. Want je zou hem niet wijsmaken dat zij daar nou schik had in d'r eentje. Hij zou vanavond den kaptein eens aan den haak zien te pikken, dan wist hij eens precies hoe ze zich gehouden had op reis. Zij zou natuurlijk wel zorgen, dat ze de balans flatteerde!

Heer-in-den-hemel...., daar hadt je Torrini! Wat een haast.... en wat een gezicht! Nee, maar daar schrok-ie nou toch van, had trouwens niemand hooren komen.... Wat kregen ze nou? Zóó had-ie den ouden heer nog nooit in actie gezien.

‘Een telegram van je vrouw, net gekomen....’

‘Geld verloren,’ dacht Johan en overluid deed hij de vraag. Maar Mr. Torrini ontkende heftig.

‘No.... no....’ Hij moest maar meegaan naar 't kantoor, dan zou hij alles te weten komen.

Haastig zette Johan z'n hoed op en ging mee. 't Telegraafkantoor lag maar een paar minuten van z'n eigen. Snel liep Johan achter den driftig-dribbelenden monsieur Torrini aan en 't telegraafkantoor binnen. Een Engelsche ‘half-cast’ was juist gereed met 't opschrijven van het ingekomen telegram en reikte het Johan over. Het leek een heel verhaal....

Johan las en hij was niet zóó begaan met z'n arme vrouwtje of hij had moeite een luiden lach in te houden. Het phlegmatieke relaas van dien Poeloe-Sirihschen telegraaf-directeur zette hem de heele situatie zoo levendig voor de oogen! Daar was ineens op 't kantoor een dame komen binnen-vallen, ‘an European lady.... always crying and sobbing, cannot get a word out of her...!’ hij was alleen te weten gekomen dat ‘the servant is

crying and the baby is crying' en dat Mr. Torrini haar vriend was.

Hij had haar wat laten drinken en een stoel gegeven, maar er was geen bedaren aan. Haar geld had ze niet verloren, daar had hij natuurlijk 't eerst naar gevraagd, maar toen had ze hem, voortdurend schreiend, een portefeuille met dollarnootjes laten kijken.... En of Mr. Torrini nu maar eens wou zeggen hoe of wat!

Terwijl Johan de uitvoerige dépêche nog aan 't lezen was, was Mr. Torrini al hevig doende met het antwoord. Zijn oud, braaf hart stroomde over van medelijden met 'la chère petite,' die daar zoo eenzaam en bedrukt aan de overzijde van de breede Zeestraat zat.... en,

'Cheer up, my dear!' rikketikte het toestel....

'Sein dat 'k haar halen kom....' zei Johan, snel. En de oude heer knikte. Dat sprak immers vanzelf. Maar wat zou z'n vrouw ophooren! La pauvre petite! En goed, dat ze haar den raad hadden gegeven, van naar Mr. Turner te gaan, als er iets niet in den haak was.

Johan stond glimlachend toe te kijken, terwijl de oude heer met vuur en zonder bedenken maar zat te seinen. Toch wel curieus! Nu had Gerda, die daar een etmaal ver over de zee op een vreemd kantoor zat - want Mr. Turner had haar gezegd te wachten, tot Mr. Torrini haar man zou hebben gewaarschuwd - al tijding van hem....

En terwijl Torrini hem vertelde, wat hij allemaal had geseind, dat ze maar flink moest wezen en rustig blijven in 't hotel wachten op hem, - hij had maar gedaan of 't telegram van Johan kwam, en er ook z'n naam ondergeseind, dat was toch goed, niewaar? - en dat

ze maar wat moest gaan toeren met Kardoesje door de stad, en tegen den avond naar den plantentuin gaan en al zoo meer - pour l'égayer, vous savez?... rikketikte opnieuw de sein-ontvanger.... en naarmate het antwoord van de overzijde inkwam, las Mr. Torrini het langzaam voor.... Madame was nu al wat bedaard.... ze was voornamelijk zoo nerveus geweest, omdat ze 't kantoor niet had kunnen vinden.... - hier trok de heer Torrini een hoe-is-'t-mogelijk gezicht, want hij wist het gebouw met een breeden gevel en een opschrift van kloeke letters in Broad-Street te liggen! -, ze was wel zesmaal Broad-Street op en neer gerend in haar rikshaw en die kerel die draafde maar.... draafde maar.... wist niets en verstond niets.... Uren lang had ze gereden.... straat in straat uit, in de hitte en 't stof, links zeggend als ze rechts en rechts zeggend als ze links bedoelde, totdat ze had zitten snikken in 't rijtuigje en iedereen naar haar had gekeken.... Ten laatste dan toch had ze 't kantoor ontdekt, zeker twaalfmaal was ze erlangs gereden en toen ze eenmaal binnen was, in veilige haven, toen waren haar zenuwen haar de baas geweest en was ze schreiend neergevallen op een bank. Nu was ze weer wat bedaard, had ze Mr. Turner alles uitgelegd en was teruggegaan naar het hotel.... Als er nog iets te seinen was, zou Mr. Turner 't haar wel laten bezorgen....

‘Poor child,’ zuchtte Mr. Torrini, bewogen. Het toestel zweeg, de stilte viel terug in 't warme kantoor. Buiten schreeuwde een kalkoensche haan, een snijdend, grel gekrijsch.

De heer Torrini zette z'n hoed op. Hij brandde

van verlangen om zijne goede huisvrouw met den rampzaligen afloop van de badreis der 'chère petite voisine' op de hoogte te stellen. In geen jaren hadden ze zoo iets emotioneerends beleefd!

'Je gaat mee dejeuneeren!'

Johan stemde toe. Met den dribbelenden ouden heer naast zich, ging hij over den heeten, drukken passaar naar diens huis toe.

Vanmiddag zou hij wel terugkomen op kantoor, om de zaken voor een paar dagen over te geven aan den oudsten klerk.

Morgenochtend vertrok de 'Guinea' weer naar Poeloe-Sirih, dan moest hij mee. Eigenlijk had ze wel verdiend voor straf alleen thuis te moeten komen, maar hij kon toch niet z'n eigen telegram - al was 't dan van monsieur Torrini - desavoueren. Toch een last hoor, nou weer uit z'n werk en nóg eris een hand vol geld voor passage en daar in Poeloe-Sirih dan weer een paar dagen blijven....

En, och-héden, wat zou 't vrouwtje te klagen hebben! Op z'n vingers kon-ie 't narekenen....!

IV.

Zwijmelend van vermoeidheid en met een broeiende gloeiing overal onder haar doorzweete kleeren, maar toch verlucht en blij gestemd, kwam Gerda na haar ramspoedige tocht door het heete Poeloe-Sirih weer in het 'Oriental'-hotel terug. Ze gunde zich, hoe dorstig ook, geen tijd, in den bar, die toch leeg was en noodend met schaduw en groen van palmplanten, een glas limonade te nemen, een hunker naar de koele kamer, naar rust voor haar heet-kloppend hoofd en pijnlijke leden in het languit neervallen op haar bed dreef haar voort. Een paradijs van schaduw en zalige rust leek de stille ruimte binnen de neergelaten blinden, ze stortte er binnen en in dezelfde vaart neer op haar bed. Kardoesje sliep in het andere, ze kon zich niet ophouden om 't kind even te zien, maar het rustig ademen was als kalmeerende, zoetvloeiende muziek na zenuwkwellende bezigheid.

Welk een genot nu te rusten op het koele laken dat over de harde matras lag gespreid, en niet meer te hooren dat martelend geratel der ossekarren, dat pijnende schelle gegil van straatventers, niet meer te zien den duizelig-makenden wirwar van rikshaws, die eindeloos

leken in aantal, en altijd maar weer diezelfde Chineesche tronies, onder altijd dezelfde grauwe punthoeden, altijd dezelfde bleeke, beenige koppen met wreede monden en suffe oogen. Een luguber tooverspel had 't geleden, dat gerij, dat ratelend jakkeren door de eindelooze, zonnige, stoffige straten van de Chineesche wijk, waar je maar aanhoudend weer scheen te ontmoeten dezelfde bebloemde karretjes met altijd dezelfde dravers ervoor en voortdurend erin dezelfde Japansche meisjes, koloniale officieren, dikke Chineezzen, en toeristen, die je even te voren had ontmoet. Hadden ze dan allemaal, precies als zij, gelijk dwazen rondgereden, geen van allen kunnen vinden, wat ze zochten! Dat alles zou haar heugen, de vorige avond, de slapelooze nacht daarna, alleen met haar schreiende kind en de humeurige baboe, verlaten en verloren bovenop dien hoogen duisteren heuvel, tusschen koude, vreemde menschen, in een vreemd land, zonder Johan.,.. Toen had ze maar ineens besloten weg te gaan, zoodra de morgen kwam; met 't gevoel van iemand, die uit een versuffing ontwaakt en nu pas goed weet 't verband van de dingen, had ze zich afgevraagd, of ze gek was geweest, om vrijwillig weg te gaan van Johan. Liet hij, lieten de Torrini's, liet iedereen haar nu maar uitlachen, ze ging terug, ze ging zoo gauw mogelijk terug. Hoe begeerlijk had haar geschenen - terwijl ze daar had zitten rillen in de kilte van het prille morgenuur - de rust en de regelmaat van het verre huis, de voortdurende nabijheid van Johan, die immers alles altijd voor haar regelde en beschikte. Haar voorloopig verlangen, dat 't direct bereikbare raakte, was geweest naar het groote hotel op den beganen grond, beneden in de stad. Daar

zou ze althans verlost zijn van den angst, Kardoesje te zien neerstorten in een ravijn van een dier steile steenen trappen af, waarvoor die Engelsche egoïsten met hun koele oogen en laatdunkende gezichten zelfs niet de hekjes sloten, al zat 't kind er vlak bij te spelen. Hier wilde ze weg, dadelijk; ze hunkerde naar 't uur, waarop ze naar den manager zou kunnen gaan en hem zeggen, dat de bagage beneden kon blijven, dat er draagstoelen moesten komen, want dat ze terugging, terug naar huis en man.

En ze was gegaan, de smalende glimlach van den manager had haar onverschilligen gelaten, alles overheerschend was het warme gevoel van weg te trekken naar huis terug. Ze was den heuvel afgedragen - zelfs de Klingaleezen hadden gegrijnsd - en naar 't hotel gereden. Daar had ze Sarima gelaten met 't kindje en ze was eruit gegaan om Johan te seinen. Maar die tocht... o, die hopelooze zoektocht door de versuffende hitte, door de gloeiheete straten, waar ze niets en niemand kende, waar alles vreemd was en vijandig scheen. Naar haar hotelkamer had ze, rechtop met wanhopig strakke oogen in den voortrennenden rikshaw, verlangd als naar een veilig en koel tehuis.... ze had ten slotte maar 'kiri' en kanään', links en rechts zitten roepen op goed geluk, want bij iederen straathoek had de botte, zweetende, uitdrukkinglooze tronie van den draaf-Chinees zich naar haar omgewend, en dan moest ze kiezen onmiddellijk, welken kant ze wilde. Stilstaan was ondoenlijk in het werrelend rumoer, kalm bedenken ook, en zoo had ze zich dan maar laten rennen, van de eene straat in de andere, immer tusschen die grauwe, roodbeplakte huizen en winkeltjes, met hun opschriften

in gebrekkig Engelsch van goud op zwart, - om één ervan, dat van 'dentist and photograph' had ze in al haar ellende nog moeten lachen - en dan weer ineens in Broad-Street, met de herleefde hoop, nu het kantoor te ontdekken, het kantoor, waar ze Mr. Turner zou vinden, naar wien ze uitzag als naar een lang-gekenden vriend. Maar alweer niet, alweer was ze Broad-Street uit en in een zonnige straat of op een rommelig, stinkend pleintje, tusschen lugubere krotten of op een begroeiden villa-weg. Dol-bezeten leek die vent, zag hij dan niet, dat ze zocht, dat ze gek en wanhopig werd van 't radeloze zoeken? Als een beest holde hij voort, zonder ander benul, dan zich op iederen straathoek om te wenden om te weten van links of van rechts....

Maar dat gevoel, toen ze eindelijk in die twaalfmaal doordraafde straat, die hoe langer hoe voller en roeriger en stinkend-heeter was geworden, boven de ramen van een grijzen gevel het opschrift had gezien, die verlossende woorden 'Eastern extension....'

Dat gezicht van dien Chinees, toen ze ineens het karretje uit was, zóó maar, in volle vaart eruit - en 't kantoor in.... en dáár, het gezicht van Mr. Turner, - o, zoo een lief en zachtzinnig blank gezicht, waaraan ze nooit meer zonder dankbaarheid en vriendschap zou kunnen terugdenken - toen ze geen woord had kunnen uitbrengen door het schokkende, verluchtende schreien....

Nu was het rusten - en naast haar Kardoesjes stil ademen - in de duistere kamer, de hoogste zaligheid. En 't denken aan Johan, Johan die ging komen, overmorgen al bij haar zou zijn. O, nu ze maar eenmaal verbinding met hem had, zou de tijd van wachten,

hier beneden in 't hotel, wel omgaan. De stad in, die helsche stad in met zoo'n gruwelijk voertuig kregen ze haar niet meer, niet zonder Johan. Ze moest maar eens gaan toeren, en naar den Botanischen tuin, had hij geseind. Maar ze zou het niet doen, ze bleef stilletjes hier in 't hotel, vanmiddag zou ze theedrinken in den tuin en dan héél vroeg naar bed, dadelijk na het diner en den volgenden dag een eindje wandelen met Kardoesje, heel vroeg in den morgen, en baboe mee, tot de zeekade toe. De 'Guinea' was nu aan den overkant; Johan zou den kap'tein wel spreken. Dan zou hij toch hooren, dat ze zich flink gehouden had op de uitreis! Maar hoe was het mogelijk, dat al die andere dames genoeg hadden kunnen vinden in dat ellendige, waaierige, onherbergzame berg-hotel! Zij kon wel al rillen, als ze eraan teruggedacht....

Nu wilde ze slapen, de tiffin zou ze maar overslaan, zich daarna baden, en heerlijk-frisch verkleeden - de koffers had ze op de kamer. Maar o, o, wat had ze een massa vergeten.... Ze zou 't maar niet eens allemaal aan Johan vertellen en allerminst aan moeder Torrini! Kon ze nou toch maar slapen! Maar 't was of haar de hersens los lagen en pijndoend dooreenwoelden in het hoofd. En voortdurend dwarrelden haar voor de oogen 't rood-zwart-goud der Chineezen-huizen, 't verlepte boomengroen, gezichten, één ondeelbaar oogenblik in vliegensvlugge rikshaw's gezien en door een vreemd toeval onthouden, de skeletachtige gestalte van een ouden Chinees, die ze neergehurkt had zien zitten voor het zwart-gapende deurgat van een vervallen, vuil opium-hol in de akeligste achterbuurt, die ze was doorgekomen, waar ze dol van angst was geweest en niets

had gezien dan naakte Chineezers, met gemeene loeroogen, die allemaal naar haar keken....

O, wat zou ze zich nestelen in haar huis, wat zou ze zich vasthouden aan Johan, en nooit meer van hem weggaan.... Allemaal mochten ze haar uitlachen, Sidin en Sarima inclusief en de heele kliek kennissen. En ze zouden 't ook wel doen! Ochtendbezoeken zou ze maar uitstellen onder voorwendsel van groote vermoeidheid, en niet ontvangen óók, tot de praterij wat geluwd zou wezen. Want bekletst zou ze worden, dat had ze voor d'r domheid tenminste beet. Iedereen had ze 't immers verteld, dat ze voor een maand ging!

Weltevreden dommelde ze in en werd niet wakker voor laat in den namiddag, door 't lachen van Kardoesje, die buiten in de galerij speelde met de baboe.

Op muilen aan bloote voeten en in een losse peignoir buitenkomend vond ze daar op 'n rieten tafeltje het blad met den theeboel klaar staan. Dat 't kopje gebarsten was en de melk er goor-waterig uitzag, wilde ze in haar dankbare stemming niet opmerken. Vóór haar uit lag de tuin, ruim en gezellig, met tafeltjes en stoelen tusschen de bloemperken en bloeiende accasia's. Er zaten vrij wat menschen in 't late zonlicht, frisch-wit gekleed na 't middagbad de dames en de heeren in grijze pakjes of wit-flanellen broek met blauwe jasjes. Prettig vond Gerda nu toch weer al dat Europeesche, dat modieuse en welverzorgde der jongelui. Velen hadden tennis-rackets voor zich liggen. Stond er, bij poozen, iemand op, dan dadelijk ratelde het van rikshaw-kerels, die buiten zaten te loer-wachten en met z'n allen afkwamen op 't vrachtje. Een dame in visitetoilet of een jonge man in tennispakje steeg dan in.

Ze waren wèl correct, van een voornamer allure, vond Gerda, dan de Hollandsche tropenbewoners, niemand zag er vadsig uit, droeg de kenmerken van een al te rijk en te zorgeloos leven aan den lijve, maar zonder uitzondering hadden ze ook dat koud-onverschillige, dat door-en door egoïstische, 't welk ze van den aanvang af al had opgemerkt. Op straat had ze er - zonder drift, in alle kalmte - met een rottinkje zien betikken den naakten rug van den voor hen uit dravenden Chinees, en in 't berghotel had 't nalatige der bediening bewezen welk soort gasten ze er gewoon waren; de soort, die voor zichzelf zorgt en niemands hulp van noode heeft, de soort, die gewoon is te commandeeren en dan ook pas op commando wordt bediend.

Nee, zij verkoos dan toch maar de gemoedelijkheid van de Hollandsche koloniën, met hun tradities van gastvrijheid en hartelijkheid - al verborg de uiterlijke schijn daarvan vaak wat anders - en de Hollandsch-Indische hotels, waar de bedienden traag zijn maar gewillig en de toon soms wat ruw, maar huiselijk.

Langzaam liep de tuin leeg; de gasten gingen op avondrit of- wandeling langs zee, tennissen of fietsen. De zon daalde, wat leek alles vredig en veilig in dit rood-gouden, stille licht! Wat leek de stad nu ver, met z'n beangstigend lawaai en dompe stanken. Wat zat ze nu heerlijk, als thuis, en met 't vooruitzicht van overmorgen Johan terug te hebben. Op 't drempeltje van de galerij zat Sarima, de zon glansde over haar heen; etend uit een pisangblad op haar knieën, gromde ze van tevredenheid, want die rijst met-visch kwam van een Javaansche warong, die ze vlak bij 't hotel had ontdekt, en die smaakte.

Er kwam een heer voorbij, die z'n hoed afnam. Een knappen man, vond hem Gerda, niet jong meer, donker met bruinen snor en baard, en correct in de kleeen.

Aangenaam verraste Gerda dit beleefde groeten.

Hoe vriendelijk, dacht ze, hoe heel anders dan de rest, zeker geen Engelschman.

Ze had ook héél vriendelijk teruggeknikt, maar nu - na een paar minuten nog maar - de heer weer terug gedrenteld kwam, wéér langs haar galerijtje en, ditmaal zonder groet, wéér vriendelijk lachend naar haar keek, nu vond ze dat tòch wel een beetje overdreven-beleefd, een beetje benauwd-vriendelijk. Misschien óók een eenzame, dacht ze dan tegelijk, óók iemand, die hier geen schepsel kent en behoefte heeft aan wat vriendelijks. Jawel, maar pas geven deed 't niet, geloofde ze, dat vrijmoedig aankijken van een dame, en lachen tegen haar, terwijl ze in haar eigen kamer en nog in négligé zat.... Als hij haar maar niet aansprak! Want wat zou je dàn moeten doen? Vreeselijk afblaffen, zooals feitelijk hóorde, dat zou ze waarlijk niet over haar hart kunnen krijgen. Daarvoor had ze de laatste vier-en-twintig uur zelf te veel geleden onder onvriendelijkheid en stugheid. Was Johan nu maar bij haar geweest, dan had die vreemde gerust kunnen binnenkomen en bij hen gaan zitten. Jassus, je had toch altijd van allerlei vervelends, als vrouw-alleen.... Gut.... daar kwam-ie alweer. Nee, niet naar buiten kijken.... net doen of je niets ziet.... wacht.... gauw een kopje thee inschenken....

Hij kuchte.... ze bloosde ervan. Dát was nou toch gedecideerd niet netjes.... Ja, maar op een afstand

kuchte hij nog. Hij kon toch ook net zoo goed verkouden wezen.... Nu 's afwachten, wat hij zou doen, als hij weer langskwam. En dan gauw naar binnen en je niet meer vertoonen.

Kijk, dat was nu toch leuk! Hij kwam niet meer langs, hij ging den hoofdingang door naar binnen. 't Deed 'r waarlijk genoeg; hij had niet om haar gekucht. Welja, wie weet, wat 't voor landsman was, 't gold daar waar hij vandaan kwam, misschien voor heel gewoon, een eenzame dame vriendelijk te groeten. 't Was intusschen al haast donker geworden, de booglampen gingen aan, óók in den tuin. En de rikshaws, nu met lichte lantaarns aan weerszij, kwamen de een na den ander huppelend weer 't voorplein oprijden, brachten de gasten terug, met bestofte schoenen en roode hoofden van het tennissen. Blinkende, stille fietsen suisden aan in de electrisch-doorschenen avondzoelte, een geurig windje fladderde door de accasia's, de bar opzij van den ingang was nu hel-verlicht, en daaruit klonk vroolijkheid van jolige mannenstemmen en van hoogen vrouwenlach en er was gefladder van witte kleeren tusschen het groen der palmpflanzen.

Gerda zag er naar met genietende oogen. Wat was het groot en mondain. Hoeveel logeergasten zouden er wel gehuisvest wonen in het hoofdgebouw en in de paviljoens, die rondom het plein en den dubbelen tuin omsloten! Overal in de stille, zoele lucht hingen nu de gloieballons te stralen, warmer, geler licht ontbrandde hier en daar in een duister galerijtje en 't eenige, dat hinderde was de etensgeur, die uit de keuken begon weg te walmen, de buitenlucht in.

Eigen rijtuigen reden aan, op gummiwielen stil en

licht, hun komst aankondigend met zilverklankig belgelui. Menschen in avond-kleeren stapte eruit en verdwenen in de bar. Zeker gasten van hotelbewoners, fantaseerde Gerda, die door hen te eten zijn gevraagd.

Ze bleef zitten rustig uit haar duister galerijtje het tropisch-mondaine avondleven gadeslaand - baboe lag binnen voor Kardoesje's bed - tot het uiterste tijd was geworden om zich te kleeden voor het diner. Ze deed dit - zich voorstellend de eetzaal, die ze kende, hel verlicht en menschevol, en wetend dat ze daar alleen en voor iedereen te kijk zou zitten - met uiterste zorgvuldigheid. Ze zou wat vroeg gaan, bedacht ze en een hoektafeltje kiezen en zorgen dat ze gauw klaarkwam.

In de lauwe avondlucht trad ze weer naar buiten op 't galerijtje, de deur zoetjes achter zich toetrekend om haar slapend kind. Ze had Sarima gezegd daar te blijven, tot ze weerkwam van tafel, en daarna naar de bijgebouwen te gaan, waar haar een slaappleats zou worden aangewezen.

Het voorplein lag nu leeg onder den zacht-helderen electrischen gloed; nu en dan ratelde er nog een rikshaw aan; dan zag Gerda 't zwart-en-wit van een heer in smoking, en 't geblink van een lakschoen, die vlug neerkwam op den grond.

Maar nu schrok ze. Daar was weer die vriendelijke man van vanmiddag, en hij ging niet voorbij, maar hij kwam binnen.... Hij kwam 't galerijtje op; hij keek haar, die stil stond van schrik, lachend aan en sprak haar toe in het Fransch. Maar zijn stem was zóó zacht en beschaafd, wat hij zei klonk zoo vriendelijk en welgemeend, dat haar schrik gauw overging. Ook zag ze, nu hij dichtbij was, veel grijze haren in z'n bruinen

baard en dat stelde haar gerust. Hij was geen jongmensch, hij was misschien al vijf-en-veertig jaar, hij had het zeker goed met haar voor. Het duurde even, door haar schrik en 't plotseling hooren Fransch-spreken, eer ze hem precies begreep. Hij was heel bescheiden blijven staan, en voor ze 't wist had zij zelf hem een stoel geboden. En rood-blozend overdacht ze nu zijn verzoek terwijl hij haar discreet-glimlachend zat aan te kijken of ze goed wou vinden, dat hij haar geleidde aan tafel en met haar dineerde. Haar eerste gedachte was, te weigeren, omdat het geen pas gaf. Maar hij zat daar zoo zacht lachend en in zoo bescheiden wachthouding, ze hoefde bovendien, toestemmend, niets van hem te accepteeren - ze betaalde immers dat diner zelf, op haar eigen rekening - dan een eenvoudige beleefdheid, het was zoo hard, iemand af te stooten, die 't wèl meende.... waarom zou ze 't eigenlijk niet goedvinden? Hij was misschien wel vijf-en-veertig jaar, hij scheen zoo bescheiden en zoo ernstig. Misschien had hijzelf wel al groote dochters.... een jonge vrouw.... misschien was hij weduwnaar. Den vorigen avond had ze daar in 't berghotel - hu, lugubere gedachtenis! - alleen gezeten. Wie had toen een zachten blik, een vriendelijken groet voor haar over gehad? Niemand immers. Zóó zou ze misschien weer zitten, in die lichte zaal, temidden der fraai gekleede menschen. Nu, ze had ditmaal ook zelf een mooie japon aan! Ze zou 't maar goedvinden.... Haar toestemming, in 'n beetje haperig Fransch, gaf ze aarzelend en blozend, maar het scheen den vreemdeling genoeg te doen, hij glimlachte verheugd. Zouden ze dan maar meteen gaan?

De witte marmervloer in de eetzaal sloeg glanzen

op van de vele elektrische lampen, die hoog erboven hingen te gloeien. De Chineesjes gingen vlug en snel over de koele platen op hun zijden pantoffeltjes.

Er was pronk van kleuren, gefonkel van juweelen, gedruisch van stemmen, geur van annanas en van rijpe pisang. De meeste tafels waren al bezet.

Gerda en haar geleider zetten zich aan een hoektafel, zoo ver mogelijk van den keukenkant. Hij wist het precies, hij scheen hier vasten woon te hebben of althans dikwijls te komen.

En aan tafel, tegenover haar, glimlachte hij haar voortdurend in de oogen, zei hij met zoet-vleiende stem vriendelijkheidjes, die haar verwarden en blozen deden - hij was toch wel héél vrijmoedig - en een enkele maal verbeeldde ze zich, dat onder tafel zijn voeten de hare zochten, zoodat ze ten slotte stil, onhoorbaar - want het was zoo beleedigend, als hij eens geen kwaad had bedoeld! - haar voeten terugtrok allebei onder haar stoel. Maar telkens hoorde ze toch nog het tastend schuifelen van zijn lakschoenen over den marmervloer.

Naarmate haar tafelgenoot spraakzamer werd en beleefder, voelde Gerda zich schuw en onbehaaglijk worden. Was ze maar liever alleen gaan eten. Hier aan dit tafeltje zou ze gezellig gezeten hebben en de menschen schenen haar vriendelijker toe dan in 't hotel boven. Ze was trouwens net zoo gekleed als de anderen en de zaal was veel grooter. Eigenlijk griezelig, met zoo'n vreemde man! Ze was nu ook heelemaal niet meer zoo zeker als vanmiddag, dat Johan het goed zou vinden.

Ze nam zich voor, het hem te vertellen, zoodra hij kwam.

Aan het dessert, dat zij wel kort had willen maken maar ze durfde nu niet opstaan en haar genoot hield blijkbaar van uitvoerig tafelen - wist ze héél zeker, dat hij tweemaal noodeloos haar hand had aangeraakt en vastgehouden. Maar omdat ze er niets van zeggen dorst, want niet wist hoe, bleef ze nog zitten, gloeierig en nerveus, met kloppende keel, begeerend weg te komen en er geens kans toe ziend.

Eindelijk - er waren al heel veel gasten verdwenen, de Chineesjes begonnen reeds de tafels te ruimen - stonden ze op, hij glimlachend voortdurend en Gerda met een verlucht gevoel en vast besloten, voor den volgenden dag dóór te zetten, dat ze in haar kamer werd bediend, al bezwoer haar de manager ook bij hoog en bij laag, dat het niet ging dan alleen voor zieken, omdat hij er geen voldoende personeel voor had. Ze was natuurlijk weer een doetje geweest, ze had dien vervelenden 'half-cast' maar flink moeten aanblaffen, dan had ze 't er wel door gekregen. Suffert, die ze was. Maar morgen liet ze zich niet afschepen. In die eetzaal zette ze geen voet meer. Jammer, dat dit haar nu óók al weer vergald was.

Zoo was ze in die gedachten en plannen verdiept, dat ze nauwelijks had gemerkt, dat haar tafelgenoot nog steeds naast haar liep en ze nu al tot haar kamer waren genaderd. Nu moest ze hem waarachtig nog bedanken óók, nou wel-ja, waarom niet? Hij had 't misschien niet zoo kwaad gemeend. Zou ze 'm een hand geven? Och ja, maar wèl. 'n Beetje bevend stak ze haar hand uit, stamelde zacht 'n bedankje en afscheid.

Maar hij gaf z'n hand niet. Hij boog zich in 't half

donker naar haar over en zei glimlachend, iets dat ze niet dadelijk verstond. Ze stamelde onwillekeurig een ‘pardon?’ en toen herhaalde hij, wat hij tevoren gezegd had, luider en op een weeken vleitoon....

Ditmaal verstond ze het wèl. Het bloed bonsde haar gloeiend naar de slapen, de tranen sprongen haar in de oogen. Ze liep hem voorbij, zoo snel, dat hij onthutst achteruitstootte en ijlde haar kamer binnen. Zenuwachtig rillend schoof ze den roestigen grendel voor de wrakke deur, ruw-onhandig, dat haar de vingers pijn deden. En tegen Sarima, die soezerig-verschrikt oprees uit haar sluimer, stamelde ze met klanklooze, schorre stem, ‘je blijft hier, hier in de kamer, je gaat niet de deur uit, niet naar achter.’

’t Oude menschje begreep er niets van, maar vond ’t best. Als ze maar slapen kon, wáár, was haar ’t zelfde. Met een grommerig ‘baik’ liet ze zich weer neer.

En Gerda, hijgend van woede en schaamte, gooide zich gekleed op haar bed, uitschreiend haar teleurstelling en haar spijt, snikkend van verlangen naar Johan, die haar nu gauw zou komen weghalen uit dit ellendige oord vandaan.

Uit 't gevaar.

Over de stille Indische landstad hing zwaar de middaghitte neer. In hun ruime, achter de neergelaten zeilen der voorgalerijen koel-door-schemerde huizen sliepen de Europeanen, en de Javaansche bedienden in de bijgebouwen erachter, achter de dichtbegroeide tuinen met de zware manggaboomen, grillig vertakt, met de slanke koningspalmen en de fijnbladige, oranjebloeiende accasia. Buiten, aan den eenen kant van den heeten stoffigen weg, gansch-verlaten nu, ronkten in hunne overdekte ossekarren - net huisjes, met 't puntige atap-dakje - de naakte, zwarte Klingaleezen, languit op den rug gestrekt. En de plumpe trek-ossen, twee voor iedere kar, stonden er geduldig-droomerig in de martelende hitte, 't dunne leid-touwtje, dat door hun neusgaten is heengeboord, slap en kronkelig over het grauw-verweerd ruggevel, dat gemerkt was met wreed-diep-gekerfde letters. Gonzende horzels, gouden groen-glanzend, kwelden ze voortdurend en vooral in de nabijheid van het zware houten nek-juk, waar open wondjes schrijnden en waar ze den zwiependen staart niet bereiken kon. Bij poozen rimpelde zich de grauwe huid in 'n felle siddering, die de glanzende horzels voor even verjoeg.

In de stilte dutte ook zoetjes de oude, Javaansche vrouw, die jaar-en-dag al met haar kleine warong zat onder 't zelfde groepje van stoffige, verlepte palmen aan den ingang van 't societeits-erf. Haar hoofd met 't nette, grijzende haarkapsel rustte, zoo'n beetje scheefgezakt, tegen een gekerfden palm-stam aan en in 't donkerroode baadje, dat den rimpeligen hals ver onbedekt liet, bewoog de platte bruine borst in gestadigen regelmaat op-en-neer. Zweefvliegjes gingen te gast aan haar uitstalling van kleurige etenswaren, lekkerbekkig besnoepten ze de zoete rijst-met-klapper, de kleverige manisans, de overrijpe vruchten. En in de leege, gloeiende middagstilte, was hun klein gezoem 't eenige geluid. Maar dan begon, in 'n hoogen kanari-boom, achter 't societeitsgebouw, - dat lag onder straffe zon laag en blindend-blank - plotseling de toekangkajoevogel zich te roeren: sonoor en droef trilden z'n zware, afgemeten, als bedachtzame kloppen door de gloeiende lucht, ver-uit-en-lang-na-klinkend; - even 'n slag of wat en dan weer stil opnieuw. Uit 't slaperig stationnetje, gloeiend-wit als de societeit, ging nu met kort-heesch fluitgeluid de middagtrein vertrekken, leeg haast, met als eenige passagiers een troepje Chineesche vischkoopers, die in de aan de heete, gladde zee onder een smoorzon gloeiende en stinkende havenstad, een uur verderop, hun inkoopten gingen doen.

Even bleef die stofbestoven trein van drie wagens bij brokstukken zichtbaar tusschen de rij van loodsen en kantoren, breed en laag, met dichtgeluikte vensters en straf-gloeiende golfijzerdaken en daarna verdween hij, met 'n kort, schel gefluit achter een bosch van djatti en palmen. Traag bleef de dikke, grauwe rook

tusschen de boome-kruijen neerhangen. 'n Héél-enkele Chineesche koelie, straffe zwoegeer, die zich geen middagrust gunt, liep er, grauw onder de grauw-bestoven boomen, over den heeten, grauwen weg. Onder zijn langen, over den linkerschouder lenig-zwiependen draagstok, met groote korven balanceerend aan de uiteinden, liep hij in 'n pijnlijk gebogen sukkeldrafje, de knieën ingeknikt, de oogen neer in 't beenige, zweetende gezicht, beschaduwd door een grooten, stevig immekaargevlochten punthoed. Even, bij de warong, hield hij z'n machinaal drafje-op-de-teenen in, aarzelde, begeerig z'n oogen naar de groote stopflesschen limonade, troebel van vezels en vruchtepitten, maar de oude, slapende vrouw wekken dorst hij niet, arme Macao-Chinees, die hij maar was, bang voor den grooten mond van zoo'n onderdanig-beleefd schijnende Javaansche.

En in de heete stilte sjokte hij, de oogen neer, gelaten verder.

De hoog-gezeten toekang-kajoe vogel, de eenige die zich hooren laat in de stilte van dat heete middaguur, zond opnieuw door de gloeiende lucht z'n droef, sonoor tik-geluid, in droomerig-langzaam rythme -, maar zweeg, na twee, drie kloppen, ineenen weer stil, als verschrikt. Want een vreemd fluitgeluid, fijn en kronkelend als blinkende metalen spiralen, kwam uit de verre verte te hooren.... en 'n dof geboem als van trommen.... en flarden van koperen-bekken-geklater.... en nog-gedempt rumoer van rijtuigwielen, en paardengetrappel, nauw te onderscheiden.

Langs den breeden, rechten weg, stoffig en heet, tusschen de dichte, meer dan manshooge boengaspatoehagen, die de Europeesche erven afsluiten van

den weg - met hun groote, grofroode bloemen, overvloedig kleurend tusschen hard groen, zijn ze net boomen van ouderwetsche kinderprenten - kwam 't geluid, voortdurend zich uitzettend, nader. Nog klonk dof't trom-gebom, klaterden gedempt de koperen bekkens, lag 't fijne, schelle fluitgeluid bij poozen in den afstand en in al dat overstemmende diepere geluid, verzonken -, maar de heete, stille lucht beefde al van den klank en de ernstige toekang-kajoe zweeg, boos en onthutst. En gestadig groeide, naderkomend, 't geweld aan. Hooger klaagden snerpende fluiten een ruwmelancholische Chineezen-muziek, zwaarder boemden de trommen, solide ondergrond voor het fladderend metaal-geluid der klaterende koperen bekkens, wielen ratelden, paardengetrap doorrommelde dof den klank der instrumenten. 't Javaansche besje met haar sluike, roode kabaaj ontwaakte nu ook van 't ongewoon geruchte; ze beurde het hoofd op en tuurde slaperig den weg af. In de schaduw van z'n overdekte ossekar rekte zich een Kling, wijd-gapend met blanke tanden, de taaie armen boven 't vrouwelijk getooide en gekapte hoofd. Diep wijnrood schemerde z'n lappenkleeding uit de blauwige schaduw. Nu schoof-ie zittend op, tot hij, met z'n rug naar 't inwendige van z'n kar gekeerd, op den achterrand in de opening zat, z'n zwarte, pezige beenen met de breede grijsbestofte voeten ahangend, z'n roode lendelap ineens fel-opvlammend in de zon. En z'n gezicht in 'n blijen grijns om al dat klaterende koper en trommen-geboem en 't snerpend-hooge fluitgeluid, dat naderen kwam, keek hij nieuwsgierig den langen weg af. Maar er viel nog niets te zien. Want een grijze, dichte stofsluier omhulde wat wel een stoet

van veel menschen en wagens moest wezen. Wielengeratel en paardengetrap, fluiten-geraas en trommengeweld, overklaterd van het nu alles-beheerschende bekken-lawaaï woedden daarachter als één wilde werreling van geluid. Nader kwam 't stofgewolk, dat alles voorafstooft, heete nevels van glinsterend grintgruis, den weg afspannend over z'n heele breedte. Tusschen de hooge boenga-spatoe hagen met hun onwezenlijke prentenboekjes-bloemen, kwam hier en daar een jong baboetje, coquet in haar doorschijnend-mousselinen gebloemd kabaajtje met gouden speldjes, nieuwsgierig voor den dag, en 'n tuinjongen stond er aan den ingang van 'n erf, z'n zonnehoed op den groven, bruinen kop, z'n harde voeten onverschillig-breed neergeplant in 't mulle, heete wegstof. Maar de huizen bleven afgesloten door de schuttende krees en geen der Europeesche bewoners kwam zichtbaar.

'n Tweetal Bengaleezen, soepel en vadsig, lachende monden in 't zwarte baardgekroes, fel-gele tulbanden, als 'n kroon boven de bronzen koppen, waren van den stationskant komen aanslenteren. Bij 't nu heelemaal ontwaakte warong-vrouwte stonden ze stil, kochten, volwassen, baardige kerels, voor een paar duiten kinderachtig snoepgoed, gekleurde suiker-dingen, die ze laf-vergenoegd lachend, gingen opknabbelen. Tegen den achtergrond van het fel-witte societeitgebouw stonden ze,forsch en kleurig, met hun brandend-gele tulbanden en lichtroode gewaden. Rondom ze, rondom 't warongvrouwte, dat kleintjes zat aan hun voeten met 'r uitstallinkje van kleine kleurtjes, liep nu de lucht boordevol van geluid. Verontwaardigd zweeg de ernstige toekang-kajoe, hoog in den zwaren kanariboom. En zichtbaar eindelijk, maakten

zich uit 't heete stofgewolk de voorloopers van den naderenden stoet nu los. Het waren de zweetende Chineesche muzikanten met hun geluid-schallende, geluidboemende, geluid-klaterende instrumenten.

Naast hun dicht-aaneengesloten, gelijk-op-voort-schrijdenden troep, liepen elegant, kleine Chineesche knapen, gewichtig kijkend uit hun poppig-teere, naïeve bakkesjes, met ernstige rimpeltjes boven de oogen. Hun witte broekjes fladderden in 't loopen om de fijn-gespierde beentjes met teere enkeltjes, die snel en elastisch voorttripten door 't heete stof. En ze strooiden, met 'n bevallig gebaartje van hun gladde, gele handjes vierkante brokjes grof-grauw papier, ruw bedrukt met plumpe karakters en afbeeldingen in goud- en zilverdruk. Telkens schampte de zon even zwakke metaalglanzen op zoo'n traag-neerloomend blaadje, dat dan neerkwam en liggen bleef in 't heete stof. Feller blonk 't metaalbeslag der zwarte, lange fluiten en 't hevigst straalde het koper der bekkens naar alle kanten z'n goud-glanzen uit. Achter de muzikanten, die ook zéér ernstig néérkeken, zorgrimpels boven de verdoken oogen, zweetend van 't zware muziekblazen of den mond smartelijk om de vermoeienis der in die moordende hitte altijd maar bekkenslaande of trommenbebommende armen, achter die muzikanten in hun witte, vochtplekkende rouwpakjes kwam daar de dicht-omstuwde lijkist, plomp en zwaar als de romp van een schip, van felkleurige zijden lappen overdekt en gedragen aan taai-zwiepende draagstokken door een twintig hijgende, gebogen huurkoelies, met opgeknoedelde haarstaarten, de grove beenen naaktbruin uit korte, grauwe broek. Mannen, die pajongs droegen, van dofzwart zeildoek, van schel-roode zij,

sommigen ook boomtakken, liepen, 't gezicht ernstig, de oogen neer, ernaast, met hun breede geluidlooze schreden aan weerszijden begeleidend 't vermoeid-snelle getrip der gekromde dragers.

Over dat alles heen de felle, klaterende, boemende, gierende muziek.

Maar achter de logge, schommelende lijkist maakten zich uit de brandend-heete stofwerreling nog andere omtrekken los.... en weer waren dat menschen, bruine kerels in gore doorzweete plunje, die met z'n vieren - ieder met z'n knokigen schouder een hoek steunend - een vierkant tafeltje geheven droegen. Stijf staken de rechte, onbehouwen pooten langs de magere, ineengekromde lijven neer. Op 't tafelblad, waaronder ze liepen gekromd, lag een groot in z'n geheel gebraden varken, glimmend-bruin, en monsterlijk misvormd, want 't plompe lichaam was neergedrukt tot 't op den buik rustte, de pooten recht gestrekt aan weerszij, de doode, grijnzende snoet vooruitgestoken. Snel droegen de trippende dragers dat vette, zware beest achter den doode aan. Onmiddellijk achter ze.... weer een viertal van mannen met een tafeltje en daar achter wéér en zoo, de een na de ander uit 't heet-nevelende stof te voorschijn komende, voortdurend maar weer mannen-met-tafeltjes, een rij, daar geen eind aan scheen te komen. En ieder van die tafeltjes had, boven de gebogen zwarte koppen der dragers uit, z'n vierkant blad beladen met spijzen, op velerlei wijzen bereid en gekleurd, of prijkende met groote hoeveelheden versche vruchten - een overvloed van leeftocht voor den doode op z'n reis naar de eeuwigheid, van offers aan de geesten, die te beslissen zullen hebben over het lot, dat hem daar wacht, een

pracht van hier fel-opgloeierende, daar gedekte kleuren, ieder tafeltje anders en ieder tafeltje mooi. Bruin en geel en rood - van rijst-spijzen, van confituren, van geveerd varkensvleesch - kleurde er in de diepe porseleinen kommetjes, maar heviger wemelden op de vruchtentafels, 't stralend goud van zwaargevulde, welige pisangrossen, 't vurig oranje van in blauw-aarden kommen hooggestapelde Chineesche sinaasappels, 't grofpurper van mangis, 't groen van groote, ronde zuurzakken. 't Bloedrood, dat er tusschen gloeide, was van harige ranboetans, grauw-bruine plekken de korfjes met eironde sau-manille.

Achter de rumoerige pracht van zoo'n hoog-beladen vruchtentafel, volgde dan weer, rustiger, gedekter, een spijzentafeltje, 't teer-blauw en 't week-groen der broze porseleinen kommetjes fijn omkleurend de goud-bruine, de citroengele, de zachtroode rijstgerechten en confituren. En allemaal-te-zamen, die tafeltjes met vleesch en visch en rijst en vruchten waren ze - 'n twaalftal wel - een stoet van vetten overvloed, die den doode begeleidde naar z'n graf. Zwaar loeide het geboem van de trommen, hel klaterden de koperen bekkens hun tseng.... tseng.... en de grillige, ruw-melancholische muziek der lange klarinetten kronkelde zich, als blinkende metalen spiralen, om al dat doffer of zwaarder geluid heen.

Ernstig en smartelijk-vermoeid bliezen en boemden de zweetende muzikanten, en de kleine jongens tripten, zorgrimpels boven de oogen, op de teenen van hun fijne beentjes door 't heete wegstof, strooiden papiertjes tot 't overal er bezaaid van lag. En de lijkist schommelde, langzaam en log, tusschen de taaie draagstokken,

omstuwd van mannen, wier pajongs mat glommen of fel-rood gloeiden, wier boomtakken - die ze hielden in de geheven handen - niet wuifden, doch slap neerhingen, poeierig en grauw van het heete, alles overwerrelende stof. Overal wolkte het op, dat stof, het prikkelde de dragers in neus en keel en begroezelde hun gele, zweetende gezichten. Het besloeg, fijn-dof, de spijsen op de tafeltjes, en, met de vette, uiige etenslucht, die daarvan afwalmde, drong 't in neus en mond den velen, familieleden en vrienden, die nu nog volgden. Twee aan twee, met den rug naar den koetsier toe, zaten ze in de wrakke sado's, getrokken door felle, jonge Battak-paardjes, die de onbedreven Maleische bestuurders maar met uiterste inspanning in bedwang hielden. Want de dreunende muziek verbijsterde de beesten - vele waren pas uit de stille, hoge Battakbergen aangevoerd - en 't gedwongen stapvoets gaan maakte ze, met 't heet-prikkelende stof, nerveus en nijdig.

Wel twintig van die wagentjes volgden, langzaam, het een na het ander en de wit-gekleede Chineezen erin keken met hun in de stroeve gezichten ernstige oogen minachtend neer op 't kleurig straatvolk, gelokt door de muziek, dat stof-opjagend om en achter de rijtuigjes liep, zwijgende Inlanders, luidruchtige, dronken Klingen, laf-lachende Bengaleezen, die nooit wat te doen hebben. Ze kauwden suikerriet of rookten strootjes, ze hadden gedempte pret onder-een, praatten en lachten zacht.

En toch wisten de meesten van hen, vermoedden de anderen, dat de rijke Chinees, die daar voor ze uit begraven ging worden met al de rumoerige praal van zijn luiden en schitterenden ritus, gestorven was aan de vreeselijke ziekte, die al weken lang rondwoedde

over de stad, over de om-liggende kampongs - de cholera.

* * *

Maar als de helsch-rumoerige en fel-kleurige Chineesche begrafenisstoet 't societeit-gebouw voorbij en langs 't slapende stationnetje om, den zijweg was ingeslagen, die naar de Chineesche begraafplaats leidt, dan keerde gauw-genoeg en alsof die nimmer verbroken was, de middagstilte terug. De toekang-kajoe begon, 't onthutsend geweld nu voorbij, met langzame, plechtige slagen z'n boomstam te bekloppen en dat geluid, sonoor en droef, beheerschte opnieuw de hitte-trillende lucht. De Klingen kropen - hunne zwarte, taai-pezige beenen langzaam en lui omhoogtrekkend - in 't schemerige binnenste van hun karren terug, lieten zich plomp neervallen op den rug en dommelden in de hitte en in de stilte gauw genoeg weer in. En de beide Bengaleezen met hun fel-geel-gekroonde bronzen, haast-vorstelijke koppen, maar te week om hun zinnelijke in 't baardgekroes zoetelijk-lachende en lekkerssnoepende monden, drentelden hand-in-hand verder; hunne vadsige voeten joegen 't stof in wolken op en bewogen de overal verstrooide vierkante papierbrokjes, grof bedrukt met zilver en verguld. Het oude warongvrouwkje, onder haar stoffig palmengroepje, was nu meteen maar wakker gebleven, ze had haar uitstallinkje wat geordend, mopperend verjaagd de zweefvliegjes, die toch dadelijk weer terugkeerden en daarna had ze een haakwerkje uitgehaald, een eenvoudig Padangsch patroontje in rood garen. Ze lei 't voltooide

deel eventjes beschouwend over haar bruine, knokige hand, liet 't dan weer bij de pen neervallen en haakte handigjes, vergenoegd voort, in haar eenzaamheid vredig.

Maar een koelie, zweetend en goor, hield voor haar warong z'n kippedrafje in, beurde zich met een pijnlijk gezicht den knellenden draagstok van den schouder, zette neer z'n manden, één met levend gevogelte uit de kampong, één met zoet-brood van den Bengaleeschen bakker - die te lui is om zelf z'n waar uit te venten.

Voor z'n paar gore duiten hielp hem de warongvrouw, zwijgend, afgemeten, hem niet eens aanzierend - omdat ze zich maar héél wat voornamer vond dan zoo'n vuilen vent van 'n Macao-Chinees - aan 'n glas troebele limonade, en een brok vette pisanggoreng, dat hij gulzig-snel verslond met haastig gekauw van z'n beenigbreede kaken. Dan nam hij z'n korven weer op en sjokte zonder groet verder den weg af, pijnlijk-verkromd onder den zwiependen stok.

Even stil en gesloten achter hun neergelaten krees lagen er de Europeesche huizen. 't Was half drie, niemand dacht er nog aan opstaan. De zon had 't rijk-alleen. Wreed en geducht brandde ze neer op 't grijze wegstof, martelde de vermoeide boomen, uitgeleefd van eeuwig groene bladen te dragen en vrucht te zetten, schroeide fel de grauwe huiden der ossen, die stonden slaperig-geduldig onder de marteling der goud-glanzende horzels, welke ze, venijnig, uitzogen de rauwe wondjes onder en bij het schrijnende zware nekjuk.

Ver op den weg blikkerde iets, in voortdurend gewentel fel-stralend en beweeglijk als vloeibaar zilver -, de metalen spaken van een fiets. Een Europeaan kwam, den kampong-kant af, haastig aanwieleren op z'n blin-

kende machine. Z'n bleek-vermoeide gezicht was onder den breedten, kurken planterschoed groezel-grauw van zweet en stof. Hij reed, door de zengende middaghitte, onder de wreede zon, die hem met kleine, felle prikjes stak in den nek, snel en geluidloos nader; 't warongvrouwtje langs, dat even 't hoofd oplichtte, liet, wijl hij 't niet hoorde, haar eerbiedig 'tabé toendokter' onbeantwoord. Het was de dokter. Gewoonlijk gaf hij zich, niet jong meer, niet sterk, wel wat rust in 't heete middaguur. Nu niet. De cholera heerschte, de cholera moordde. Hij was, de dokter, van 's morgens zes uur af - dan is 't gras frisch bedauwd, de schemerwind geurig en koel - al op z'n fiets. Hij had gereden, gejakkerd had hij in de dorre, moordende hitte, die van negen uur af de Europeanen in hun huizen en kantoren gevangen houdt, hij was geweest in duffe hospitalen vol zieke, verwaarloosde Chineezers, in stinkende kampongs, rottend in hun eigen vuil onder een smoor-zon, langs onbeschutte landwegen was hij gegaan, door de verstikking van 't dwarrelende stof. Hij had, na z'n morgenkoffie met de eene beschuit, noch gegeten, noch gedronken, hij was doodmoe en alleen de zorg hield hem op de been. De zorg deed hem vergeten, dat de zon brandde, dat hij eten en rust noodig had. Hij had z'n zieken tot in de smerigste kamponghoeken, tot in de obscuurste Chineezers-krotten en óók in de luchtig-zindelijke Europeesche huizen, in de hospitalen, cholera-lijders, waar niets aan te doen was, die 'n uur na z'n vertrek gestorven zouden zijn en zooveel anderen, die hem, in hun nerveuzen angst, roepen lieten voor niets, voor 'n lichte buikaandoening, soms voor iets heelemaal ingebeelds.

De cholera, die hij woeden zag, de sluipende, duivelsche ziekte, die neerslaat in een uur óók de grootste, ook de krachtigste, nam al z'n denken in beslag. Daarin vergat hij, zich behoorlijk te voeden, voldoende rust te nemen, 't eigen lijf weerbaar te houden. En het groeide hem toch boven 't hoofd. Hij trapte, van dat uit de schemerkoelte opdook de zon, tot dat diezelfde zon, na een dag van martelend neerbranden, in roze wolkjes achter de missigít vergeleed, de heete kampongs en 't stoffige stadje rond en waar hij er één genas, vielen er drie, vier anderen. Mager in z'n jongensachtig wit pakje, z'n gezicht doorrimpeld van zorg, de oogen somber, fietste hij maar recht voor zich uit, verbracht z'n dag in de hospitalen, bij z'n patiënten, die hij drie-, viermaal soms bezocht, als er eenige hoop was. En telkens op z'n weg, ontmoette hij begrafenis-stoeten, van een Chinees, kleurig en overschetterd van rumoer, of schamel met één enkel spijszientafeltje en 'n paar schrale klarinetten zoo de doode 'n arm man was geweest.... van een Inlander, simpel, de baar gedragen door een stoetje van zachtzingende vrienden, een pajoeng erboven en meer niet.... een enkele maal van een Europeaan en dat was dan wel 't vreeselijkst, 't navrantst, zoo'n haast altijd jong mensch te zien 't straf-bezonde, kleine kerkhofje binnendragen, 'n troepje vrienden en kennissen - verwanten haast nooit - in hun verkaalde en verschoten want soms in geen jaren gedragen gekleedepakken en met bleeke angstgezichten erachter.

Dat er, sinds eenige dagen tempering te merken viel, dat 't dagelijksch aantal nieuwe gevallen wel afnam, gaf hem, ja, eenige hoop, gerustheid geenszins. Niet voor niets had hij z'n kleine twintig Indische jaren.

Hij wist 't wel: er viel nog niets met zekerheid te zeggen.

Even de societeit voorbij - een onaanzienlijk gebouwtje, te midden van een ruim, dor erf, de oranjebloeiende kanariboom erachter, met 'n zware donkere kruin vol gloeistippen hoog boven 't lage dak uitpluimend - voor den ingang van een ruimen tuin sprong de dokter af en liep, z'n fiets aan de hand, met vermoeide, stijve stappen het fel-kalkwitte knarsende grintpad op. Aan weerszijden, in 't gras, kwijnden een paar rozen-perken: boven de grijze, verdroogde aarde was 't een wirwar van doornige takken, de schaarsche bladeren gaterig van insectenbeet, de bolle, vooze bloemen, flets theekleurig, neergeknikt, zwaar als waterhoofdjes. Rondom was, onder wreede zonneplaag, 't scherpe, korte gras verlept en ontkleurd. 'n Tuinjongen - bloot z'n bovenlijf, de rechtgestrekte beenen in 'n wit-linnen broek - zat, mond open, onder een manggaboorn te dutten, z'n gereedschap, 'n parang, 'n roestige gieter, naast 'm in 't gras. Achter 't breede, maar tamelijk lage huis lag de achtertuin - door 'n cementbevloerde, overdekte gang buitenom bereikbaar - en de hooge kruinen van nog meer mangga's en palmen en djeroeks deden 't dáár van 'n sappige behaaglijkheid schijnen.

De dokter floot en wachtte, z'n fiets spelend heenen-weer rollend aan de hand. Fel blikkerden de zilverige spaken als raderen van vloeiend metaal. Binnen werd een kree opgehaald, stroefknoerste die omhoog, tot er 'n dikke rol hing boven den ingang van de voorgalerij. De tuinjongen ontwaakte uit z'n dommel, stond met 'n wip op z'n voeten, en ontnam den dokter z'n fiets, die hij in de schaduw van 't dak opzij van 't

huis neerzette. En de huisjongen vroeg hem binnen te komen.

In de voorgalerij, achter de gesloten, met donkerblauwe stof gevoerde krees - onmiddellijk had de huisjongen de eene, even opgehaalde weer neergelaten om de brandende hitte buiten - leek 't lekker-koel en tusschen de groene, fijne planten in Chineesche potten van gekleurd aardewerk - welverzorgde chevelures, fijne rottan-palmpjes met zijige driehoek blaadjes, als vleugeltjes aan de elegant-gebogen takjes - was een stil schemer-licht, dat weldadig aandeed de door 't schelle zonnelaaien buiten vermoeide oogen. De dokter zette zich, pijnlijk-stijf, in 'n wipstoel en lei z'n kurken hoed naast zich op de gladde, Japansche mat. Den huisjongen, die zacht-beleefd vroeg wat toean-dokter wenschte te drinken, vroeg hij 'n glas ajer-blanda en de jongen verwijderde zich. Door de gesloten krees heen klonk gedempt en als van héél ver het tòk - - tòk - - van den toekang-kajoe en verder was er de stilte. De dokter herademde, het oogenblikje rust in den schemer van die koele, reine voorgalerij vol frissche planten, met de glad-glanzende matten, was 'm welkom na 't uren achtereen fietstrappen door stof en vuil en hitte.

Dan klikte er, droomerig-stilletjes, 'n bloote-voeten-stap en met op en weer neer-ritselen der gekleurde kralensnoeren, die een voorhang vormden, welke de gang naar 't achterhuis afsloot, kwam de huisjongen weer binnen. Hij zette 't glas met helderparelend bronwater voor den dokter neer en zeide, dat de njonja zóó komen zou.

De dokter goot, met langzame, diepe, teugen, 't ijskoude water door z'n geschroeide keel en leunde dan

even, de oogen toe, achterover in z'n stoel. Maar weer bewoog met fijn glas-getinkel de Japansche kralenvoorhang en snel op haar rood-fluweelen puntmuiltjes wipte mevrouw binnen. Het was een nog jong, zuiver Europeesch vrouwtje, slank, blond en blanktandig, met een zweem van den Hollandschen blos nog op haar toch al fletsende wangen en met grijsblauwe oogen, kordaat en monter. Ze droeg sarong en kabaaj - 'n dracht eigenlijk, die zéér Hollandsche vrouwen niet kleedt - en 't haar in 'n simplen wrong.

‘Ik ben zoo blij, dat u nog even komt,’ begon ze snel, hem beide handen toestekend,.... ‘maar wat zult u moê zijn....’

Even ontspande z'n gezicht in 'n matten glimlach. ‘Kom,’ weerde hij af, ‘t ligt immers in m'n weg en dan -, ik g'loof wel niet, dat 't iets is, maar je kan niet weten.... Hoe is 't ermee.....?’

‘Ik g'loof, beter.... z'n kleur en zoo.... en hij schijnt me nu rustig te slapen.’

De dokter stond op. ‘Maar's kijken hè?’ Hij bukte zich, pijnlijk-stijf, naar z'n hoed en ze ging 'm voor, 't op-en weer neerritselende kralenvoorhang door, langs de open slaapkamerdeuren de ruime achtergalerij in, 't trapje af naar tuin en bijgebouwen. Maar even bleef ze staan, keerde zich om naar den dokter, die z'n hoed al had opgezet.

‘k Heb 't nog weer geprobeerd, met Saïna. Maar ze wou 't kind niet op de logeerkamer laten brengen.’

De dokter lachte even. Hij had altijd schik in dat na eenige jaren verblijf in de tropen nog zoo echt Hollandsche vrouwtje, belangstellend in alles, zich vlug en kittig bewegend - nòch Indisch vadsig, nòch

Indisch onverschillig. Hij wist, dat ze, de traditioneele hoogdoenerij van blank tegenover gekleurd als overbodige dwaasheid op zij stellend, toch zonder ophef of sentimenteel vertoon, eenvoudig-weg met haar Inlandsche bedienden omsprong. Haar huis was een der weinige, dat hij bezocht, niet als dokter alleen, waar hij 'n enkelen keer rijsttafelen, 'n uurtje verbabbelen kwam.

‘Ik zou dat nou maar niet meer probeeren met die Saïna,’ gaf hij raad ‘t geeft niets en 't is ook volstrekt niet noodig. Hoe is Saïna-zelf?’

‘O, dokter,’ hoofdschudde 't blonde mevrouwtje, bezorgd.... ‘als 't kind sterft dan sta ik nergens voor in.... En er is niets met ze te beginnen. Ze ligt maar voor 't bed op den grond, de haren los en ze jammert, dat Riboe haar doodsteken zal, als 't kind sterft.’

‘Riboe..... dat is.... haar man?’

't Mevrouwtje had even 'n ongeduldig gebaar. Maar dan bedacht ze, dat de dokter - al had ze hem de heele historie 'n paar uur te voren verteld - 't best allemaal weer vergeten kon wezen. Wat zoo'n man ook al niet op éénen dag te hooren zou krijgen! En ze lei 't nog eens uit: Riboe, dat was hun kantoorjongen, de man van de mooie baboe Saïna en hij had gezworen, z'n vrouw dood te steken, als 't kind stierf, omdat 't háár schuld was. Zij had 't kind tamarindestroop laten drinken die 't niet hebben mocht.... Riboe was een Javaan van Madoereesche moeder: somber en driftig. Hij zou.... ertoe in staat zijn dokter?

‘Kom, kom,’ suste de dokter, ‘dreigen is nog geen doen..... Die Javaansche eeden! En dan, 't kind is toch niet dood. Best kans, dat 't niets heeft.... 'n

lichte buikaandoening. We zijn in dezen ellendigen tijd allemaal wat zenuwachtig....'

Ze liepen weer even door, maar dan legde 't vrouwtje, verschrikt, haar hand op z'n arm.

'Hoor 's.... hoor 's....' hield ze hem terug.

Door den zwaar-warmen, doodstillen achtertuin, schaduwig wel om de mangga's en djeroeks en met veel van blauwe-klokken en roode bruidstranen begroeide bloemhuisjes, maar doortrokken van zwoele smoorhitte, klonk luid schreien van een angstige, geplaagde vrouw. 'n Schor-bevende mannen-stem stroefde er kort-nijdige Maleische woorden tegenin. 'Riboë is thuisgekomen....' angstigde 't bleek-geworden mevrouwtje, 'en 't kind.... wat zou er met 't kind zijn?'

Maar de dokter, niet antwoordend, liep haar snel voorbij langs den put met z'n hooge, achter boenga-spatoe verscholen borstwering naar 't rijtje bijgebouwen - 'n zestal lage kamers onder één dak, aan 't eind de keuken, herkenbaar aan 't brok roestig-ijzeren pijp boven 't dak uit. Van de middenste kamer stootte hij de kierende deur open en trad binnen.

Het kleine halfduistere vertrek, stinkend van klappervet en kerry, was vol menschen. Voorover op den grond lag de baboe, 't hoofd in de handen, de grijze, eeltige binnenzijden harer bloote voeten zichtbaar onder de gebloemde sarong uit. Ze gierde nu niet meer, kermde zoetjes na. En er waren nog twee andere vrouwen, een heksleelijke oude en 'n mooie jonge, die schuw voor den onverwacht-gekomen dokter, stilletjes wilden er-tusschen-uit-knijpen, maar niet konden om de blanke njonja, die den dokter was achteropgekomen en nu in de deur stond. Dan was er Riboë, een forsche, knappe Javaan,

met sombere oogen onder ruwe, bijeengetrokken wenkbrauwen, de mond wreed, in omgeslagen sarong en korte broek, zonder hoofddoek, en ook nog, krom en schrompelig in een hoek, een oude Javaan, z'n magere grijs bruine beenen uit 'n sjofel-grauw broekje, z'n schraal bovenlijf in een hem veel te ruim wit heerenjasje, versleten en verrafeld. Uit 't dorre rimpelbakkes gluuften z'n felle oogen naar den dokter terwijl hij met bevende handen den vuilen, blauwen hoofddoek rechtschikte.

‘Te veel orang hier, alà,’ zei de dokter, ruw-gebiedend.... ‘deruit, hoor, pigi allemaal.’

Met 'n wenk van z'n oogen, streng, en 'n kort ‘ajò’ dreef hij 't kuddetje door de nauwe deur naar buiten, merkte meteen, alles-ziend, 't verdacht-schichtige doen van de oude Javaansche, die 'n flesch trachtte te verstoppen onder haar lange gebloemde kabaja.

‘Obàt?’ dreigend vroeg z'n stem.

De vrouw, bevend onder 't gebiedend vragen van den blanken dokter, gaf dadelijk toe, reikte hem, met een bang-beleefd ‘saja toean’ de flesch over.

De dokter greep de flesch, keerde zich nijdig om, en slingerde het ding den tuin in. Tegen 'n manggaboorn sloeg 't met 'n kwak kapot en 't dikke, geel-groene vocht liep traag langs de boomschors neer in 't gras.

Maar Saïna was, stemmen hoorend, langzaam opgestaan. In 't fijn-bruine gezichtje van héél jong baboetje keken haar natgeweende oogen een beetje beschaamd naar den dokter en de njonja. Ze greep, met een lenigen omzwaai van haar heele lichaam, de zware, zwarte haren in beide handen vast en begon ze vlug ineen te draaien tot een kondeh. 't Blonde mevrouwtje, nu ook binnen gekomen, bepraatte haar zacht en troostend.

De dokter had, van 't houten bed dat de halve kamerruimte innam, de gelapte, groezelige klamboe opzij-geslagen en stak z'n hoofd de benauwde slaapruijnte in. 't Jongetje in bed onderzoekend, hield hij den rug naar de anderen toegewend, die toezagen - de verjaagde vrouwen en oude man inglurend door de deur - en in gespannen aandacht 't bewegen volgden van z'n lijf, nu hij 't lichtelijk-kreunende kind overal betastte. Terwijl begon 't blonde mevrouwtje, fluisterend om den dokter niet af te leiden, tegen Riboe te praten, overredend.

Maar de Javaan bleef stug en gesloten; ze voelde, dat ze geen vat had op hem. En ze begreep, in zijn gedachtegang - hoewel trachtend hem te overreden tot den haren - z'n gevoel volkomen. Het was dom geweest, wat Saina gedaan had, al droeg ze toch zelf om die roekeloosheid een even zwaar verdriet. Dit wilde ze Riboe nu doen inzien. Maar hij, halsstarrig, hield zich vast aan dit eene: als Sarian, z'n kleine jongen, sterven ging, zou 't haar schuld zijn.

Hij had haar bevolen, de njonja te gehoorzamen en dat had ze behooren te doen. Van dat de cholera heerschte over de stad, over de kampongs, at hun kleine Sarian alleen, wat de njonja zelf klaarmaakte, dronk hij z'n melk en z'n water door haar gekookt.

De njonja was dol op den jongen, omdat ze, kassian, al vier jaar getrouwd, er zelf geen scheen te zullen krijgen. Riboe, sombere, stugge Javaan voelde voor z'n blanke, blonde mevrouw een bewondering, die hij niet zei: om alles wat ze wist en begreep, om haar kordate wijze van de dingen aan te pakken. En hij had vertrouwen in haar. 'Zéker' had ze hem toegegeven, zéker

had toean-Allah de opperste macht, heerschte hij met onbeperkt gezag, gaf hij leven en dood, ramp en vreugde naar welgevallen. Maar mochten de mensen dan niet ook zelfstandig inslaan den weg, die toch klaarblijkelijk zijn weg was? Zag Riboe niet, hoe er, nu de cholera heerschte, de kampong-menschen vielen bij tien, bij twintig, tegen één enkelen Europeaan? En al was de tijger, de rimau een wezen van God, zo goed als hij, Riboe en zij, de njonja, zei dat, dat de mensch verplicht was, weerloos zich en de zijnen en z'n beesten te laten eten door den rimau? Wijzeren dan zij beiden hadden uitgemaakt, dat 't kleine beesten waren, die je niet zien kon, die leefden in 't stof, dat aan vruchten kleeft, in alles wat vuil was en onrein - omdat ze 't vuil nodig hadden, als de tijger z'n lalang - welke de cholera gaven. Daarom móest 't helpen, als de mensen voorzichtig waren met hun badwater, vruchten schilden, melk kookten en geen snoeperij aten, die buitenshuis was gemaakt. Het was zoo duidelijk mogelijk, een kind kon dat begrijpen. En Riboe, die kantoorjongen was, geen koelie, geen stomme toekang-ajer, die zich beter voelde dan de gewone kamponglui, Riboe had zich laten overtuigen en 't mevrouw beloofd dat ze zouden oppassen en vooral den kleinen Sarian niets geven, dan wat mevrouw-zelf had gekookt.

Nu had Saïna den jongen tòch gegeven tamarindestroop van den Chineeschen drankenverkooper en nu was 't kind ziek. Ze had 't, door de njonja ondervraagd, bekend, maar zich schreiend verdedigd; háár schuld was 't niet. De orang-toea had 't haar geboden, had haar gezegd, dat ze een slechte moeder was, die haar kind liet dorsten, en dat die blanda-praatjes dwaas-

heid waren en opstand beduiden tegen den wil van toean-Allah.

De ‘orang-toea’, de ‘oude man’, dien ze zoo noemden omdat niemand z'n naam wist en hij niemands vriend scheen of verwant, was die oude, schrompelige Javaan van onbepaalbaren leeftijd, uit de kampong meegekomen met Riboe en Saïna, toen die introkken bij de njonja en uit meelij onderhouden door hen, met den steun van mevrouw. Saïna, de zware schuld van zich afschuivende, vertelde gretig wat hij haar gezegd had: dat hij, de orang-toea, nooit had gekookt z'n drinkwater, nooit had gesloten z'n deur voor den tijger, al had die z'n kalf geakaapt in den nacht van 't erf af.

En die verwaande blanda's - ja hij had 't gezegd: sombong waren de blanda's - dachten ze soms dat zij de cholera konden tegenhouden, die toean-Allah zond, dat toean-Allah zich liet voor-den-mal houden met 'n keteltje gekookt water? Het was onzin, bitjarakossong, te zeggen, dat de cholera zat op vruchtenschillen, of in 't stof van den weg of in 't water van den put. Nee, de cholera zat nergens, die kwam rechtstreeks van toean-Allah; zooals de verscheurende tijger, zooals de bandjir en de aardbeving, zóó kwam de cholera. En als de njonja zei, dat de blanda's gespaard bleven omdat ze gekookt water dronken, dat was gruwelijke laster; ze moesten maar oppassen, er waren meer ziekten, andere rampen, waarmee toean-Allah ze bezoeken kon....

Zóó had de orang-toea gesproken en moest de njonja dan niet begrijpen, dat ze hem - die al zóó oud was - gehoorzaamd had en Sarian de limonade gegeven?

Maar ze was zoo bang - - zoo bang voor Riboe, die niet begreep en haar dooden zou, als 't kind....

Snikkend liet ze zich weer op den grond vallen. De dokter bleef gebogen over 't zieke kind in bed en onderzocht het, lang en nauwgezet; Riboe, de oogen geen oogenblik van hem af, lette niet op 't schreien van z'n vrouw. En het heksige oudje, dat haar obat-flesch had moeten afgeven, begon zich nu, half-binnenkomend, op haar beurt fluisterend bij de njonja te beklagen. Angstig schichtigden onder 't spreken haar blikken naar Riboe en den dokter:.... 'dacht de njonja, dat 't obat was voor 't zieke kind.... wel nee, wel nee, betoel niet, het was', - nòg zachter sprak ze, nog schichtiger loerden haar oogen naar den dokter - 'het was 't vergif, dat Saïna innemen zou, als haar kind stierf. Liever, had ze gezegd, liever dat, dan te worden vermoord door haar man.' 't Mevrouwtje verbleekte. En terwijl de oude zich kruiperig en half grienend beklagen bleef over haar schade - 'n roegi van wel 'n halve gulden - en de tijden wàren al zoo slecht, keerde zich de dokter, nog bukkend, om.

'Bent u er nog?'

Ze naderde haastig, de oude vrouw in den steek latend: 'Ja!'

Pijnlijk-stram richtte zich de dokter uit zijn bukhouding op. Het duizelde hem door 't lang gebogen staan in de heete, bedompte atmosfeer van 't bed en van z'n gezicht, bloedrood, droop zweet in dikke droppen.

'Nog niets van te zeggen,' zei hij.... 'oppassen, oppassen....'

Saïna had zich weer opgericht, ze week, 't jonge gezicht vertrokken in doodsangst, terug voor haar man, die in spanning den dokter te bezien en te beluisteren had gestaan, en nu 'n stap nader kwam en vroeg:

‘Wat denkt toean dokter?’

‘Belon-tau, - kan nog niets ervan zeggen,’ antwoordde de dokter kort. Even dacht hij erover, met den man te praten over z'n voornemen van Saïna te dooden, als 't kind sterven ging.... maar hij wist, wat eenmaal in een Javanen-kop vastzit, dat praten geen tien blanda's eruit. En hij was, bovendien, nu zóó moe, dat hij meende flauw te zullen vallen, als hij nog langer in dien kamerstank bleef. Als 't misliep met 't kind, dan zou er wel een middel zijn, dien dollen kerel weg te houden van 't erf, tot hij gekalmeerd zou wezen. Of Saïna zoolang ergens anders, desnoods.... Praten hielp, in ieder geval, geen zier....

En hij volgde 't slank-blonde vrouwtje in haar sarong en kabaai den tuin weer door en 't trapje op, in de achtergalerij terug. En daar bleef de dokter nog 'n oogenblikje praten. Ze vroeg hem naar z'n zieken, naar den toestand in de hospitalen en de kampongs en hij, om haar gerust te stellen, zei, er was nu wèl mindering, 't aantal nieuwe gevallen nam af en er genazen er ook, van de aangetasten. Maar dat fatalisme van die Javanen, dat maakte je, als medicus, wanhopig soms. Je schreef ze dit voor en dat voor en ze beloofden alles en deden niets. Of liever, ze deden precies wat ze zelf goeddachten.

Zoo'n Riboe was uitzondering, dit geworden wellicht gedeeltelijk door háár invloed, en zooals die ‘orangtoea’ redeneerde, zoo dachten stellig de meesten nog. En daar moest je dan tegen opwerken, zonder dat je prestige als Europeaan en als dokter je een steek hielp....

Z'n gezicht, nu weer bleek, was moe en betrokken. Ze stonden samen in de achtergalerij, vroolijk van

overal groene planten op standaards neergezet en langs de licht geschilderde wanden slingerend in kleine aarden potten, opgehangen aan krammetjes.

Maar hij moest gauw weg, beloofde nòg eens te zullen komen dien dag en ze kwamen door 't ritselend voorhang van gekleurde kralensnoeren in de voorgalerij terug. De huisjongen was daar, in de blauwige schaduw achter de gesloten krees, stilletjes bezig. Z'n bloote voeten klikten in 't gaan zacht over de matten. Zoo gauw hij den dokter in 't oog kreeg, ging hij, z'n stofdoek neerlegend, de kree ophalen. Brandend zonnig lag de dorre tuin. De tuinjongen naderde traag met de fiets, fel blonken de langzaam-wentelende spaken. Over de boenga-spatoe-haag heen tuurde hij naar den stoffigen weg, beweeglijker nu dan te voren.

Want de Chineesche muzikanten, die de tevoren voorbijgetrokken lijkstatie met het luide geluid hunner lawaaiige instrumenten hadden begeleid tot 't kerkhof toe, keerden, dien betaalden arbeid volbracht, huiswaarts. Zwijgend en moe sjokten ze door de hitte, hun trommen, bekkens en fluiten als levenloozen last met zich voortslepend, onverschillig voor 't aangapen der kleurig-gekleede leegloopers van allerlei landaard. Maar de dokter, ongeduldig, riep den treuzelenden tuinjongen, die nu opschrikte en gauw de fiets bracht. 'n Kort afscheid dan van 't blonde mevrouwtje, een 'flink-wezen en 't bestemaar-hopen' en hij was alweer weg, stapte snel 't grintpad af, sprong op z'n fiets en haastte zich, behendig zwenkend tusschen ossekarren en woest-snel-voortratelende leege sado's, eindelijk, eindelijk naar huis toe.

* * *

Ze was nog even naar den kleinen zieke gaan kijken, had de wanhopig-schreiende Saïna wat tot bedaren gebracht en de obat-vrouw, die maar te klagen stond over haar vreeselijke roegi, een halven gulden vergoed voor de vermorste medicijn. In de rommelig-donkere keuken - waar de Chineesche kok heerschte, die liefst zoo weinig mogelijk er de njonja zag - had ze de melk voor 't zieke kind te vuur gezet en ze vond, dat ze nu haar middagbad maar moest gaan nemen. Want 't liep ook al tegen vieren: voor dien dag was de felste zonnebrand weer geleden. Ze mocht zich nog wel haasten ook; na 't bad, 't thuiskomen van haar man, die dan zelf nog eerst baden ging, daarna samen-thee-drinken en zich kleeden voor de receptie bij den controleur, in den vooravond.

Het zou er, bedacht ze, terwijl ze zich in de schemerige, vochtig-koele badkamer ontkleedde en vlug-weg inzepte, op die receptie wel vervelend en mat van stemming zijn. De cholera-vrees drukte op de geheele Europeesche bevolking, al was er tot nu toe maar een enkele der hunnen als slachtoffer gevallen. In geen drie dagen had ze het jonge vrouwtje van den overkant hooren pianostudeeren en anders klonken in den vroegen, frisschen morgen de gamma's al en 's middags, wanneer alles in huis en buiten nog sliiep, dan zat het ijverige buurtje al weer achter haar gesloten krees te tokkelen en zond door de middagstilte 't dan droomerig-gedempte pianogeluid. Ze was daaraan gewoon geraakt; ze neuriede al de simpele oefeningetjes mee en de middagstilte leek haar heelemaal uitgestorven, nu ook die piano zweeg.

Helder klaterde 't koele water neer op den cementvloer van de kleine, duistere badkamer, nu ze zich

sirammen ging en klukkend stroomde het weg door de goot in den afvoerparrit langs de bijgebouwen. Lenig en vlug hief zich en daalde de bloote, blanke arm met 't blikken schepemmertje van en naar 't duistere water in den diepen gemetselden bak en ze vulde het, stortte 't ineenen uit over rug en borst en schouders, vulde weer, stortte weer uit. Het water overstroomde hare blanke naaktheid als een koel-soepele sluier, telkens snel afglijdend naar onder en dan voortdurend weer óver geworpen. Voor haar voeten uit liep dat rijkelijk neergestorte water met snelle kronkelingetjes over den barstigen, grauwen cementvloer de goot in.

Na zich zoo, met regelmatig armheffen en -dalen eenige minuten begoten te hebben, zette ze 't rinkelend emmertje neer op den rand van het bassin en ging zich afdrogen en kleeden. Onderwijl keek ze met de rustige onverschilligheid van iemand, die zulk gezelschap gewend is, naar een reusachtige vuilwitte spin - z'n lijf een klein dik bolletje te midden van den wirwar der enorme pooten - die tegen den plankenmuur zat z'n web te maken. En daarna, frisch in haar versche, koele kleeren kwam ze weer naar buiten.

De hitte walmde haar, na de vochtig-koele badkameratmosfeer benauwend in 't gezicht, - maar verbaasd keek ze op: 't achtererf, even te voren nog verlaten en als uitgestorven in zonnebrand, was ineenen vol menschen geraakt. In 't kwartiertje hoogstens, dat ze in de badkamer geweest was, waren er wel een zestal van Saïna's vriendinnen - meest baboe's uit de buurt, die van 't geval hadden gehoord - op 't erf gekomen. Maar Saïna, bang, nu precies willend opvolgen de bevelen van den dokter-blanda, had ze geen van allen

binnengelaten. Vóór de deur, op een over 't heete cementvloertje gespreid brok mat, hurkten ze bijeen, allemaal in kleurige lange bloemetjes-kabaajen, met sarongs van namaak-battik in blauw of bruin daaronderuit. Ze kwebbelden allemaal door elkaar, beredderig raadgevend de kleine Saïna, die er stil en bedrukt tussen-zat en in hun breede, open monden wentelden ze de zware bloed-sappige sirihpruimen van de eene wang naar de andere.

De blonde njonja, handdoek over den arm, zeepbakje in de hand, kwam, ongerust, op 't troepje afgelopen en drong aan op stilte voor 't zieke kind. ‘Djaga, Saïna!, jij bent toch de moeder....’

Saïna beloofde, dat ze waken zou.

In de achtergalerij, eenvoudig gemeubeld in donker djattie, maar vol van wel-onderhouden planten in alle hoeken, de vloer belegd met grove Japansche mat in 'n fleurig patroontje gevlochten, zette de huisjongen den theeboel klaar. Rustig, zonder eenige haast, zonder bereddering bewoog hij zich van 't spiegelbuffet in den hoek naar de theetafel, ordende 't blad met z'n stokkige, bruine vingers, zette 't beschuitjes-blik ernaast. Het vrouwtje, even bekomend in een wipstoel, keek den tuin in. 'n Dikke, zwarte houtbij vloog er schots-en-scheef over de blauwe klokken heen en weer, - zoo'n onbeholpen beest. Daar kwam-ie zoowaar binnenvliegen.... nee, hij bleef in den tuin. Nu ging de huisjongen, keteltje in de hand, 't trapje af, om uit de keuken 't gekookte water te halen, maar... ‘Spada’ werd er geroepen. ‘Njonja-di-sablah’ zei de jongen, de stem herkendend, zette z'n keteltje neer en liep de gang in naar de voorgalerij. 'n Donkere dame, gezet in haar

losse witte peignoir, kwam hem al te gemoet en de achtergalerij binnen.

‘Ah, madame Torrini,’ groette 't jonge vrouwtje, glimlachend opstaand.

‘Bonjour, bonjour, ma chère enfant,’ hijgde de gezette bezoeker en ze viel neer in 'n wipstoel bij de tafel - ‘quel malheur - mais quel malheur.’

't Blonde vrouwtje lachte om de beredding van die altijd-drukke mama Torrini, die daar met sloffen aan haar bloote voeten en zoo-maar-in-een-peignoir kwam binnenrollen. En ze verbaasde zich: zóó ongekleeed op den weg te komen, al was 't maar voor 'n paar stappen en al liep er geen sterveling, dat was niets voor haar. Maar de bezoeker helderde al op.

‘Je suis venue,’ legde zij uit, ‘voyez-vous, je suis venue par le - comment s'appelle.... par le dôrtocht.’

‘Par le quò?’

Madame Torrini spande zich in op 't moeilijke Hollandsche woord, nadrukte nog heviger.... ‘le dôrtocht.... ah, mais, vous savez, le dôrtocht.... le passage.’

De andere glimlachte weer, nu wel begrijpend wat la mère Torrini bedoelde: de verbindingsplank, die ze had laten leggen tusschen de beide tuinen, zoodat ze haar buurtje nu kon bezoeken zonder op den grooten weg te komen en waarvoor ze met behulp van een Fransch-Hollandsch-Maleisch woordenboek den vernuftigen naam van ‘dôrtòcht’ had uitgevonden.

Madame Torrini, 'n ware polyglotte overigens, gewoonlijk sprekende een mengelmoes van Fransch, Italiaansch en Engelsch, daarbij vlot Maleisch met de bedienden, verkoos volstrekt geen Hollandsch te leeren. Ze oordeelde, na twintig jaren wonen in Hollandsche

koloniën, de Hollanders een volk met vele goede eigenschappen, maar hun taal te leeren, daarvan had ze afgezien, sinds men er haar - ze was toen een jong vrouwtje, vol goede voornemens - éénmaal barerg had laten inloopen. Dat was aan haar allereerste officieele diner met Hollanders. 'n Heer had haar verteld, dat ze moest zeggen, als ze niet meer verlangde bediend te worden van wijn of 't een-of-ander gerecht: 'nee, dat verdom ik.' En dat had ze dan ook ijverig en goed-van-vertrouwen haar verbluften tafelbuur met een allerliefsten glimlach toegevoegd. Dat ze daarna 't voorwerp was geweest van 'n onbedaarlijke vroolijkheid, had ze den Hollanders nooit heelemaal vergeven. En dan, ze waren zóó knap, die Hollanders, ze spraken alle talen immers, wat had zij zich dan in te spannen! Ze had altijd een ondeugend lachje om de beteekenis dier woorden, als ze haar kleine Hollandsche woordenschat - ze wist 'vervelend,' 'dom,' 'akelig,' en dan ook nog 'krentebrôd' - opsomde.

Maar 't blonde vrouwtje vond 'la mère Torrini', ondanks haar eigenaardigheid, een erg prettige buur. Want haar niet-Hollandsch-spreken had dit groote voordeel, dat ze altijd buiten de plaatselijke kibbelarijen en het krantengeharrewar stond, waarvan ook de andere liefst zoo weinig mogelijk hoorde en die toch in haar coterietje *de* conversatie waren. En la mère Torrini kon zoo aardig vertellen! Ze had veel gezworven, veel beleefd en overal goed rondgekeken. Ze had, uit noodzaak gewoonlijk zelf aan 't woord in haar talen-mengelmoes, dat niet alle Indische dames met evenveel gemak volgden, in den loop der jaren de kunst van onderhoudend vertellen uitnemend geleerd. Zij, een dochter

van Fransch-Italiaansche ouders, in Egypte geboren en opgevoed, en haar man - Italiaan van Malta afkomstig, Engelsch onderdaan dus - hadden elkaar bij een pyramide-tocht in de omstreken van Caïro - een bijzonderheid die ze met haar fantastische natuur verrukkelijk vond - leeren kennen. Veel later pas waren ze getrouwd. Hij was, als jongmensch al, bij 'n Engelsche telegraaf-kabelmaatschappij - die heel Oost-Azië en Australië exploiteerde - in dienst gekomen en er na vele overplaatsingen eindelijk opgeklommen tot kantoorchef. De tropenjaren waren dan nu ook wel geteld, gauw dachten ze met pensioen naar Malta terug te keeren en er zich te vestigen. Nu, het moest wel, haar man 'le cher Ettore', werd oud. Hij was veel ouder dan zij, want tamelijk laat getrouwd. 'Et quel coureur, ma chère enfant, mais quel coureur!' - ze kon dat zeggen met een zeker enthousiasme, dat 't blonde buurvrouwtje altijd glimlachen deed - maar, naturellement, avant le mariage! Ze bracht, la mère Torrini, als gewoonlijk weer heelemaal haar eigen sfeer mee, ze praatte - gekomen om 't cholera-geval, waarvan ze door haar baboe had gehoord - over een groot pak macaroni, dat ze met een mandje aardappelen - oui, oui, ma chère, de vraies pommes-de-terre de Malte - van Ettore's Maltezer zuster had gekregen -, en waarvan ze er wat zenden zou, omdat Ettore toch meestal at z'n groenten met brood. Ze zat geen oogenblik stil in haar wipstoel en haar in 't goedige, gevulde, maar ook intelligente gezicht levendige, jolig-zwarte oogen zagen overal rond en merkten alles op.

Ze informeerde naar den stand van pas-uitgezaaide bruidstranen, ze klaagde over den parrit van het kan-

toor aan de overzijde, die niet behoorlijk werd schoongehouden, en over haar nieuwen toekang-ajer, die 'n vreeselijke opium-schuiver bleek te zijn. Dan wilde ze ook het zieke kind volstrekt even zien. Over cholera-vrees was zij allang heen! Ze had andere dingetjes meegemaakt: hongersnood en opstand in Britsch-Indië, pest te Saigoen en eenmaal een pokken-epidemie op een klein, heet eilandje, ergens in den oceaan verloren, waar de maatschappij een kabel-station had en waar zij en Ettore een paar maanden lang de eenige Europeanen waren geweest, tot ze werden afgelost door een jongmensch, die ook na een paar maanden weer door de boot was weggehaald en vervangen door weer een ander. Maar 't vrouwtje vond: ze moesten nu niet naar 't zieke jongetje gaan zien, al was 't maar, om Saina geen verkeerd voorbeeld te geven.

De huisjongen was met z'n keteltje water binnengekomen en had de thee opgeschonken. Hij zette nu, voor z'n eigen- en de buur-njonja de gevulde kopjes neer, schoof de koekjes-trommel bij.

‘Trima kassi, Wongso,’ dankte la mère Torrini, vriendelijk, ‘panas, jà, ini hari!’

Wongso, een deftige, bejaarde Javaan, bevestigde, verlegen lachend, dat 't inderdaad warm was vandaag en trok zich daarna in bescheidenheid terug.

Mama Torrini dronk haar kopje uit en babbelde lustig verder. 't Blonde vrouwtje liet haar stilletjes praten; zijzelf was moe en de receptie in den vooravond zag ze als 'n vreeselijke corvee.

‘Et ce bruit, et tout ce bruit,’ klaagde nu la mère Torrini, hoofdschuddend. ‘We hadden juist gedejeuneerd’ - ze smulden altijd, Ettore en zij - ‘en ik was net

even ingeslapen en daar komt me al dat Chineezenlawaaï voorbij.... ‘Naturellement,’ filosofeerde ze er goedigjes achter, ‘ces Chinois, die denken óók, dat ze le bon Dieu er mee dienen,’ maar ze kon toch niet zeggen, dat 't aangenaam was voor een ander. Daarna informeerde ze naar wat de dokter - ze wist haar buurvrouw met hem bevriend - gezegd had van de epidemie en ze was zeer verheugd, dat 't aantal nieuwe gevallen afnam. Niet zoozeer, verzekerde ze nadrukkelijk, voor zichzelf, daar ze heelemaal niet bang was, maar voor al die onervaren nieuwelingen, die zich veel te erg lieten neerslaan. Daar had-je nu 't overbuurtje, cette petite madame Bleekèr, die was nu al 'n dag of drie ziek, ziek van angst, ma chère, lag met hoofdpijn, zonder iets te willen eten op haar chaise-longue! Ze was er bepaald verontwaardigd om, la mère Torrini.... ‘non, mais çà, c'est vraiment trop....’ Lieve hemel, als zij zoo had willen doen op dat eiland, en te Bombay, en te Saigoen, mon Dieu, dan had Ettore nu stellig geen vrouw meer. Dan was ze wel dood van de toberij. En dan niet eten! Maar ze had gezegd, à cette petite madame Bleekèr, hoe dom ze haar vond. Véél eten, moest je juist, in dien tijd, je gewone werk doen en niet bang wezen. Zoo deed zij ook met Ettore: ze liet hem flink eten en bang was hij vanzelf niet, omdat hij, natuurlijk, Saigoen, Bombay en de rest ook had meegemaakt....

Nu wilde ze nog wel een tweede kopje thee, maar moest dan weg: zij was aan haar middagbad nog niet toegekomen. Haar logees? Nee, die kwamen niet, die bleven maar stilletjes op hun plantage in 't binnenland, ook al om de cholera.

Opgestaan van haar stoel, praatte ze nog even na, maar ging dan nu toch heusch weg. Ze zag er uit, maar foei! Als ze niet door de 'dôrtòcht' had kunnen komen en gaan, zou ze er 'honteuse' om zijn. Ze nam dan nu afscheid, maar 't vrouwtje kon haar gerust laten roepen, als er iets ergs gebeurde, al was 't in den nacht.... Ça ne fait rien, ma chère enfant.... Ça ne fait rien.... ze had wel voor erger dingen gestaan.... Wongso, op een wenk van z'n njonja, begeleidde haar door de voorgalerij den tuin in. Meteen trok hij alle krees omhoog.

Want 't begon dan nu buiten merkbaar koeler te worden. De weg lag niet meer zoo straf bezond, nu er de hooge boenga-spatoe-hagen der huizenrij links hun breede, blauwige schaduw overheen wierpen -, die ook hun eigen hard groen een gedekter tint gaf, 't schelle rood der bloemen versomberde tot mat-purper. En de baan van zonneschijn, die vóór de schaduwstrook toch nog overbleef, was van milder kleur: warm-goud, wat tevoren, eenige uren vroeger in den middag, barblakerend-wit was geweest. Maar van avondwind toch nog geen spoor.

Vijf uur sloeg het. Uit 't kantoor aan de overzijde, kwamen, de een na den ander, een achttal wit-gekleede Europeanen. De laatstvertrekkende sloot de deur en een Javaansche oppas zette de breede luiken voor de raamgaten. En daar kwamen dan de beide Bengaleezen - het vlammend geel hunner hooge tulbanden al getemd en verstild - alweer aangeslenterd. Ze zetten zich neer op een bank voor 't kantoorgebouw. Het waren de nachtwakers. 's Middags, dadelijk na 't sluiten, moesten ze daar op hun post zijn en er blijven tot den lichten morgen.

Nu was voor iedereen de dag verstreken. De luie Klingaleezen ontwaakten ook eindelijk in hun ossenkarren. Ze scharrelden naar voren, rukten met een korten, rauwen kreet hunne ossen uit den dommel en dan holdebolderden ze, de één na den ander, met hun rammelende karren den kamponkant uit weg, en naar de plantages in 't binnenland toe.

Javaansche klerken, haast Hollandsch gekleed, maar met een hoofddoek op en gouden sovereigns als jasknoopen - er waren er ook met een gouden horlogeketting in 'n parmantigen boog over 't propere jasje heen - keerden uit de gouvernementkantoren naar hun kampongs terug; deftig en bedaard-pratend stapten ze, meestal twee-aan-twee, in de schaduw der bloemenhagen voort. Chineesche ambachtslui in blauwe flodderbaadjes -, 't uiteinde van den haarstaart hadden ze in den broekzak gestoken - fietsten er haastig tusschendoor en allerkoddigst op zoo'n moderne machine was een zoo-goed-als-naakte Klingalees, dapper trappend met z'n bloote beenen, een rooden zakdoek om z'n harigen, zwarten kop gedraaid.

Maar bekijk had hij niet, in een land, waar niemand bekijk heeft, wijl iedere Inlander er zich van nature boven vooroordeelen van godsdienst, kleeding en gebruiken verheven voelt.

't Blonde mevrouwetje was na 't vertrek van de bezoeker nog wat stil in haar stoel blijven zitten, wachtend op haar man. Ze vond, dat ze nu voor dezen keer maar eens in sarong-en-kabaaj aan de thee moest blijven en zich dan zoo laat mogelijk kleeden voor de receptie bij den controleur. Het was nog wel een officiëele ook: de eerste ontvangdag van den pas daar geplaatsten

ambtenaar. Hij had hun een beleefdheidsbezoek gebracht en zij dienden dus nu terug te gaan. Ze gruwde van die heel- en half-officiële recepties, die ze toch als ambtenaarsvrouw - haar man was ingenieur van B.O.W. - niet verwaarloozen mocht. En ze had de gewoonte, ze steeds zonder uitstel af te doen, wijl 't dan alweer achter den rug was en wou ook stellig ondanks haar hoofdpijn, niet thuisblijven dien avond.

Daar zag ze Riboe, den krani van haar man, al 't erf opkomen. Hij zag er, met z'n kunstig-gevouwen hoofddoek, z'n wit jasje met gouden knopen, z'n nette, blauwe sarong over de broek, bedaard en ingetogen uit en alleen z'n felle oogen zeiden, dat hij tòch de sombere, driftige Javaan was, van Madoereesche moeder. Ze riep hem en hij kwam en hij stond voor z'n njonja, eerbiedig maar niet nederig, meer hoffelijk dan onderworpen en wachtte, wat ze hem zou te vragen hebben.

‘Was toean al weg, toen je van kantoor ging?’

‘Belon nja, maar toean zou toch zóó naar huis gaan....’

‘Baik.’ Hij keek haar aan om te weten of hij zich mocht verwijderen en ze zag hem even in de oogen. Hij wist, zonder dat ze iets vroeg, wat ze bedoelde en hij sloeg, eerbiedig en onverzettelijk, z'n oogen weer neer.

Dan gaf ze hem met een handwenk en 'n kort ‘soeda’ z'n afscheid en ging 't trapje af en den tuin in om haar planten te bekijken. De tuinjongen, die nu gauw over z'n bloote bovenlijf een kort, grauw baadje had aangeschoten, liep achter haar aan. Veel bloei was er niet; alleen een paar aardorchideeën in houten bakken hadden zich rijkelijk getooid met een pracht

van donker-lila bloementrossen aan lange, forsche stelen. Maar de andere orchideeën bloeiden geen van alle, en de rozen waren schaarsch. Ze plukte van een lagen boom met schrale, vervreten bladeren een paar rijpe djerooks en liet die den tuinjongen binnenbrengen. Langzaam wandelde ze onder de mangga-boomen door; aan den voet van den eenen lag de obatflesch der oude Javaansche in stukken, 't dikke geel-groene vocht kleefde, verdroogd al haast, aan de ruwe schors vast. En ze vond 't prettig, dat de groene vruchten, overvloedig, al zoo toenamen in omvang, want haar man hield van mangga's met hun sappig oranje-vleesch en ze hadden bijzonder lekkere: malsch en niet vezelig als de meeste soorten. Als ze nu maar niet weer vol torretjes zaten. 'n Stuk vleesch tusschen de takken hangen, als de boom bloeide, had haar de tuinjongen geraden, dáárin legden dan de mangga-torretjes hun eieren. Maar ze vond dat onfrisch en was er nog niet toe kunnen komen.

Uit de achtergalerij riep de huisjongen.

‘Njonja.’

‘Ja, Wongso?’

‘Toean is gekomen.’

‘Baik.’ Snel op haar slotjes wipte ze 't trapje op, verwelkomde haar man. 't Was over half zes; 't heele huis en de achtertuin lagen nu in de schaduw.

Achter de palmengroep heel aan 't eind, daalde de zon. Diep-zwart stonden de stille, pluimige toppen tegen 't rijke rood-en-goud van de lucht. Boerong-gredja's tjilpten in de boomen - hadden er 't zware, sonore geluid van den toekang-kajoe-vogel vervangen - en één zoo'n klein vogeltje, heelemaal niet schuw, kwam

met veel geritsel van z'n kort-stompe vleugels binnengevlogen. Aan de muren, tusschen de klimplanten, aan de lage zoldering, die boven den lichtwerenden galerijrand uit, schemerig al was, schoten, met schichtig rondturen van hun felle, zwarte kraaloogjes de snelle tjitjaks voor den dag en 'n kleine, 'n vuilgrijze, zonder staart, een erg oudje al, die de njonja had gelokt en getemd met korreltjes suiker, zat alweer - niemand had 'm zien komen - op den rand van 't theeblad, afwachgend of hij wat krijgen zou.

‘Vanavond bij den controleur, man,’ zei ze, wat suiker neerstrooiend voor de tjitjak. De huisjongen, kinderlijk-belangstellend, z'n ingetogen deftigheid van bejaarden Javaan in den steek latend, stond er, handen op den rug, bij te kijken, grinnikte genoeglijk nu hij 't kittig hagedisje de suikerkorreltjes een voor een zag wegsnappen in z'n gulzig bekje - als 'n heel klein krokodillenmuiltje.

‘We kunnen er heusch niet af, hoor!’ herhaalde ze nog eens, omdat haar man, onwillig, z'n gezicht vertrok. Hij zag er, in z'n groezelig pak met z'n grauw-bestoven witte schoenen, moe en verhit uit.

‘Dat kunnen we ook niet,’ gaf hij toe.... ‘hoe is 't met Saïna's kleine jongen? Was de dokter er nog?’

‘Tweemaal vandaag,’ vertelde ze ‘den laatsten keer kon hij niet meer van vermoeidheid.... kassian.’

Ze zwegen even, dronken hun thee.

‘t Is een lamme boel, met die cholera,’ begon hij dan weer, ‘de Javanen op kantoor zijn gewoon ongenietbaar, vooral de hadji's, die eronder loopen. Die lui zitten den heelen nacht in de kampong te bidden en te zingen en overdag vallen ze op d'r werk in slaap.’

‘Werner meende toch, dat 't aan 't afnemen was.’

‘k Hoop 't,’ zei hij, moe, humeurig. ‘Je wordt er zelf ook zoo ellendig onder. Je moet oppassen met dit en oppassen met dat.... Wist je, dat Van Zijl z'n vrouw er zoo beroerd onder was, dat haar man....’

‘Jonggetrouwde menschen,’ zei 't vrouwtje, zacht voor zich uit. En weer zwegen ze. Dan zij weer:

‘La mère Torrini was nog hier, zoeven. “Par le dôrtòcht” was ze gekomen.’ Hij keek vragend en ze legde 't hem uit, met 'n lachje.

Hij lachte nu ook.

‘Par le dôrtòcht,’ herhaalde hij.... ‘hij 's goèd, die “dôrtòcht”. En wrat had ze, la mère? Altijd dezelfde verhalen van d'r onbewoond eiland? En altijd nog even verliefd op Ettore?’

‘Hè,’ bestrafte 't vrouwtje, ‘ze is heel aardig, hoor, mama Torrini, ik geef nog wel tien Indisch-dames, volbloed Europeesche desnoods, voor haar present. Ze heeft zoo.... hoe zal 'k 't nou zeggen.... zoo iets origineels over zich. Je hoort nog's wat leuks van haar, al heeft ze ook altijd de ouwe geschiedenissen.... 'n aardige opmerking.... 'n verstandig woord. 't Is nooit heelemáál leuteren, wat ze doet. Ze heeft.... ja, dat is het.... ze heeft veel meer bon-sens dan de anderen.... en dan, ze is ook zoo goedig. Nu wil ze me weer van haar “pommes de terre de Malte” zenden en gister heeft ze me mooie dalhia-stekken gebracht.... Nee, je moet van la mère Torrini geen kwaad zeggen.’

Haar man keek op z'n horloge. ‘Zes uur,’ zei hij. ‘Baden, scheren, kleeden.... zwart of wit?.... wit, mooi.... kan 'k kwart vóór zeven klaar zijn. Juist op tijd. Heb je Soemon gewaarschuid, voor de wagen?’

Saïna kwam, onhoorbaar, uit den schemer 't trapje op, maar bleef, den toean ziende, aarzelend staan.

‘Ja Saïna?’ vroeg de njonja, vriendelijk, ‘mau apa dan?’

't Mooie baboetje, de beschreide oogen neergeslagen, zei verlegen-stamelend haar verzoek. Of Hadji Mioen dien avond mocht komen bidden op 't erf voor 't behoud van haar kind....

Even keek de njonja haar man aan. Die haalde z'n schouders op en verdween naar de badkamer.

‘Baik, Saïna,’ stemde ze dan toe ‘je kunt den hadji laten roepen.’

‘Trima-kassie, njà,’ bedankte 't baboetje zacht, en verdween 't trapje af.

Donker lag de tuin. Achter de zwarte palmen vervaagden de laatste glansen der gestorven zon en de sterren, bleek-zilverig, schuchterden een voor een aan de nog lichte lucht te voorschijn. Koel woei de avondwind 't verduisterde huis binnen, een zwakken geur van vruchten en bloemen met zich voerend.

Wongso kwam, voorzichtig voetje-voor-voetje met de zware staande-lamp aanloopen. Z'n bruin, ernstig gezicht was, vlak achter 't heldere licht, dat hij, recht-erinkijkend, voor zich uit droeg, fel beschenen. Hij beklom nu, zeer behoedzaam, 't trapje, zette de lamp op 'n zijtafeltje neer, en de achtergalerij, tevoren in 't koele duister gansch verzonken, herleefde plots in stille vooravond-stemming.

‘Hoe laat wil de 'nja eten?’

‘Half negen, Wongso.’

‘Mag ik dan nu vast dekken en straks, als hadji-Mioen komt om te bidden voor Sarian, achter blijven met de anderen, tot de 'nja weerkomt?’

‘Baik, Wongso, maar breng eerst nog een lamp.’

Ze nam een kleinere lamp, die Wongso gehaald had en ging in haar slaapkamer om zich te kleeden. Maar eerst wierp ze, met een vaartje, de raamluiken open. Frisch stroomde de avondlucht binnen. Ze stak even haar hoofd buiten en keek rond. In de soos brandden de lampen al en ook de weglantaarns waren reeds aangestoken. Over den duisteren weg kwam snel een klein, dansend lichtje, laag langs den grond, nader en.... sé-saté.... sé-saté, klonk 't uit de verte. Helderder werd 't lichtje, luider de rauwe roep.... sé-saté, sé-saté.... De in 't donker zwarte, gebogen Chinees droeg snel z'n draagbaar keukentje het huis voorbij.... en.... sé-saté.... sé-saté.... verstierf de roep, minder rauw al door den afstand.

Om den hoek van den stations-weg kwam een zachtzingend stoetje aan. Ze onderscheidde, in 't nog zwakdoorschemerde avondduister vagelijk de door zes mannen gedragen baar en de pajong, die als 'n reusachtige zwarte paddestoel daarboven stond. Snel trok ze 't hoofd naar binnen.

Het was een Javaansche begrafenis. ‘Alweer een,’ dacht ze.... en even doorkrampte de angst haar het hart. Ze ging naar de waschtafel en begon toilet te maken. Buiten verklonk zacht het biddend zingen der lijkdragers. Nee, nee, ze wàs niet bang. 't Was niets. 't Was dit flauw-doorschemerde vooravond-uur, dat haar altijd vaag-angstig maakte. Straks zou 't over zijn. 't Zachte zingen was nu gansch verstorven.

Ze ging, voor den goudig-belichten spiegel, haar haren kammen en borstelen en maakte ze op, iets zwieriger dan te voren, maar zeer eenvoudig toch nog.

Haar man had wel graag gehad, dat ze wat meer pronkte met het mooie haar, rijk-goud-glanzend in lamplicht, dat de jaloerschheid wekte van de heele damesbevolking, maar zij hield daar niet van en liet 't stilletjes zóó. Ze liet Wongso Saïna roepen om haar te helpen 't wit-moesselien japonnetje vast te maken en dat was voor 't kinderlijke baboetje een heele afleiding. Haar bedroefde gezichtje helderde op, nu ze met de kleine, lenige vingers die zachte, fijn-geurige stof beroeren mocht. Ze vroeg nog, njonja's avondschoentjes te mogen dichtknoopen, maar de njonja zei, dat 't niet hoefde en zond haar terug naar 't erf.

Oogen néer, nu weer heelemaal treurigjes, sloop 't baboetje de kamer uit.

't Grintpad van den voortuin knarste onder langzaam-stappende paardenhoeven en traag-wentelende wielen, die volgden. Soemon, de koetsier, kwam daar al naar voren met 't coupeetje. Nu, ze was zóó klaar. Even haar handschoenen.... haar waaier.... Zoo. Een hoed droeg ze nooit, 's avonds, zelfs niet voor 'n diner of 'n avondpartij. Eerst was ze daarover hevig bebabbeld, maar nu werd er niet meer over gepraat. Ze deed 't, was ten slotte vastgesteld, om met haar mooie haar te pronken. Soeda, ook al goed.

Haar man had zich in de logeerkamer verkleed. En tegelijk kwamen ze in de nu rustig-frissche, half-verlichte achtergalerij terug. Hij zag er, gebaad en goed-geschoren, met z'n schoone pak en bruine avondschoenen heelemaal opgeleefd en veel jonger uit. Ze liet Wongso den kokkie roepen en gaf dien nog eenige aanwijzingen voor het avondeten.

Het brood moest hij góed doorbakken in den heeten

oven en de soep doorkoken, maar betoel koken hoor, niet opwarmen alleen. Of liever, hij moest 't maar laten, dan zou zij 't wel doen, als ze thuiskwam. De Chinees grijnsde clownig tegen Wongso om al die voorzorgen, maar de Javaan bleef strak en eerbiedig. Hij wist óók wel, waarom de njonja 't deed en hij dacht óók wel 't zijne van die kunstjes om de 'cholerabeestjes' te doden - Riboe had het hem verteld - maar lachen om wat 'nja beval, kwam niet te pas, en hij was nijdig op den kokkie.

Die Chineezzen, manieren hadden ze niet, là....

* * *

In de door veel lampen overvloedig verlichte voorgalerij bij den controleur was 't zéér vol, voller dan ze hadden gedacht. Dat merkten ze al op, nu ze met hun coupeetje 't ruime erf kwamen oprijden en voor 't huis stilhielden. 'n Paar gouvernements-oppassers, in hun beste pakjes, zaten aan weerszijden van 't lage, houten bordesje neergehurkt. De gastheer, die het rijtuigje had hooren aankomen, daalde, stijf in z'n witte pak, 't bordesje af, groette, 'soir, m'neer Rinke' boog 'mevrouw' en bood z'n arm. 't Vrouwtje vond dwaas die Indische gastheer-gewoonte van alle dames zelf tegemoet te gaan en op-te-leiden, maar ze kon er zich natuurlijk niet aan onttrekken en zwijgend aan den arm van dien stijven meneer liep ze haar man vóór 't bordesje op. Boven was, al waren er tamelijk veel bezoekers - 't heele bestuursklikje natuurlijk present - en ook nogal wat dames, de stemming toch gedrukt. De controleur, houterige, pedante man, type van 'n

zelfbewusten en zelf-ingenomen bestuursambtenaar, met 'n kinbaard en 'n gouden bril trachtte, joviaal-doend tegen de heeren, wat leven erin te brengen en 't goedige, onbeholpen nonna'tje, dat z'n vrouw was, deed gastvrouwelijk minzaam, sprak, als 't hoorde, een voor een de dames aan. Ze was, hoewel zich-zelf oòk voelend als ambtenaarsvrouw, wat verlegen voor de statige echtgenoot van den resident, met haar hoog rosblond kapsel en lorgnet, gekleed in 'n weidsch avondtoilet van wit-kanten sleepjapon en witten veerenhoed, die zoo'n beetje hautain rondkeek en eens glimlachte om dat echt-Indische van de-dames-apart-met-mevrouw en de-heeren-apart-met-meneer. Maar de stemming bleef gedrukt. Even was er spot-vroolijkheid om 't binnenkomen van Holman, den postdirecteur, die met een vuurroode kleur stokstijf op 't bovenste bordestrapje bleef staan. Want hij was natuurlijk weer in 't zwart, dwaas-deftig in z'n smoking te midden van al die witte pakjes - en hij voelde zich mal-verlegen met z'n figuur. 'Nou had-ie zich,' bromde-'n-ie tegen zichzelf, 'voor alle zekerheid in 't zwart gestoken - nogal een lolletje met die hitte! - maar wie kon ook denken, dat de controleur voor z'n eerste receptie wit zou toestaan.' Hij had 'r niets van gezien op 't boodschapleitje. En het zou nou nog niets zijn, als 't niet van deze week nog eens was gebeurd, bij den majoor - toèn iedereen in 't zwart, hij alleen in 't wit. Tweemaal in één week - 't werd een paskwil. Maar hij kon daar toch niet blijven staan. Onhandig deed hij een paar stappen vooruit. De dames proestten en uit 't groepje jongelui ging, héél even, 'n snelonderdrukt hoera'tje op. De controleur, héél minzaam,

klopte den vuurrooden, in z'n stijf overhemd en hoog boord zweetenden dikzak op den schouder en 't mevrouwtje, klein, mager nonnatje in haar lichte avondjapon met te langen sleep, vergôelijkte luidop 'dat 't zoo ghèel erg niet was' - 'n onhandigheidje, waarover alleen de rosblonde residentsvrouw héél eventjes durfde proesten. De assistent-resident was ongetrouwd.

Maar daarna viel onmiddellijk de stemming weer neer, werd er, vooral in den dameshoek, gefluisterd over wat ze 't meest bezighield, de cholera. 't Blonde ingenieurs-vrouwtje vertelde terloops, een beetje overdrijvend, om gerust te stellen, wat dokter Werner haar dien middag had gezegd, dat de epidemie - zoo je daarvan al mocht spreken - nu wel gauw gedaan zou wezen, maar de andere dames schudden 't hoofd, wantrouwig. Die mevrouw Rinke met haar dokter Werner - nòu. Critische blikken overgleden snel haar zéér eenvoudig toiletje. En ze voelde precies wat ze ervan dachten, wat ze ervan zeggen zouden, zoodra ze even zich omkeerde.... 'n echt-ongekleed japonnetje weer.... niet eens zij.... en véél te jeugdig.... nèt een babyjurk met al die dubbeltjes-kantjes.... Verveeld en onbehaaglijk wendde ze zich af. Maar dan kwam haar de assistent-resident, aangename, zacht-blonde man, aanspreken. Hij had gehoord van 't cholera-geval op haar erf, was ze niet bang? Ze had even 'n ongeduldig gebaartje, verzekerde dan, wat zenuwachtig glimlachend: nèe, ze was niet bang, maar ze prefereerde tòch, nu eens over wat anders dan de cholera te praten. Hij, wat onthutst, wist zoo gauw niet wat te zeggen, maar vond wel leuk haar openhartigheid.... en zijzelf brak 't even gegêneerde zwijgen, door 'm te vragen naar

z'n orchideeën-verzameling, waar iedereen hem trotsch op wist. En de president-van-den-landraad, zéér gesoigneerde vijftiger, weinig verindischt na een lange Indische carrière, kwam er ook bijstaan, de resident-zelf sloot zich aan, een paar officieren, in wit uniform, in 'n oogenblik stond ze midden in 'n heerengroepje. De stijve controleur vond, dat hij daar nu ook bijhoorde, maar z'n vrouw keek gechoqueerd om dien inbreuk op goed-Indische visite-gebruiken van dames-apart en heeren-apart en de dames onder mekaar zeiden kleine nijdigheidjes op die mevrouw Rinke, die maar áltijd met de heeren was.... dokter Werner ontbrak er nog maar aan!

Gedronken werd er haast niet. De huisjongens, strak en deftig, - ook een huisjongen voelt iets mee van bestuurs-ambtenaars-grootheid - boden op hunne breede bladen herhaaldelijk limonade en whisky-soda en bronwater aan, maar de meesten waren schuw, ervan te nemen. Ieder had twijfel of 't water van de limonade wel degelijk was doorgekookt, de glazen zuiver waren omgewasschen, en de een loerde naar den ander om te zien wat dié deed. Die maar even durfden, weigerden, en de anderen lieten hun glas onaangerod of dronken met kleine, weezinnige teugjes. Alleen een onverschillige sinjo, 'n gering ambtenaartje, sloeg, eenzaam in z'n hoek, 't eene glas whisky-soda na 't andere naar binnen en de bedienende jongens, zoo deftig als ze waren, hadden daar onder-elkaar een geringschattenden grinnik om.

De cholera-vrees drukte ieder. De verstandigsten probeerden telkens de gesprekken op iets anders te brengen, maar al lukte dat eens even, dan werd er

toch, vijf minuten later, en zonder dat iemand eigenlijk wist, hoe ze er op kwamen, alweer gesproken over de cholera, werden er verhalen opgehaald van vroegere epidemies, nagegaan hoeveel Europeanen er waren gevallen in dat jaar en in dat nog vroegere. 't Blonde ingenieurs-vrouwje werd er zenuwachtig van en ze had haast spijt, dat ze was gekomen. Aanhoudend moest ze denken aan den kleinen zieken jongen op haar erf en als ze dat eens voor 'n moment kwijt was, dan werd ze er door 't angstig fluisteren der dames, de bedenkelijke gezichten der heeren wel gauw genoeg weer aan herinnerd. Ook over mevrouw Bleeker, haar piano studeerend overbuurtje hoorde ze spreken, met langgerekte kassian's. En ze dacht aan wat la mère Torrini daarvan had gezegd: zóó bang te zijn.... c'est vraiment trop.... en dat 't waar was, dat die-alleen meer gezond-oordeel had dan de heele rest te zamen....

Er werd sherry en port gepresenteerd: bewijs dat 't tegen achten liep. En ze zag, naar buiten kijkend, de rijtuigen alweer in een wijden boog om 't omrijperk gereed staan, de fraai-gelakte landauer van den resident met de beide zwarte paarden voorop. Buiten op den weg stonden hongkong-koelie's te hunkeren naar een vrachtje, dat ze wel niet zouden krijgen. Wie geen rijtuig hadden zouden stellig, schuwend de besmetting dier Chineezzen-voertuigjes, te voet naar huis gaan.

De nacht was klaar en koel. In de verte, te midden van fijne, doodstille palmenkruinen, stond 't slanke minaretje van den kleinen missigit donker en scherp tegen de maanbelichte lucht -, wat lager bolde de massieve koepel.

Door de klare stilte begon nu, héél van verre, maar

duidelijk hoorbaar de klok van de benting z'n acht slagen te bommen, plechtig één-voor-één. Het verplichte visite-uur was verstreken, en onmiddellijk, nog vóór den laatsten slag, stond de residentsvrouw, daarmee 't sein gevend, op. De controleur verbeet z'n woede om dat onbeleefd-haastige opstaan, om z'n heele mislukte receptie in een allerliefsten afscheidsglimlach en de resident, klein, oudachtig mannetje daalde achter z'n statige echtgenoot 't bordesje af. Knarsend reed de mooie landauer om 't perk heen 't hek uit en verwijderde zich snel-ratelend. Een voor een kwamen de andere rijtuigen voor, werd er afscheid genomen, gingen de bezoekers, opgelucht na het saaie bezoek, huiswaarts, en die 't laatst vertrokken, konden, omziend, een huisjongen al de lampen in de voorgalerij zien dooven.

‘Buiten om, vrouwtje?’ vroeg Rinke z'n vrouw, als hùn coupeetje eindelijk 't hek uitreed. Hij wist wel, dat ze meestal liever binnendoor reed, langs de verlichte passarstraten, altijd druk en kleurig en licht, waar tot in den laten avond in de door fakkels fantastisch verlichte warongs aan den wegkant van alles werd gebakken en gekookt, waar schrill-roepende Chineezers heete koffie taptten uit wonderlijk-gevormde kannen, waar 't walmde van kokende klapperolie en fakkels. Nooit verveelde haar dat schouwspel en soms, als ze er gingen te voet, snoepte ze van die Chineesche kostjes, die er zoo smakelijk uitzien, maar meestal niet te eten zijn van 't vet en 't zoet.

Doch deze avond was zoo stil en zoo mooi, dat ze liever den korteren weg buitenom nam. En ook verlangde ze thuis te zijn en te weten, hoe 't de kleine Sarian nu maakte.

* * *

De fiets van den dokter stond tegen den voorkant van het huis gesteund en 't blauw-witte, koude licht van de acytileenlamp overstraalde fel den klaren, rustigen schijn, waarmee de maan, vol en hoog aan den stillen hemel, de tuinen langs den weg en den weg-zelf rijkelijk overgoot.

De huizen stonden, midden in dien zachten blanken gloed, rustig tegen hun achtergrond van hoog en donker geboomte, waarboven-uit de palmen 't allerslankste opschoten, en van 't kantoor aan de overzijde waren de gekalkte muren zoo helder krijtwit, dat scherp zich afteekenden de gestalten der beide Bengaleesche nachtwakers, die als standbeelden onbeweeglijk naast elkaar op hun bank zaten. Zelfs de kleuren hunner kleeren vielen te onderkennen en zwak straalde nog 't geel der hooge tulbanden. Even wendden zich de koppen naar elkaar toe, schenen ze 'n paar woorden samen te praten, en dan keek ieder der beiden weer voor zich. Zoo zouden ze daar zitten tot den ochtend toe.

Rinke sprong uit de coupé, hielp z'n vrouw uitstijgen, als juist de dokter, haastig-stappend, 't achtererf afkwam en z'n fiets beetgreep. En hij herhaalde 't weer: nog niets was er te zeggen met zekerheid. Hij blèef 't geval natuurlijk behandelen als cholera, dat was 't veiligst. Nee, binnenkomen deed hij stellig niet; hij was doodmoe, hij ging naar huis en naar bed. Nieuwe gevallen? Nee, die waren er niet, vandaag.... 't zou nu wel afloopen, ja, En dan kwam hij zeker weer 's gauw eten. Soemon was al opgereden met de coupé naar den stal achter 't huis en terwijl ze, alle drie hel-wit op 't maanbelichte voorerf nog even bleven praten, zag 't vrouwtje ineenen mama Torrini door de

zijheg gluren, klaar om ‘par le dôrtocht’ den tuin binnen te komen. Ze liet even staan de beide mannen en liep de buurvrouw tegemoet. Was er wat bijzonders? Mais non.... mais non.... ze kwam alleen maar zeggen, dat ze nog tweemaal was geweest op 't erf en er alles rustig had gevonden. Nu ging ze gauw aan tafel: Ettore wachtte, en ze verdween weer door 't gat in de heg haar eigen klaar-belicht voorerf over en in huis.

Terwijl was de dokter al weggegaan en zij-beiden gingen nu achterom 't huis meteen de achtergalerij binnen, waar, in 't rustige half-licht, de tafel stond gedekt, heel zorgvuldig, met 'n vaasje bloemetjes en vruchtenschaaltjes. Stil glansden zilver en glaswerk. Wongso, de huisjongen, stond al op z'n post bij 't trapje, wachtend 't bevel om de soep op de brengen.

Maar 't vrouwtje legde snel waaier en handschoenen neer en ging 't erf op, om naar 't kind te zien.

Zacht-biddend zingen kwam haar tegemoet, in dezelfde melodie van gelaten weemoed, die ze zoeven, in den vooravond, had gehoord. En ze herinnerde zich: Hadji-Mioen was gekomen en bad voor 't zieke kind. In 't licht van 'n klein olielampje, dat op de mat voor Saïna's kamer stond, zag ze hem nu ook al zitten, den ouden Javaan met z'n witte haren uit 't spitse, donkerroode hadji-mutsje. Hij bad, de oogen neer, luidop uit een boek, dat op z'n omhooggetrokken knieën lag en de anderen - Riboe, de vader, de ‘orang-toea’ schrompelig oudje, vlak naast den hadji gezeten, en Sedikin, de tuinjongen en nog een tiental vrienden - zaten in wijden kring om den ouden hadji, baden zachtjes mee. De trillende maar klankvolle stem van den hadji domineerde, 't bovenlijf bewoog hij heen-en-weer op

den rhytmus van zijn gezang, hief soms een der handen in plechtig gebaar, de oogen voortdurend neer op z'n boek. Achter uit den tuin kwam nu ook Soemon, de koetsier, aanloopen; zwiiggend hurkte hij neer in den kring. Maar gansch afgezonderd, z'n gezicht van de biddenden afgewend, zat daar op den drempel der keuken, die als een flauw-verlicht rookerig hol achter hem lag, de Chineesche kokkie neergehurkt en rookte, uitrustend in de avondkoelte, paisibel, z'n strootje.

't Blonde mevrouwtje trad achter de biddenden langs, 't kamertje binnen, waar ze 't baboetje héél alleen zag zitten op den grond, voor 't bed, 'n olielampje op de mat. Ze keek blij op om 't binnenkomen van de njonja en ze rees dadelijk overeind om de klamboe op te slaan en 't kind te laten kijken. 't Bruine kereltje van nog geen drie jaar lag er, bloot op z'n kort baadje na, stil op z'n ruggetje, de beentjes opgetrokken, de armpjes slap neer. Even keek 't vrouwtje, liet dan dadelijk 't gordijn weer vallen. Angstig-vragend zag haar 't baboetje in de oogen en 't mevrouwtje had medelijden met dat moeë, onderworpen kindergezichtje. 'Straks, na 't eten, kom ik nog even,' fluisterde ze haar toe, om 't bidden der mannen niet te storen. En 't baboetje liet zich gedwee weer neer op 't matje voor 't bed, naaide bij 't licht van het kleine olielampje aan haar voeten, stilletjes voort aan 'n heel mooi kabaajtje van gebloemd mousseline, dat de kleine Sarian zou krijgen, als hij beter werd.

Nu moest ze, den traag opzij-schuivenden kokkie voorbij, nog even de soep doorkoken in de keuken en dan kwam ze weer terug in de achtergalerij, waar haar man wachtte. En ze zetten zich aan tafel. De

maan, die vóór het huis 't erf en den weg helder bescheen met haar blanke licht, liet nog den achtertuin en dat gedeelte van 't huis in donker.

Maar zoo heerlijk-rustig en koel lag de achtergalerij in 't gedempte licht van de eene lamp, dat ze Wongso wenkte van nièt nu hij nog 'n tweede wilde brengen, 'n Hanglamp boven de etenstafel hadden ze niet, om de vele beesten, die dat lokte: in den lichtkring van de lamp, die op 't zijtafeltje stond, zwermde ze bij tientallen, de muskieten, de motjes, 'n enkele bruine wesp met z'n uitgerekt achterlijf, ertusschen.

Tjitjaks, donker tegen de flauw-verlichte muren snaptten aanhoudend de beestjes op: één had er z'n jachtveld in de lichtplek van de lamp, gulzig schrokte hij z'n voer naar binnen, zichtbaar vulde zich z'n doorschijnend lijf. Uit den tuin stegen de nachteluiden op en naar binnen: 't scherp sjarpen van de krekels, 't gekwaak van een eenzame kòdòk in 't bedauwde gras onder de boomen, 't gezoem van velerlei nachtinsecten en van heel verre kwam geschreeuw van een nachtvogel en schrill apengekrijsch te hooren. 'n Verdwaalde kever, plomp, zwart beest, vloog binnen met luid gesnor, bonsde verblind van 't licht met z'n harde lijf tegen den muur aan, bleef daar - ineenen stil - onbeweeglijk, vloog plotseling op, luid snorrend opnieuw, bonsde weer neer en bleef liggen voor goed.

Wongso zette stilletjes de gevulde soepborden neer en de njonja zei, dat hij nu meteen 't andere eten - 'n rest kip, met wat gebakken aardappels en appelmoes uit blik en dan de kwee - maar moest binnenbrengen, dan zouden ze wel zichzelf bedienen en kon hij achter blijven met de anderen. 'Njà', antwoordde

zacht de jongen als teeken, dat hij had verstaan. Op een houten blad bracht hij daarna alles binnen en sloop onhoorbaar weg.

Duidelijk klonk van 't erf af 't plechtig zingen van den ouden hadji boven 't bescheiden brom-koortje der anderen uit. Heel in de verte schreeuwde met schorre keel een sé-saté-Chinees z'n sterkgekruide waar - stukjes buffelvleesch aan stokjes geregen - te koop. Hongkongs ratelden nu en dan voorbij, van ver, en nog lang hoorbaar in de stilte.

Ze spraken niet veel, beiden moê van 't bezoek na een heeten ingespannen dag. 't Vrouwtje at weinig, vezelde, om niet met 'n leeg bord te zitten tegenover haar man, lusteloos een stukje taaie kip uit elkaar, begon aan 'n sneetje droog en smakeloos Bengaleezen-brood, dat ze halfweg weer liet liggen. Haar man had een paar woorden over den nieuwen controleur, dien hij een echt-Indisch-ambtenaar noemde: zelfbewust en geborneerd, en zij moest toch nog éven zachtjes nalachen om dien armen Holman, die er weer zoo was ingelopen met z'n smoking. En ze plaagde goedigjes: wat was nou ook 'n ongetrouwd man! Als zij er niet was geweest, was hij daar vanavond misschien in rok gekomen. Hij plaagde nu ook: 'wat was je weer... 'altijd mâr met de gheeren' deed hij de nonnaatjes na...., maar hij was toch gestreeld, omdat ze allemaal van z'n vrouwtje zooveel notitie namen. En samen verdiepten ze zich in den vermoedelijken prijs van den nieuwen veerenhoed der residentsvrouw, dien ze zoo, kant en klaar uit Parijs had laten komen.

Hij stak een sigaar aan en Wongso, opletterend, bracht de koffie. 't Vrouwtje prees hem - Wongso, orang-

betoel, hoor! - omdat hij zoo goed oppaste. De bejaarde Javaan lachte, blij en verlegen om den lof.

't Zingen had opgehouden. Langs de keuken, door den half donkeren achtertuin, zag 't vrouwtje Hadji-Mioen vertrekken, z'n boek onder den arm. De andere mannen slopen, één voor één denzelfden weg langs en terug naar hun kampong. Soemon ging slapen in den stal. En nu zag 't mevrouwtje Saïna buiten-komen, die vóór den nacht nog 'n bad ging nemen. 't Kleine baboetje verdween achter de boenga-spatoe rondom den put en even later kletterde in de stilte 't water neer op de steenen, was ook 't doffe plonsgeluid te hooren, waarmee telkens 't emmertje in den diepen put terugviel. Gauw hield dat op, was 't even stil. Dan verried 'n zachter geluid van klotsend en siepelend water, wat Saïna nu deed: haar sarong uitspoelen en wringend uithangen met 'n natten klets over den putrand. Daarna kwam ze weer achter de boenga-spatoe te voorschijn.

Riboe lag al op z'n baleh-baleh, buiten voor de kamer, waar hij slapen zou. 't Bidden van Hadji-Mioen had hem rust en hoop gegeven. Kalm en zonder toorn zag hij van z'n rustbank af 't kleine vrouwtje, de haren los over de boven een schoone sarong bloote, fijne schoudertjes, zich stilletjes bewegen. Ze wachtte nog even de njonja, die beloofd had te komen. Alles op 't erf was donker nu, de kok was naar bed, vuur en licht in de keuken had hij gedoofd. En 't baboetje hield voortdurend de oogen gewend naar de lichte achtergalerij, waar de njonja uit moest komen. Daar kwam ze nu ook al, snel van 't trapje af en naar de bijgebouwen toe. Samen gingen ze de kamer binnen. En bij 't bed, de klamboe opgeslagen hadden ze, bei-

den tegelijk, een zachten kreet van schrik en vreugde: 't kleine kereltje lag er wakker, met open heldere oogen en hij lachte flauwtjes tegen z'n jonge moedertje. Zóó straalde nu ineenen Saïna's kinderlijk gezichtje, dat 't blonde mevrouwtje even het altijd dapper bedwongen verdriet in zich voelde branden, dat zij-zelf geen kindje had. Ze riep Riboe binnen en met z'n drieën keken ze naar 't kleine jongetje, dat de oogjes nu alweer had gesloten, 't hoofdje afwendde en sliep.

Maar zij-zelf was nu ook zóó moe, dat ze meteen maar zou naar bed gaan en haar man laten met z'n sigaar en z'n rieten stoel in den tuin. Even ging ze hem goeden-nacht-zeggen en hij vond nu ook wel zeker, dat 't géén cholera was, wat 't kind had en dat 't nu stellig zou terechtkomen. Een vreeselijken last voelde ze van zich weggenomen en ze begreep nù pas, hoe groot was geweest haar angst en hoe fel zou zijn geweest haar verdriet als dat kleine jongetje had moeten sterven.

Ze keek, uit haar slaapkamer, nog even over 't voorerf en den leegen weg, overzilverd van maanglans. Tegen den krijt-witten gevel van 't kantoor zaten de Bengaleesche wakers, als bronzen beelden. En terwijl ze zich uitkleedde en snel achter de klamboe in bed stapte, verlangde ze, dat 't morgen zou zijn en dat de dokter zou komen, om haar de zekerheid te geven, dat Saïna's kind was gered....

Vroeg den anderen dag, - de zon was er nog maar pas en ze zaten, na hun bad, aan de morgenkoffie - kwam de geruischlooze fiets van den dokter alweer 't erf oprijden en het vrouwtje, blond en frisch in den jongen morgen, met den blijen, geheimzinnigen glimlach van iemand, die een ander een heerlijke verrassing

bereiden gaat, liep snel 't trapje af en hem tegemoet -, terwijl hij afsprong, riep ze al: 'goed nieuws dokter, goed nieuws.'

Hij liep met haar mee de achtergalerij binnen en ze liet hem tot vragen geen tijd, zóó als ze 't moest vertellen, dat de kleine Sarian den vorigen avond was wakker geweest en gelachen had.

Nu had ze hem nog niet gezien: Saïna's kamer was nog toe, en 't baboetje, moe na den dag van gisteren, zou ongetwijfeld nog rustig liggen te slapen op haar matje voor 't bed.

Maar als de dokter niet wachten kon, dan zou ze dadelijk wel even kloppen. Lång wachten, gaf hij toe dat ging stellig niet, maar heel even moest dan maar en ja, een kop koffie mocht hem Wongso intusschen wel brengen. De een na den ander waren de bedienden ontwaakt; achter de ronde boenga-spatoe-haag, die den put verborgen hield, kletterde aanhoudend 't badwater neer op de steenen; een blij en frisch morgengeluid. Héél achter op 't erf, tegen den stal aan, krabden en kakelden in hun zonnigen ren de kippen dooreen, en de haan, zoo'n mager kampongedrocht op hooge beenen, stapte er bazig tusschen door, klapte met z'n armoedige vleugels, en kraaide, den mageren hals met gele piekveertjes gestrekt, schor en oogknipperend telkens opnieuw of hijzelf 't heel mooi vond.

Langzaam week de wrakke deur van Saïna's kamer en 't baboetje, zoo uit den slaap, met een lenigen draai van haar heele soepele lichaam de bruine armen rekkend boven 't hoofd, kwam in den jongen morgen naar buiten om te baden. Uitkijkend over den tuin, zag de dokter haar juist achter de boenga-spatoe

verdwijnen en dan stond hij meteen op, om naar 't kind te gaan zien. Riboe kwam hem al tegemoet, maakte z'n eerbiedige sembah, en ging den dokter voor naar z'n woning.

Nog benauwder dan den vorigen dag - wyl 't nu ook buiten zoo frisch was - sloeg de duffe kamerlucht, duffer na een nacht slapen in die kleine ruimte en met dezelfde stankjes van kerry en klapperolie, den binnenkomende in 't gezicht. Maar 't jongetje scheen daar geen hinder van te hebben: het lag wakker in z'n groote bed, zoet en geduldig, als 'n kind dat gewoon is zichzelf bezig te houden.

Ernstig en oplettend bekeken z'n groote, strakke oogen de dingen aan den wand, 'n heele massa reclameprentjes, kleurig op 't grijswit der ruw-geschaafde en geschilderde wanden, 'n verweerd spiegeltje in 'n ouwerwetsch zwart lijstje en een paar bleeke photo's - van onbekende menschen, hier of daar bij toeval opgediept - er aan weerskanten naast. In den hoek op 'n smal muurétagèretje, lag 'n kleine sierkris van z'n vader en op 'n ander étagèretje, onder den spiegel, met 'n wit-gehaakt kleedje eroverheen, waren zoo wat poppedingetjes bij mekaar gebracht, die z'n moeder geleidelijk aan van de njonja had gekregen; 'n gebrand Chineesch vaasje met een paar pauwveeren erin, 'n beeldje zonder hand; een odeurfleschje van blauw melkglas met bloemetjes erop en een blinkend opgepoetste leege cacaobus die 't jongetje in bed 't allermooist vond en waar hij met z'n strakke zwarte oogen 't alleroplettendst naar lag te kijken. Maar hij begon te huilen voor dien plotseling binnenstappenden dokter en drukte, schuw, z'n gezichtje terug in 't groezelige hoofdkussen. Riboe

stapte naar 't bed, bepraatte zacht 't onwillige kind, z'n stroeve, harde stem nu zóó wonderlijk verteederd, dat 't den dokter ontroerde, en dan wou 't bruine kereltje met z'n schuwe oogen en z'n pruilmondje, wel even lief zijn en aankijken den toean, die hem had beter gemaakt. Saïna kwam weer bij den put vandaan, maar ze dorst, zoo maar zonder kabaaj niet binnenkomen voor den dokter en Riboe, even latend den jongen, reikte haar naar buiten toe 't dunne mousseline dingetje, dat ze snel aanschoot over haar bloote schoudertjes heen. Wat was ze, vond de dokter, met de losse zwaar-zwarte haren en de in 't nog wat betrokken gezichtje neergeslagen oogen, toch nog heel jong, zoo tener en smalletjes, dat haar moeder-zijn iets onwezenlijks scheen. En hij vermaande haar goedig: nu verstandig zijn, Saïna, nu niet meer Sarian verkeerde dingen geven, nu alles doen wat de njonja zegt.

't Baboetje sloeg even op de oogen, lachte verlegen met een kirrend keelgeluidje en de bruine vingertjes beplukten den onderrand der lange kabaaj. Ze zei niets, maar ze voelde zich zoo gelukkig.... omdat Sarian niet sterven zou.... omdat Riboe haar niet ging doodsteken of verstooten.... ze vond 't leven nu weer zoo mooi als den jongen morgen buiten, alle leed nu geleden en of 't nimmer er was geweest. En dankbaar was ze; tegenover de njonja - voor wie ze zeker de obat zou koopen, die de vrouwen vruchtbaar maakt, al moest ze daarvoor dan ook den zijden sarong gaan verpanden, want die obat is duur - tegenover den dokter, en dan, tegenover toean-Allah. Naar den 'orang-toea' zou ze zeker nooit meer luisteren, hij was oud, maar dom. Was hij niet zoo oud

geweest, Riboe zou stellig hem hebben verjaagd van 't erf: nu ging dat niet, oude menschen waren heilig, niemand dan toean-Allah-zelf had 't recht, ze te bestraffen. Dus zou de orang-toea blijven, maar Saïna zou niet meer naar hem luisteren, en hem niet meer gelooven, wat hij ook zei.

Ze vroeg met haar kirrend keelstemmetje den dokter, wat ze haar jongetje nu mocht te eten geven, en hij glimlachte, altijd opnieuw getroffen door dat kinderlijke in haar.... nee, wat Sarian eten mocht, zou hij haar niet zeggen, kon ze toch niet onthouden, veel te veel soesa-kapalla, als de njonja 't wist, was 't al voldoende. En ze moest nu vooral niet dadelijk haar jongen gaan volproppen met manissan en kwee-kwee - 'n beetje boeboer en wat bouillon, daar zou het wel bij blijven, de eerste dagen. Onder 't praten van den dokter keek 't baboetje al naar buiten, of de njonja nog niet aankwam, maar Riboe zei 't: de njonja 'Prantjis', de Fransche njonja, was gekomen.

Uit 't ongebruikte berghok, dat z'n slaappleats was, kwam nu de orang-toea naar buiten strompelen, een bak met voer in z'n beide handen. 't Verzorgen van de kippen was zijn werk. Hij droeg z'n plunje van den vorigen dag, of hij er niet was uit geweest en zooals hij nu den morgen-zonnigen achtertuin doorstapte, leken onder de veel te ruime en te lange van voren openhangende heerenjas z'n beenen in 't dunne, grauwe broekje karrikaturig versmald en stokkerig. Saïna keek hem na, haar kindergezichtje boos en dédaigneus. Nee, ze zou nooit meer naar dien dommen ouden man luisteren, al wist hij ook prachtige verhalen -, want hij had veel beleefd. In de gevloekte kampongs was

hij geweest - dagreizen ver naar 't Zuiden toe - waar na zonsondergang de mannen veranderen in tijgers en op roof uitgaan in den rimboe: enkel hunne misvormde klauwen onderscheiden ze van den echten rimau, hij wist geschiedenissen uit tempo-doeloe, omdat hij zoo oud was en zoo veel had beleefd. Maar wat hij ook vertelde, van spoken of tovenaars, Saïna zou niet meer naar hem luisteren.

De dokter tikte 't schuwe ventje in bed even op 't bruine wangetje en stapte de lage deur uit. Van de achtergalerij af zag hij 't blonde mevrouwtje met haar druk-pratende en gebarende buurvrouw komen. 'Type' dacht de dokter, goed gehumeurd. Hij was altijd zoo'n beetje overdreven, lichtelijk-ironisch-hoffelijk tegen la mère Torrini, die hem amuseerde met haar beweeglijkheid en goedige bereddering, en zij nam dat in allen ernst op en vond den dokter een charmant mensch. Hij lichtte met een zwaai z'n kurken hoed af en boog.... 'madame Torrini.... charmé.... charmé.... et ça va toujours bien?' Ze reikte hem, glimlachend héél vriendelijk haar hand.... 'docteur'. 't Blonde vrouwtje had even een lachje om hen beiden. Maar de dokter had nu heusch geen tijd meer, groette en verdween op z'n fiets, goed-geluid en hoopvol om den koelen morgen en om 't zichtbaar afnemen van de cholera-plaag.

Madame Torrini's witte peignoir sleepte ritselend over 't bedauwde gras - ze had, zéér coquet, nooit sarong en kabaaj willen dragen - als ze zich, dwars door den tuin, naar de bijgebouwen begaven. De orang-toea, van z'n kippen terug, ontweek schuw de beide dames, maar 't blonde vrouwtje keek hem even

aan met een blik van wacht-maar-ik-krijg-jou-straks-nog-wel. Saïna, blij met de belangstelling, lachte haar njonja al tegemoet, zoo'n beetje als 'n verwend kind, dat wel graag aan vreemden laat zien hoe verwend 't is. Ze ging, trotsch en gelukkig moedertje, voor 't bed van haar zoontje staan, terwijl mama Torrini, die met haar wijde witte japon wel 't heele woonhokje scheen te vullen tegen 't kind in bed kirkeluidjes begon te maken, als tegen 'n héél-jongen zuigeling. De strakke zwarte oogen reageerden niet.

Om den hoek van de deur stak de Chineesche kok belangstellend z'n gele, spottende tronie naar binnen, maar om de njonja's die er waren, dadelijk weer terug. Hij was als alle Chineezeezen, dol op kinderen en de kleine Sarian was z'n speelkameraadje; uren lang kon 't ventje bij hem zitten in de keuken, met z'n ernstige oogen 't bewegen volgend van kokkie's vingers, als die vliegertjes en draken voor hem knutselden uit bamboe en vodjes papier. En hij had, kalm-weg en onverschillig z'n strootje rookend bij 't bidden der anderen, den vorigen avond in z'n gesloten kamer stilletjes een wierookstokje geofferd aan de geesten, in wier macht over dood-en-leven hij geloofde.

De kleine baboe had een verzoek: of de njonja niet boos wou zijn - dit is maar de gewone gesprek-aanhef van iemand, die weet, hoe z'n meerderen toe te spreken -, en of de 'nja goedvond, dat er dien avond een makan-besaar zou wezen op 't erf, waar Hadji-Mioen weer bidden zou,.... en of de 'nja goedvond wat voorschot te geven voor de inkoop,.... en of de 'nja goedvond, Sedikin, den tuinjongen, toe te staan, naar den passar te gaan: hij was sterk en brutaal en

de Chineezers durfden hem niet afzetten, zooals ze het den orang-toea gewoon waren. De njonja, glimlachend, vond alles goed en beloofde de helft in de kosten te zullen bijdragen. Was Sarian niet zoo'n beetje haar 'anak-mas', haar aangenomen zoontje? En Saïna bedankte heel lietjes, maar niet overdreven verrast, zooals iemand, die wat hem beloofd wordt, wel verwacht heeft ook. Dan moest 't ventje in bed ook bedanken. Hij lachte herkendend en stamelde z'n 'trimakassi, 'nja.'

Hooger steeg de zon en de dag vorderde. Rinke was al terug van z'n vaste morgenwandeling, hij kwam nu even ontbijten, zou daarna naar kantoor gaan. Wongso, oplettende, ijverige huisjongen, had al gedekt, ging nu kalm als altijd door 't huis z'n gang, en deed er zonder eenige beredding de gewone sleurwerkjes van allen dag af. Hij liet - om meubels en matten te sparen - in de voorgalerij de krees reeds omlaag -, en zoo waren dan weer die heerlijke morgenuren in prettig-kleine zorgjes en prettig-klein zich bewegen door huis en tuin, heel ongemerkt al voorbijgegaan. 't Ernstig dagwerk ging beginnen: 't kantoor aan de overzijde was al weer open, de Bengaleesche wakers naar huis toe gekeerd om te slapen. En de kokkie ging zich nu voorbereiden voor z'n allergewichtigst dagwerk: 't inkoopen doen op den passar. Hij kwam, om opdrachten, de achtergalerij binnen, en terwijl hij, hoed en mandje in de hand, met een ernstig en oplettend gezicht voor de njonja stond, die langzaam-overdenkend hem één voor één haar opdrachten gaf, berekende hij alvast in z'n slimmen Chineezers-kop, hoeveel duiten hij de njonja op iederen koop zou kunnen begappen. Als alles was

bepaart, schoot hij z'n sloffen aan, reeg 't mandje aan z'n arm, borg 't passargeld in 'n zakje om z'n hals en ging er vandoor.

Rinke had terwijl z'n ei opgegeten en er een paar sneedjes brood bij naar binnen gewerkt. Z'n thee dronk hij uit met 'n vies gezicht, zette z'n hoed op, dien hij maar even op den grond naast zich had neergelegd, kuste vluchtig z'n vrouw en dan hij ook weg.

't Vrouwtje bleef nu alleen bij de gedekte tafel en beluisterde de gekende geluiden op 't erf. Nog een paar uur, dan zou daar alles, menschen en dieren en boomen weer ingedommeld zijn onder de versuffende daghitte tot den avond toe. Nu nog niet, nu was er nog leven en geruchte, nu kakelden nog de kippen in den ren, al zweeg reeds de verwaande, magere haan. De toekang ajer - die 't zwaarste en vuilste werk doet, de geringste en slechtst betaalde is der bedienden en iederman's voetveeg - een kreupele, half-blinde oude Chinees, vulde 't waterbassin in de badkamer. Telkens verdween hij, met de twee leege petroleumblikken, die hem voor emmers dienden, achter de boenga-spatoe en schepte ze vol in den put, sjokte krom en kreupel weer terug naar de badkamer en stortte ze uit in den half-leegen bak. Wongso, z'n werk in huis nu afgedaan, waschte buiten de borden en kopjes om, zette ze tusschen de latten van de tampat-piring om uit te druipen. 't Vrouwtje voelde haar hoofdpijn van den vorigen dag met de warmte weer opkomen, ze stond op van de tafel en ging in een makkelijken rieten stoel zitten, de handen in den schoot.

Ze was blij, dat la mère Torrini beloofd had, nog even aan te komen en haar te helpen bij 't knippen

van een nieuwe blouse, en daar wachtte ze nu maar op.

Een kippenkoopman, z'n twee korven vol gevogelte aan een juk over den nek, was onhoorbaar op 't erf gekomen en stond nu beneden voor 't trapje. Door 't open vlechtwerk zag 't vrouwtje de teêre boschduifjes - 'n dertig wel - dicht tegen elkaar gedoken op den bodem van den eenen korf zitten en ze hoorde hun angstige, gedempte, roek-geluidjes. Fijntjes goud-glansden kop- en halsveertjes. De koopman, verkeerd begrijpend haar belangstelling, ging nu z'n waar aanprijzen: twee boerongs voor maar één kwartje, 'nja, lekker en malsch om te eten. Maar 't vrouwtje voelde zich wee worden bij de enkele gedachte, die kleine, klaaglijk-roekende diertjes te laten dooden om te eten en ze wenkte den koopman weg. Die, teleurgesteld, maar toch onderdanig groetend, verdween met z'n korven 't erf af.

Maar nu kwamen er - bedaard stappend de een achter de ander - drie bejaarde moedertjes in zeer stemmige kabaajen en met kleine, grijze haar-knoetjes den tuin dwars door en naar Saïna's kamer toe wandelen. Het waren bini-Mioen, de vrouw van den hadji en dan twee oude soedara's - vage aanduiding voor alle Inlandsche familiebetrekkingen - van Riboe. Haar breede slendangs puilden dik uit van alles wat ze daar in gestopt moesten hebben: zeker kwamen ze Saïna helpen kwee en manissan maken voor den avond en 't blonde vrouwtje had even 'n rillinkje, nu ze dacht aan 't bord vol vette en zoete kostjes - van ieder gerecht een proefje - dat haar zeker dien avond zou worden aangeboden en waarvan ze wel wat zou dienen te eten.

En er kwamen meer vrouwtjes en 't werd, zoo vroeg in den morgen al, daar op 't achtererf een feestelijke beweeglijkheid van stemmige en vroolijk-gekleurde baadjes. Zacht en vergenoegd gonsden de zangerige stemmen. Eén, niet veel ouder dan Saïna-zelf, liep er hoofdgebogen door 't natte gras onder de manggaboomen, 'n mandje in de hand, op zoek naar onrijpe vruchten voor de wrange, zwarte roedjak-saus, die een delicatessen is met droge rijst en sajoer. En er klonken al kleine stamp-geluidjes; kruidenrijen moesten er in menigte worden gebrijzeld, want er zouden zeker veel menschen komen en de vrouwen den geheelen dag in touw moeten wezen om al die gecompliceerde spijzen en toespizzen te bereiden naar den eisch.

De kokkie keerde, knorrig en zweetend, van den passar terug. Beneden zette hij z'n sloffen neer en kwam dan binnen om af te rekenen. Dat mevrouw altijd alles zelf uitpakte en iederen koop nauwkeurig bezag, vond hij eigenlijk maar half goed. Spijtig zag hij toe, dat de njonja, zich niet storend aan z'n binnensmonds tegenmopperen 't mandje leeghaalde en naar den prijs vroeg van alles wat er uitkwam. Hard-groene boontjes, een geslachte en geplukte kip, eieren, aardappelen, een zak rijst, wat lombok, uien en purperroode mangistans kwamen als een kleine kleurige uitstalling op 't donkere djattihout van de afgenomen eettafel te liggen, en de Chinees met z'n spottende, gele tronie loog een paar centen bij iederen koop, met 'n effen stem. De njonja, daarna 't apart gehouden geld terugontvangend, merkte lachend op, dat ze nú nog drie centen te veel kreeg, en de Chinees, zich betrappt voelend, maar heelemaal niet onthutst, grijnsde zoo

koddig-onbeschaamd, dat 't mevrouwtje moeite had een luiden lach terug te houden. Maar ze zei niets: een aanmerking zou alleen gemaakt hebben dat de kok beter rekende, zeker niet, dat hij minder stal. En ze liet 'm z'n mandje weer inpakken en naar de keuken teruggaan.

Het sloeg tien uur. 'Me voilà encore' hijgde la mère Torrini, bij 't haastig beklauteren van 't trapje haaststruikelend over haar peignoir. Baboe Siena, een oudje met een schrander en goedig gezicht, deftig met haar zwaren, koperen bril, volgde heel bedaardjes met een dikken stapel oude modejournalen. Het was een merkwaardig type'tje, die baboe van madame Torrini. Ze sprak en verstond tamelijk goed Hollandsch, wist eenige woorden Fransch en schreef een zeer leesbaren en draaglijk gestelden brief in 't Maleisch, met Latijnsche letterteekens. Ze had bovendien den weet van goede en kwade kruiden maakte obatjes voor allerlei kwalen, en menige 'Europeesche' dame zond tegen den avond haar baboe uit, om de oude Siena te ontbieden. Als mama Torrini nàmen had willen noemen, - want háár vertelde Siena alles - dan had ze namen kùnnen noemen, maar ze was niet 'bavarde' en ze hield dus haar mond. Door de Inlanders werd 't oudje met bijzondere onderscheiding behandeld - ze spraken haar aan als nènè, grootmoeder - en zelfs de dames hadden tegen haar nooit dien kortaf-bevelenden toon van Hollandsche meesters tegen Inlandsche bedienden. Ze groette, legde haar modejournalen op de tafel en ging zich bij de vrouwengroep op 't achtererf voegen.

Zoo gingen zoetjes aan, de morgenuren voort. Om elf uur bracht Wongso, wien nooit iets behoefde te

worden gezegd, twee glazen limonade binnen en de beide njonja's bleven nog zitten, overlegend, modeplaten bekijkend, uitspreidend en passend de teere crêmekleurige crêpe-de-Chine. La mere Torrini knikte goedkeurend: zij kon dat wel dragen, la petite blonde, maar al die bruine aapjes van nonna'tjes ermee te zien lopen, zie je, dat vond ze nu gewoon een horreur. En alles trok dat volkje maar aan, gister nog had ze er een gezien in rose - oui, ma chère enfant! - in een hard-rose japonnetje.

Er kwam nog de afleiding van een nederig-grijnzenden en buigenden Indiër uit Bombay, een statige oude, met langen witten baard, die er hem zéér eerwaardig deed uitzien, en zachtmoedige oogen. Niettemin was hij een geslepen kerel, die schandelijk overvroeg en bovendien naast z'n openlijken handel in kantwerken - grove Inlandsche en dure, onverslijtbare Padangsche en fijne zijden van Colombo, in Perzische doekjes en linnen kleedjes van Chineesch maaksel - nog een geheimen woekerhandel dreef in geld en sieraden, zelfs werd verdacht van clandestienen opium-verkoop.

La mère Torrini behandelde hem dan ook zonder 't minste respect-voor-grijze-haren en hij liet zich dat onderworpen-lachend welgevallen. Ze dong geweldig af met barsche stem en barre woorden, overtuigd, dat hij háár evenmin kon als durfde bedriegen; - ze begon als altijd met te zeggen, dat ze niets noodig had, dat hij bovendien een afzetter was, maar dat ze hem doorzag en dat hij héél gauw z'n biezen moest pakken - doch als na 'n uurtje van uitpakken, van snauwen en pingelen de gladde Indiër met z'n zachtmoedige oogen z'n boeltje weer borg, had ze vóór

zich op de mat ook altijd een heelen stapel kantjes en prulletjes liggen, die ze hem veel te duur betaalde. Was de bedrieger weg, dan ging ze haar buurtje 'faire la morale'. Had ze nu goed afgekeken, hoe zij deed? Eh bien, dit was nu de methode om met dat bedriegersvolk om te gaan. Het vrouwtje had er al genoeg van gezien, ze zei niets en lachte maar weer eens.

Daarna vertelde ze van de receptie bij den controleur, den vorigen avond. Mama Torrini, die door de eigenaardige positie van haar man - vreemdeling in dienst van een vreemde regeering - tegenover niemand eenige verplichting had, hield zich wijselijk buiten 't gezelschaps-gedoe, leefde kalmpjes zonder zich iets te ontzeggen, smulde lekker met Ettore, was gul en gastvrij tegenover de enkelen, burens en heel oude kennissen, met wie ze relaties had en potte - zuinig en bedachtzaam in alles, haar gewoonte van reizende klontongs hun prullen af te koopen buiten beschouwing gelaten - aardig op voor Malta. Maar ze luisterde met belangstelling naar de verhalen van haar buurtje - wie er waren geweest, wat de residentsvrouw had gedragen - en zoodra ze dan de kans weer schoon zag, vlocht ze er allerlei op eigen ervaring gegronde raadgevingen tusschen.

Kwart vóór twaalf - mama Torrini zou juist heengaan - diende de huisjongen 'njonja Bleeker' aan. Het was een zwak, tener vrouwtje met bange, blauwe oogen en dun haar van onbestemde tint. Ze was nog een echte baar: pas een goed jaar in Indië, vooraf in Holland met den handschoen getrouwd. Ze had zich van haar huwelijk en van het leven-in-de-tropen wonderveel voorgesteld en nu was alles haar tegengevallen.

Haar veel oudere man - naar Indië vertrokken onmiddellijk haast na hun engagement, zij toen 'n meisje van achttien - was in de zes jaren, dat ze elkaar niet gezien hadden, van den lachenden, blonden jongen, in wien ze haar steun en haar meerdere had gezien, een dikke, luie Indischman geworden, veeleischend en verwend, al z'n belangstelling voor goed-eten en een goed glas wijn en lekker-senang-zitten in slaapbroek en kabaaj. Ze had 't gevoel van met een wild-vreemden man te zijn getrouwd, al was hij niet onvriendelijk, behandelde haar vadsiggoedig en plichtmatig-bezorgd, als ze maar zorgde, dat hij senang was.... en ze verlangde, had van den eersten dag af verlangd, heel hevig naar haar ouders huis in Holland terug. Dochter van gegoede, echt-Hollandsche burgermensen vond ze al dat bruine en gele en zwarte volk om zich heen echt-Hollandsch-burgerlijk: 'griezelig'. Een Hollandsche dienstbode had ze kunnen drillen, tegenover de deftige, zwijgende Javanen en de brutale rakkers van Chineezers, die niets zeggen, stilletjes hoonen met den lach van hun spottende oogen, lei haar prestige'tje 't af. De Indische keuken vond ze vies en van de Indische rijsttafel had ze nog niet durven proeven.

't Kordate ingenieersvrouw'tje kon voor dat grienerige, schamele schepseltje onmogelijk iets meer dan een soort neerbuigend meelijden voelen. Wel, zij had zich óók in meisjes-droomen 't leven wel anders gedacht dan ze 't nu voor zich kreeg, maar, m'n hemel, daarover den heelen dag te loopen tobben en urmen! En op je bed te gaan liggen van louter cholera-vrees. Nee, ze kon er met den besten wil geen sympathie voor voelen. Wou 't menschje eens komen praten, háár goed, maar ze zou stellig die bezoeken niet aanmoedigen.

't Mevrouwtje Bleeker, met haar benepen en vreesachtig stemmetje, bedankte voor een glas limonade. Angstig keek ze naar de kristallen kan met water voor zich op tafel, of haar de cholera zóó eruit in den mond zou komen vliegen. De andere voelde den lust in zich opkomen 't slappe schepseltje eens flink door elkaar te schudden en wat ruw vroeg ze haar, wat zij dan toch wel zou begonnen zijn, als 't kind van haar baboe eens cholera had gekregen, of liever wat ze beginnen zou, als 't nog gebeurde.

Maar 't overbuurtje keek zoo zielig uit haar bange blauwe oogen, dat de andere zichzelf wreed vond en medelijden kreeg. La mère Torrini stond nu op: 't was bij twaalven, Ettore was gewoon met klokslag twaalf uur de tafel gedekt en z'n déjeuner te hebben en al had ze uitstekende bedienden - maar zelf gedresseerd, ma chère - haar oog moest toch over alles heengaan. Mevrouw Bleeker was blij, dat la mère Torrini vertrok: ze sprak slecht Fransch - koeterde er gewoonlijk maar wat Maleisch tusschen - en wou dat voor haar overburen liever niet weten.

Na nog een kwartiertje kleintjes klagen over dit en over dat ging ze, smal in haar nieuwe peignoir met veel te veel en veel te breede crême kanten, terug naar haar huis aan de overzijde.

‘Ja Saïna, ik kom 's kijken!’

Gloeiend lag 't erf. De zon stond alweer op haar hoogst en de stille lucht onder de boomen beefde van de hitte.

De njonja liep achter 't snel en coquet-trippende baboetje aan naar 't vrouwen-groepje toe, dat vóór Saïna's kamer op de mat zat. Binnen sliep rustig 't

herstellende kind, ze hadden de deur dichtgetrokken en de njonja prees het jonge moedertje voor die zorg.

Ze stond nu, glimlachend erop neerziend, achter den kleurigen kring en de vrouwen hieven allemaal 't hoofd naar haar op, lach-groetten vriendelijk-verlegen. Saïna had ze verteld, hoe de njonja had gezorgd voor Sarian, en dat de obat - dure obat-blanda - eveneens was betaald door de njonja en dat de njonja nu ook nog zou bijdragen de helft in de kosten van de makanan. Daarom lachten nu al die breede spleetmonden, zwarttandig en rood van sirih naar de blonde njonja op. Vóór ieder van hen, op de mat, lagen er een of meer kleurige hoopjes - kruiden, vruchten, knolletjes, koekjes - waarvan 't mevrouwtje er menig nog niet herkende. Vroeg ze daar dan naar, wat dit was of dat andere - ja, itoe-jang-merah, dat Sarah daar voor zich heeft - dan had de geheele kring even een halfverbaasden, half-geveiden lach, zooals een kind heeft, wanneer een volwassene uitleg verlangt van z'n spel: 't is dan vereerd om de belangstelling, tegelijkertijd zeer verwonderd, dat een groot mensch nog niet weet den loop van z'n simpel doeninkje. Naast een der oudste vrouwen stond een pot met in suiker geconserveerde vruchten, rijpe en onrijpe, ook stengels en andere plantendeelen. Ze pikte met een ijzeren vork de druipende roode, gele en groene brokken uit de suikerstroop, lei ze op 'n plankje voor zich en ging er dan met een scherp mesje kunstige figuren uit snijden. Die werden nu door de anderen met hun van 't strooperig sap druipende vingers netjes gerangschikt op schoteltjes, die er naast elkaar klaarstonden in een heel rijtje. In een uitgehold brok graniet en

met een granieten stamper mengde Bini-Mioen - als kundigste en voornaamste deed ze 't moeilijkst en gewichtigst werk - de kruiderijen voor de roedjaksaus dooreen. Uien, kerry, roode lombok en nog allerlei andere bestanddeelen vormden onder den breedden stampenden vijzel een nattige brei, zoo scherp van geur, dat 't besje er de oogen van traanden. Saïna kneedde koekjesdeeg - ze zouden den heelen namiddag in de keuken mogen bakken en koken - telkens grijpend handjes vol geraspte klapper en fijngewreven goela-djawa uit de hoopjes voor haar burens vandaan en ze met de lenige vingertjes stevig knijpend en mengend in den taaien, donkerbruinen knoest.

‘En wat eten jelui nu zooal, vanavond?’ informeerde de njonja, die zich vermaakte met al dat vinger-bewegen en die ernstige bedrijvigheid.

Een algemeen lachen kirde op.

Maar Saïna richtte zich even op de knieën en vertelde, wat er allemaal wezen zou: ajam natuurlijk, matjam-matjam; op allerlei wijzen toebereid, en sajoer en roedjak en nassi-goreng, en eigen gemaakte saté en gebakken visch - Sedikin was al uit naar den passar - en dan verder alles wat de njonja zag; manissan en kwee-kwee. Ja, 't zou een groote makan zijn.

‘Maar jelui mag alles klaarmaken en krijgen niets,’ plaagde ze de vrouwen, die niet zouden mogen aanzitten met de mannen, dien avond. Maar die lachten weer, en verzekerden, dat ze ook haar deel wel zouden krijgen.

Den heelen middag kwam er geen rust op 't erf, 't stem men-gegons en 't zacht-kirrend lachen, 't dof en regelmatig stampen van den zwaren granieten stamper

in bini-Mioens magere sterke hand klonk onafgebroken door de stille middaglucht, die heet en zwaar neerhing onder de boomen. In de half-duistere slaapkamer, zoo wat sluimerend op haar bed, kon 't vrouwtje al die kleine, gedempte geluiden hooren en onderkennen, 'n ongewoon gerucht, wijl 't gewoonlijk in die achtermiddagsche hitte doodstil was op 't bediendenerf. En ze vond 't prettig, de oogen toe, ernaar te liggen luisteren. Hoog en sonoor erbovenuit was 't geklop van den toekang-kajoe. Maar als ze, veel later, nadat haar man was opnieuw naar z'n kantoor gegaan - heel stil wegsluipend om haar, die intusschen was ingeslapen, niet te wekken - was opgestaan en naar buiten kwam op 't erf om te baden, dan waren er alle vrouwen nog wel, vroolijk en onvermoeid, maar de kleurige kring was verbroken: 'n paar waren er, lachend en speelsch, aan 't baden bij den put en de ernstige oudjes scharrelden rond in de keuken. Want 't siste en sputterde uit dat halfdonkere, rookerige hol van alles wat daar binnen al werd gebakken en gebraden. Kruïge en klapper-vette etensgeurtjes walmden naar buiten, den tuin in, bleven er hangen onder 't boomenloof, dat geen windzuchtje ritselen deed. Voor de keukendeur had Sedikin, weerkeerend van den passar, een hengselmand van open vlechtwerk vol vruchten neergezet. Rood en geel en groen kleurde 't tusschen 't grauw der taaie rottanreepen door en 'n paar groote, geurende ananassen staken hunne stekelige, mat-blauw-groene, als wazig-beslagen, bladerkronen boven de kleinere vruchten uit.

En zoetjes-aan verliep de tijd, naderde 't uur der plechtige feestelijkheid. Reeds had, voor dien dag, de

ernstige toekang-kajoe, verdoken in z'n hoogen boom, z'n geluid gestaakt, de kantoren sloten en op den weg kwam tusschen de bloemenhagen de gewone namiddag-beweeglijkheid van alle dagen: witgekleede Europeanen, die huiswaarts keerden, ambachtslui, krani's, 'n enkele vroege wandelaar of wielrijder al, 'n jong nonna'tje met 'n tennisraket, dat kittig in haar korte, witte jurk op bruine schoentjes voorbijstapte. Nog later.... en de zon verzonk achter de stille, slanke palmen.... en de sterren bleekten te voorschijn.... en in de schemerige achtergalerij, waar 't theegoed weer klaarstond, schoten aan de muren de tjitjaks te voorschijn.... en Wongso bracht de lamp binnen.... en buiten waren weer de gekende avondgeluiden: 't rauwe roepen van den saté-koopman, en 't verre ratelen van hongkongs.... in den tuin 't droomerig krekkel-getjirp en kodokgekwaak onder de hooge boomen. 't Vrouwtje zat, al gekleed voor de avondwandeling, tegenover haar zwijgenden, vermoeiden man in de achtergalerij.... en even dacht ze.... o, wat waren in dit land toch alle dagen, alle avonden gelijk.... 't heden was als gisteren en morgen zou 't als heden zijn.... hoor, daar blerde weer die sé-saté-Chinees.... hoor, daar rammelde een eenzame bezoeker uit verveling een walsje af op de half-vergane soos-piano.... dáár zat haar man en hier zat zij.... op 't theeblad wachtte de tamme tjitjak met z'n felle kraalooogjes z'n dagelijksch deel van korreltjes suiker - zóó was 't gisteren geweest en zoo zou 't morgen zijn. En ze dacht, met 'n verlangen, dat ze zelf kinderachtig vond aan 't feest op 't erf van dien avond, met 't welluidende, vrome gezang van den hadji.

Ze stond op, zichzelf dwingend tot haar gewone,

veerkrachtige opgewektheid en ze vroeg haar man of hij nu voldoende voor de gewone avondwandeling was uitgerust. Hij zag haar even aan, voelend ineenen het gewilde in dien luchtig-vroolijken toon. De Indische jaren, - van harden en plichtgetrouwen arbeid voor hem, van 'n gedwongen tijd-verdoen in beuzel-bezigheidjes voor haar - hadden veel innigheid weggewischt. Ernstig en als goede kameraden leefden ze - allebei zoo weinig expansief, dat ze zelfs nooit het groote verdriet hunner kinderloosheid te zamen bepraatten -, en 't oude, sterke gevoel, dat hen jaren geleden had bij elkaar gebracht, scheen in dit monotone Indische bestaan gestorven te zijn of héél diep verborgen te leven. Nu, in 't half-licht van den juist-gevallen avond - vóór hen uit bleekten achter de palmen de laatste goudvegen weg der gestorven zon - scheen dat oude gevoel, onverwacht van hen beiden, zonder aanleiding haast, weer even op te leven. Ze kwam stil naar hem toe en ging op z'n knie zitten, 't hoofd tegen z'n schouder.... en ze lieten 't stil komen, ze verjoegen 't niet met 't luide geluid van woorden, ze braken 't niet met de hevigheid van liefkoozingen.... ze bleef even zitten.... het was er éven geweest en ze stond glimlachend op en kuste hem op z'n haar en tikte hem tegen z'n wang, schertsend, omdat ze ontroerd was. En daarna gingen ze uit en deden héél gewoon, en praatten over dingen bij den weg en over de cholera: er was nu toch weer 'n sterfgeval geweest dien dag op een suiker-plantage in de buurt...., maar die heele wandeling bleef er tusschen hen iets van de oude innigheid....

Later, toen ze terugkeerden door den klaren, zilveren schijn van de zuiver-ronde maan - was alles weer

als den vorigen avond; stil en wit lag de rechte weg tusschen de bloemenhagen en de Bengaleesche wakers zaten als bronzen standbeelden tegen den krijtwitten gevel van 't gesloten kantoor - toen was op 't achtererf 't feest al begonnen. De vrouwen waren na een dag van gestadigen en vroolijken arbeid met zonsondergang teruggekeerd naar de kampongs, en de eenzame kleine Saïna zat op haar gewone plaatsje in de enge, benauwde kamer voor 't bed van haar slapenden jongen, 't olielampje aan haar voeten. Juist kwam de kok, 'n sigaar in den mond, 'n zwierigen panama boven z'n spottende tronie, de bloote voeten in gele schoenen z'n kamer uitslenteren. Hij had alles klaargezet voor 't avondeten van de njonja en mocht nu wandelen gaan. Dwars door den tuin verdween hij.

Rijker verlicht dan gewoonlijk - dan brandde er voor 't heele erf maar 'n enkel klein olielampje - lag er de lange, overdekte cementvloer, over z'n geheele lengte met matten belegd.

Aan weerszij daarvan zaten de gasten; een dubbelrij van flauwbelichte bruine koppen, mager meest, met diepe schaduwkuilen onder de vooruitspringende jukken en langs den neus -, een dubbelrij van schemerigwitte baadjes en over de gekruiste, hurkende beenen heenplooiende wijde sarongs in tonige bruine en blauwe kleurtjes. Hier en daar blonk een gouden jasknoop, 'n horlogeketting. Ieder der zes olielampen, tusschen de schalen en kommen neergeplaatst op de mat, vormde om zich heen een eng cirkelvlak van flauw, roodig schijnsel, waarin de dichtstbije schoteltjes en schaaltes opkleurden met hun confituren, hun vruchten, hun stukken kip in geel-groene kerrysaus. Buiten die licht-

vlakken bleef alles vaag en schemerig, vingen wel de geribde buik van 'n grofglazen-schaaltje, 'n doffe tinnen lepel naast een sauskom, zwakke lichtschampen, maar gingen toch de kleuren gansch en al verloren. Onbeweeglijk zaten allen om 't bidden van den hadji, de hoofden gebogen. Hunne stemmig-gekleurde of wel geheel-effen hoofddoeken droegen ze naar den adat van hun geboortestreek, sommigen laag met een dikken knoop in den nek - en dat was héél deftig - maar de meesten gewoon als 'n soort van rond mutsje, dat in z'n geheel wordt afgenomen en weer opgezet. En die droegen dan ook de haren kortgeknipt, maar anderen hadden 't lang in den hoofddoek tot een kondeh gerold.

Hadji Mioen met z'n puntig kalotje van rood laken bad met z'n welluidende stem uit 't boek, dat openlag op z'n knieën. Door den kalmen avond klonk z'n vreemde, plechtige zang, - soms met hooge uithalen, soms als 'n lage, broos-bevende bas, - de dank aan Toean-Allah voor de genezing van het kleine, slapende kind in de kamer. Daar luisterde verrukt 't jonge, blije moedertje. En ze luisterden allemaal, de heele dubbelrij van bruine, gebogen koppen: de orangtoea, schamel en kleintjes, maar om z'n zéér hoogen leeftijd, die geldt vóór aanzien, ter linkerzijde van den hadji zittend -, en Riboe, de vader ter rechter, en Sedikin, de stevige tuinjongen en Soemon de koetsier en Wongso, bejaard en deftig, en de lange Pa-Sidin, leelijk en pokdalig, een onaanzienlijke Inlander, 'n verre soedara van Saïna. Naast Riboe twee héél strakke, deftige Javanen, met gouden horlogekettingen op hun witte baadjes, de hoofddoeken voornaam-gevou-

wen: knoop in den nek en slippen als vleugeltjes boven 't voorhoofd. Het waren z'n sobats, gouvernements-krani's als hij, beiden mooie Javanen van Solo. Den zuiveren hoogen boog der wenkbrauwen, de rustige, langwerpige oogen, den smallen, dédaigneusen mond, de matte olijftint, alle deze dingen hadden ze, die de aristocratische Inboorlingen der Vorstenlanden kenmerken. Ze zaten in onbeweeglijke aandacht, de oogen neer, luisterend naar 't lange gebed van den hadji. Maar niet allen bleven op den langen duur zoo vroom en zoo wellevend; sommigen loerden al schuin-uit naar de vele schaaltes en borden en kommen met spijzen en toespizzen, naar den grooten bak met blanke, grofkorrelige rijst. Overal was 't heel stil, de stem van den hadji verklonk helder en welluidend in den klaren avond -, 't zacht knirpen der krekels stoorde niet, noch 't geroep van een eenzamen nachtvogel in de verte.

Maar nu eindigde de hadji met een langen uithaal - 't hoofd achteruit, de oogen biddend omhoog, de hand geheven in plechtig gebaar - z'n langgerekt gebed. En er was een licht gemompel van ontspanning, omdat nu Toean-Allah de eer had, die Hem toekwam en men dus rustig kon gaan eten. En in 't roodige halflicht der lampjes strekten zich de handen al naar de schalen en kommen en schoteltjes, bevende anden van oudjes, taai en pezig, gretig-grijpende wat ze 't eerst konden krijgen of wel bedachtzaam kiezende. Ieder stapelde op 't bord voor zich bij een handjevol droge rijst de toespizzen, die hem 't smakelijkst schenen; knapperige kroepoek, ikan-goreng, trassi en scherpe kruiderijen. Ieder at naar z'n gretigheid en naar z'n

stand, de beide Solo-Javanen héél rustig en beschaafd, hun spijzen uitsluitend beroerend met de spitse vingertoppen, zoodat 't overige der hand rein bleef, maar Pa-Sidin, de armelijke inlander, mager en pokdalig, propte met handen vol de lekkere rijst naar binnen, waar hij van alle bijspijzen iets had doorgemengd.

Zoolang de hadji bad, was de njonja in huis gebleven. Ze had, thuiskomend, op de tafel in de achtergalerij 't bord met spijzen al zien staan, veel kwee-kwee en manissan en ook een paar spitjes sé-saté. Ze had wat geproefd van die wel-smakelijke sterk-gekruide stukjes buffelvleesch, die ze van alles nog 't genietbaarst vond. Nu was haar man naar de soos gegaan, een partijtje maken voor 't eten en kwam ze even kijken op 't erf. Aan 't einde der dubbelrij staand, overzag ze in z'n geheele lengte den lagen disch met z'n tusschen de schalen en kommen neergezette olielampjes, die flauwe lichtcirkels vormden, waaruit kleurtjes naar voren kwamen. En 't gezicht dier beide rijen fantastisch-belichte tronies hield haar heele aandacht vast.

Ze bespiedde 't grijpend bewegen van al die bruine handen over de spijzen heen, die uit de kruïge-sausen met tinnen lepels de druipende brokken vischten en ze vermaakte zich met 't schrokken van den schamelen Pa-Sidin, die misschien den volgenden dag zou moeten vasten op die overdaad. De hadji at weinig, voortdurend in zacht-mompelend gesprek met den orang-toea; het was duidelijk, dat die zich beklaagde over Riboe's bejegening en dat hij zoo onder den invloed stond van de blanda's. Maar de hadji gebaarde sussend met hoofd en handen. Mompelende gesprekken klonken op overal uit de flauwverlichte tafelronde van Inlanders

van velerlei type.... en alleen de beide krani's waren strak en zwijgend, of ze zich hooger en voornamer voelden dan de rest. Maar wat ging dat, dacht het blonde vrouwtje, dat stil en peinzend bleef toekijken, alles veel rustiger en waardiger dan 't aan een feestmaal van lieden uit dien stand in Europa pleegt te zijn. Niemand was luidruchtig en zelfs de gulzigsten hadden beschaafde gebaren. Maar er was óók geen vroolijkheid: 't feestmaal zou wel 'n begrafenismaal hebben kunnen zijn. En voortdurend strekten zich, maar trager toch al, de armen in witte en gebloemde baadjesmouwen naar de verminderende gerechten, mompelden de gesprekbrokken, die verstierven den nachtstillen tuin in. Er was een diepe kuil gegeten in den berg van blanke rijst, de lekkerste kwee verdwenen, de kerrysausen leeggevischt. Zoet begonnen de aangesneden ananassen te geuren en 'n prikkelende reuk van djeroeks steeg op. En alles, wat er dien dag van den morgen af tot zonsondergang toe door de vrouwen was klaargemaakt, werd nu, zonder dat er merkbare aandacht was geweest voor de kunstige rangschikking der confituren, voor de fraaie goudkleur der hoogopgestapelde gebakjes, in onverschillige gretigheid naar binnen gewerkt.

Die verzadigd waren gingen strootjes rooken of zware, slappe sigaretten; melkwitte damp omwolkte de olielampjes, die er zwakrood doorheenschemerden. Na een poosje at er niemand meer; zat aan weerszij van de lange met bemorst vaatwerk bedekte matten de dubbelrij in verzadiging voldaan. De gesprekken vielen.... hier en daar klonk nog een gemompeld woordje.... en ieder rookte z'n strootje of sigaret.

Heel zacht knirpten de krekels in den donkeren

tuin, verdrietig klonk 't kwaken van den eenzamen kòdòk, in 't bedauwde gras onder de manggaboomen. Een half-rijpe, maar van beesten vervreten en futlooze vrucht plofte uit den hoogsten tak van een manggaboorn, met licht geritsel van bladeren, dof omlaag op den grond.... De verzadigde gasten leken verzonken in een aangenamen halfdommel en de njonja keerde zich om, om wreer in huis te gaan.

Maar ze bleef staan ineenen en de soezerige Inlanders schrokken op, allemaal tegelijk. Ze richtten hunne hoofden en zagen elkaar aan, bevreemd en verschrikt. Uit de verte, van den kamponkant af, kwam een zacht, vaag klaaggezing nader. En dit was zóó vreemd, dat zingen in zoo'n laat uur van den avond, dat ze allen luisterden, de bruine gezichten in strakke aandacht. Het was als 't zingen van den hadji, maar dieper, droever en weemoediger. En 't dappere, blonde vrouwtje voelde zich verbleeken..., want ze herkende het, 't zachte klaaggezing dat aankwam uit de verte, voller zich uitzettend in 't naderen. Ze liep haastig langs 't huis om en den voortuin in, die daar lag in de rijke overzilvering van de zuiver-ronde, glanzende maan. Zóó was ook de weg: dagbelicht haast tusschen de boenga-spatoe hagen van somber-purper en diep-zwartgroen. En ze zag de beide Bengaleesche nachtwakers opstaan van hun bank tegen den krijtwitten kantoorgevel aan, ze zag ze met hun lange, slepende gewaden als Wijze-rechters uit 'n Oostersch sprookje naar voren komen tot op den weg. Daar stonden ze stil in de klare maan, statig en onwezenlijk. Zacht glansde 't geel hunner hoge tulbanden, als kronen boven de koninklijk-gedragen koppen.

En langs den eenzamen, rustig-beschenen weg zag ze, hoorde ze het komen.... Het bewoog zich plechtig en heel-langzaam vooruit en er steeg diep-droevig gezang un op, vreemd en weemoedig in de klare avondrust.... ze zag de zes mannen met gebogen hoofden, ze zag de met lappen gedekte baar.... de pajoeng er bovenuit. Ze hielden 't midden van den breeden weg en op 't heldere maneschijnsel, dat álles overzilverde viel scherp-zwart neer de breede schaduw van de baar die met afhangende lappen was gedekt.

Zoo was, door die lappen, verbreed en vergroot de schaduw, dat de bovenlijven der dragende mannen daarin geheel verborgen bleven. Maar de langzaam schrijdende beenen staken eronder uit, wierpen hun eigen schaduwen over den witten weg. En zóó scheen 't, alsof van een breed, plomp dierenlichaam de enkele romp kwam aanwandelen, traag en plechtig op twaalf menschenvoeten. De breede zwarte schaduw van de pajoeng stond als 'n vreemd gewas uit den monsterlijken rug gegroeid.

Diep-droef en weemoedig klonk de klaagzang, zette zich uit in 't naderen, nu héél dicht-bij....

Het was een Javaansche begrafenis, die voorbijtrok.

Scheiding en scheidsgerecht.

Dien morgen, die de grootste en blijdste is van het jaar voor den orang-Islam, ging de huisdeur van Saleh en Anina geenszins bijzonder vroeg, maar zelfs op veel later uur niet open. Wat op den ochtend van den 'Hari-Raja' een verontrustend wonder mocht worden geheeten.

Hoe feestelijk en hoe vol had de zonnige stad er uitgezien reeds op onze ochtendwandeling, hoe hadden we ons toen al verbaasd, dat ook Saleh en Anina niet hoorden tot de eerst-uitgetrokkenenen, die met den pronk van hun nieuwjaarskleeren rondgingen door de kampongs in de buurt en verderop, om overal waar ze bekenden hadden heil te wenschen op den eersten dag van het Nieuwe jaar, die tevens de groote Vasten, de 'Poeasa' besluit.

Vergeten zijn dan de straffe ontberingen, die de Islam z'n belijders oplegt, dertig dagen lang, dertig dagen lang het missen van eten, drinken, tabak en sirih al de uren tusschen zonsop- en zonsondergang. En al waren daarna, en na de plechtige nachtwake de gezichten in de jonge morgenzon niet buitengemeen frisch, de pronknieuwe glans der kleurige kleedij maakte heel wat goed.

Hoe nu? Saleh en Anina behoorden niet tot de vroegste feestgangers, zooals bij hun ijver, om staat en stand op te houden, te verwachten was geweest, ze behoorden zelfs niet tot de lateren. De oude kokkie, die in onmin leefde met het echtpaar, en er dus niet aan denken zou, zich bij hen aan te sluiten, was toch wel verbaasd geweest toen ze, voorbijkomend in haar pronkmooie kanarigele kabaaj met de gloedvolle blauwbruine sarong, stijf van nieuwheid er onderuit, hun deur nog gesloten zag. Even had ze de neiging gehad aan te kloppen en de langslapers te wekken, maar ze had het niet gedaan. Kwam niet haar man, die er niets van noode had, den laatsten tijd meer dan eens des morgens vroeg het erf op, als zij naar den passar was en Saleh naar zijn werk, enkel en alleen om met de nog jonge, mooie, Anina alleen te wezen? Als ze maar eenmaal die beiden snapte, ze krabde haar wel gewis de oogen uit haar valschen snoet vandaan!

Kokkie dribbelde in haar schitterend feestgewaad het erf af, zeer vergenoegd, ze was voor den heelen dag vrij, en te gast genood bij rijke familie in de kampong 'Kali-boerong', die een uur ver loopen was langs een breeden, goeden weg, in schaduw van hooge boomen. Daar zou ze niet veel last hebben van de zon, maar een gloednieuwe pajong hield ze onder den arm ook nog. Daar zou ongetwijfeld een groote makanan zijn, want haar nicht kookte uitstekend, en er was veel familie, met fijn-gekruide kostjes en zoete manisan, waarnaar haar tanden waterden. Om den dag vol blijde beloften, die vlekkeloos voor haar uit lag, wilde kokkie nu aan haar jaloerschheid niet meer denken. Ze liet die rusten op den bodem van haar ziel, zeker, dat ze de

beide schuldigen eenmaal snappen en zich wreken zou.

Kokkie verlustigde zich nu in de kalm-vroolijke feeststemming, die overal heerschte, waar zij ging, omhangen met de pracht van haar deftig-lange, kanariegele kabaaj. De zachte stof met glanzende zijde-streepen had ze van haar mevrouw gekregen en ze streelde die in 't gaan met de dorre, bruine vingers; en liefkoozende blikken deed ze naar onder glijden, waar de strakke sarong glansde en ritselde in 't stram bewegen van haar beenen.

Ze had sirih in haar gevlochten korfje en klapperkoekjes, zelf gebakken, voor de kinderen harer gastlieden, en ook wat sappige vruchten, om zich te verfrissen onderweg.

Zoo ging ze, rustig en wêltevreden te voet, onbekommerd om den uurlangen zandweg voor haar uit. Ze keek naar de rennende sado's vol kleurige lieden, zonder benijden omdat die, zooveel jonger meestal, veel vlugger en makkelijker werden vervoerd dan zij.

Op haar gemak beschouwde ze de kleuren van andermans baadjes, hun doeken en versierselen, innerlijk voortdurend bedacht op het heerlijke, dat het Nieuwjaarsdag was, dat ze vrijaf had en te gast ging, ver van huis en erf. 't Eenige, dat ze niet verknoersen kon, dat waren de jongelieden, die ze ontmoette, opgedirkt als blanda's, alleen om op die te gelijken. Foei toch! In plaats van kunstig gevouwen hoofddoeken, sierlijke sarongs en nette baadjes droegen ze witte jasjes en broeken als Hollandsche heeren, met gele schoenen en kleine petjes; rottinkjes hadden ze in de hand. 't Scheen wel, alsof ze beschaamd waren om de deftige Inlandsche kleeding, die toch zooveel kleuriger en sierlijker, zooveel duurder

en solider was dan die flodderjasjes en gesteven nauw pijpige broeken. Met de schoenen bedotte ze den Chinees.

Daar kwamen er weer zoo een tweetal. Zeker kantoorjongens, die te veel geleerd en nu een massa verbeelding van zichzelf hadden. Kijk ze daar loopen, met hun schoenen, hun stokjes en platte manchetten uit de mouwen van hun open jasjes en witte overhemden als blanda's! Kijk ze branie met hun gouden horloges. In plaats van te sparen verdeden ze hun geld aan prullen en dwazen pronk, aan het Heidensche voetballen, aan fietsen en aan de 'komidi'....

Maar lang pruttelen over het moderne verderf deed oude kokkie niet. Want ze was de stad al uit en op den stillen landweg ontmoette ze geen der Inlandsche dandy's meer. Lieden en kinderen die daar in hun pronknieuwe feestkleederen fleurig kleurden temidden van 't palmengroen aan weerszijden, hadden al gauw haar gedachten in prettige richting geleid. Zoo ging ze haarsweegs in gestagen stap.

Na het ontbijt was er nog niemand uit de kamer van Saleh en Anina te voorschijn gekomen dan alleen hun zoon Amat, die voor een maand was besneden en de feestkleederen droeg, die hij bij die gelegenheid ten geschenk had ontvangen. Het was een tengere, slanke jongen van een jaar of dertien, wien de rood- en paarsgeruite zijden sarong strak omsloot z'n fijne beenen en die verder een kort wit baadje droeg en een petje met zilvergeborduurde bloemen. Hij keek strak en ontstemd voor zich uit en slenterde met tragen stap het erf af, wel van zins om naar z'n vriendjes te gaan spelen in de kampong, maar niet goed durvend, omdat hij geen centen had voor snoepgoed en voor dobbelen en voor

wedden, als daar hanengevechten mochten worden gehouden.

Want moeder had hem geen centen kunnen geven, omdat vader ze niet had, en verbood, dat er centen werden geleend bij vrienden of bij den woeker-Chinees. En moeder had geen nieuwe kleeven, omdat vader geen centen wou leenen en daarom lag moeder nu al van vroeg-ochtend op den grond te huilen, dat vader toch zou uitgaan en centen halen en kleeven koopen, opdat moeder zou kunnen feestvieren en rondrijden met hem, Amat, door de stad en naar de kampong, waar de vrienden en familie woonden, die ze zouden ontvangen met overvloed van lekkerste eten en zoetheid. Maar vader wou niet, en omdat hij niet wou, wou moeder niet langer blijven bij zoo een slechten man, die haar beschaamd maakte voor alle bekenden, zoodat ze nooit meer zich zou durven vertoonen onder hen, nu ze met de 'Hari-Raja' geen nieuwe kleeven had gehad.

Amat wist wel, hoe het kwam, dat er geen geld was, al verdiende vader, die letterzetter was bij de Hollandsche krant, en dus een héél voornaam man, naar wien anderen gaarne luisterden, omdat hij wist, wat er voorviel in de wereld, al verdiende vader iedere maand twintig gulden en moeder twaalf, als naai-baboe van de mevrouw, op wier erf ze woonden. 't Was omdat er zooveel noodig was geweest voor de groote slamattan, het feestmaal voor zijn besnijdenis.

Wat er toen wel niet gegeten was door de honderd gasten, die op vaders kosten, wel te weten, ontvangen waren bij zijn oom in de kampong, omdat die bij zijn huis een groot erf had, waar iedereen ruimte om te zitten vond. En al had mevrouw tien gulden gegeven

als bijdrage in de kosten van eten en drinken, van versiering, van verlichting en van zooveel meer, daar de blanda's geen begrip van hadden, dat was op verre na niet voldoende geweest. Haast tweehonderd gulden hadden ze besteed, maar daarvoor was dan ook leeggehaald de groote kist, waarin moeders mooie sarongs, haar ringen en sieraden waren geborgen geweest. Alles stond nu in het pandhuis en de pandbaas had er nog vijftig bij geleend, omdat hij maar vijfenzeventig op de sarongs en het goud van moeder kon geven. De rest was door vader bijeengegaard.

Amat wist ook al wel, dat er lieden waren, die aasden op bijdragen van rijke en vrijgevege gasten in de kosten van het maal, want zulk een maal was verplichting en bevorderlijk tot het geluk van den besnedene. Ook diende men hem, die de besnijdenis verrichtte, rijkelijk te beloonen. Maar zijn vader was een te deftig man, om aalmoezen te aanvaarden, geschenken in geld van hen, die bij hem aangezeten hadden.

Mild had hij iedereen onthaald, al zijn vrienden van de zetterij, waarbij ook de deftige Abdullah was, de hoofdman, die een maandloon had van wel veertig gulden, en de familie van moeder, die een politie-mantri tot broer had, en een neef, die als eerste huisjongen diende bij den toean-resident. Niemand had geld gegeven, want ze hielden vader voor een welgesteld man en nu zaten ze al een maand haast zonder een duit. In de Poeasa-maand had dat niets uitgemaakt, dan werd er maar eenmaal per dag, in den avond een eenvoudig maal gebruikt, dan dacht niemand aan pronk van mooie kleeren, maar de Hari-Raja, den dag van Nieuwjaar eischte vertoon van nieuwe feestgewaden, 't was eenmaal

adat, en ook adat was het ronddeelen van geschenken, en ook het rondrijden in wagentjes, waarvan de opgepronkte koetsiers paard en zweep hadden getooid met bloemen van goudblad en kleurig papier. Niets van dit alles zou vandaag gebeuren.

Ze zaten diep genoeg in de schuld, had vader gezegd, de Chinees wou geen cent meer geven, te beleenen was er niets en bij vrienden gaan dat deed hij stellig niet. Eer at en dronk hij niet. Hoe? Hij, die een deftig en welgesteld man gold, hij zou leenen bij de vrienden, wetend, dat hij in lange niet zou kunnen terugbetalen! Maar moeder vond het ergst van alles, om op 'Hari-Raja' geen nieuwe kleeren te dragen, geen feest te vieren, want dat was tegen de 'adat' en wat tegen de 'adat' ging, moest rampspoed brengen. Toen vader koppig bleef, waren daarover heel harde woorden gevallen, was moeder aan 't huilen gegaan, en aan 't schelden óók, want dit kon ze, als ze driftig werd, en vader schold niet terug, ongetwijfeld omdat hij zich daarvoor te deftig en te waardig vond, maar moeder had haar zin toch niet gekregen. Nu had ze gezegd, dat ze weg-wilde, omdat ze niet langer verkoos te leven met een man, die zijn vrouw op de Hari-Raja in oude plunje liet zitten, zoodat ze te beschaamd was om op straat te gaan, waar iedereen in nieuwen tooi en in feeststemming zich liet rondrijden in vroolijk-ratelende wagentjes, met koetsiers die nog ééns zoo luid als anders klaptten met de zweep! En vader had gezegd, dat het hem goed was, want ook hij zijnerzijds, vond voldoende lang te hebben geleefd met een vrouw, die haar gezin in schuld wou steken, haar mans naam en waardigheid te grabbel gooien voor zijn naaste vrienden, alléén om

te kunnen lopen als een pronkster met nieuwe kleeven terwijl er nog schuld stond bij den pandman.

Het was Amat eigenlijk tamelijk onverschillig, of hij, als vader en moeder van elkaar gingen, bij hem zou blijven of bij haar. Met vader in een kamponghuisje dicht bij stad, wyl hij daar zijn werk had, of met moeder op 't erf van deze of een andere mevrouw, dat bleef gelijk. Maar zóó een Hari-Raja was vervelend, een Hari-Raja zonder centen, en met streng verbod van vader, zijn vriendjes de hunne af te leenen!

Lusteloos slenterde hij het erf af. Zijn vader en moeder bleven daar met hun ruzie nu alleen.

Pas tegen den avond kwamen ze te voorschijn, Saleh en de mooie Anina, zijn vrouw. Aan beiden was het duidelijk zichtbaar dat zij geschreid had en hij gemokt en ze kwamen met zoo een resoluten stap op ons theetafeltje af, dat we algauw begrepen, dat ze ons wat heel belangrijks moesten te vertellen hebben. We waren uiterst nieuwsgierig naar een oplossing voor het raadselachtig gedrag der beiden.

Ze stonden voor ons; Anina, de mooie Anina, die niet 't uiterlijk had om de moeder van den dertienjarigen Amat te wezen, zag er weergaloos dom en koppig uit, ze hield 't hoofd stug terzij gewend, ontstemd, omdat haar de adat verbood, het woord te nemen vóór haar man, en bang, dat hij de zaak zou voorstellen op een wijze, die minder aangenaam kon zijn voor haar.

Maar Saleh zette het geschil naar waarheid uiteen en vermeldde tot slot, met een verwijtenden blik op zijn eega, dat Anina hem nu wenschte te verlaten, na hem veertien jaar te hebben gevolgd!

Anina stond daarbij, in schijn-deemoedige houding, maar met al de allures van een koppig kind. Ze bekrauwde langzaam met haar bloote teenen de rieten mat en hield het hoofd wat terzij gebogen, met den halven glimlach van iemand, die vast besloten is, raad en desnoods bedreiging zonder weerspraak over zich heen te laten gaan en ten slotte zijn eigen zin te doen.

Die houding zei wel duidelijk, dat het haar voor 't oogenblik althans ernst was en dat zich werkelijk in haar enge hersenkas 't plan had geworteld den man te gaan verlaten, die haar op de Hari-Raja nieuwe kleeren had geweigerd, omdat hij z'n gezin niet in schuld en z'n goeden naam niet overboord wilde brengen.

Zóó fel was bij Anina de spijt om den verloren pronk-dag, den dag, die nu onherroepelijk ten einde spoedde en die zij schreiende en in slonzige kleeren had verdaan, dat ze daarvoor 't veertienjarig huwelijksleven verbreken wou zonder aarzelen.

Zelfs vond ze dat heel natuurlijk en, 't gewichtig vergrijp in het oog houdend, volstrekt niet iets om beschaamd over te wezen.

De zaak, die ze allebei schenen te vergeten, was nu maar, dat en Saleh, en Anina bij ons in de schuld stonden voor niet onbelangrijke sommen. Want Anina sprak op haar beurt, in een jachterigen beslisten mompeltoon, 't hoofd half afgewend, van 'lepas-nemen', van weggaan. Zij zou dan - nadat ze bij den hadji waren geweest om hun huwelijk te laten ontbinden - met Amat maar verderop trekken, daar wel weer werk vinden en een dak boven het hoofd, en Saleh mocht, wat haar betrof, blijven in hun huisje en wat van hun samen was, behouden.

‘En jullie voorschotten?’

Ja, daar had Anina allerminst aan gedacht. Ze keek ineens zoo hulpeloos, eerst ons aan, en toen neer op den grond, dat 't werkelijk om te lachen was....

‘We krijgen nog wel twaalf gulden van je.... en van Saleh.... laat's kijken.... zeventien of achttien.... is 't niet waar Saleh?’ Saleh bevestigde.

‘Nu, en hoe moet dat dan?’

Anina, met haar allure van kind, dat zich onverwacht ziet neergezet voor een veel te ingewikkelde kwestie, wist geen antwoord te geven, maar Saleh, te trotsch om te verdragen, dat de vrouw, die hem verlaten wilde, noodgedwongen zou blijven, omdat ze schuld had staan bij mevrouw, Saleh verklaarde nu op heel beslist toon en met grootmoedig gebaar, dat hij Anina's schuld op zich nam, om te betalen. Ze kon vrij heengaan, heengaan met haar zoon, na hem veertien jaar gevolgd te hebben..., hij stelde er nu geen prijs op, haar langer te behouden....

Maar wat zei mevrouw van zulk een vrouw, van zulk een ondankbaar wezen....

Plotseling schoot Anina uit haar slof. Ze richtte het hoofd op, haar zwarte oogen priemden felle blikken naar den echtvriend. Wat, wou hij van ondankbaar spreken? Wat was hij voor kerel geweest, toen ze hem trouwde? Iemand, die spelend en drinkend Gods wetten vertrad, die z'n ‘Poeasa’ verwaarloosde en schande had gebracht over zijn vaders grijze haren, en zoo had geleefd dat zijn eigen moeder hem verachtte!

Wie had er ‘krakal’ gehad en gewerkt aan den ‘djalan-kompenie’ in een bruin boevenpak, omdat hij z'n handen niet kon thuishouden en als een roover

klaarstond met het scherpe mes? Wie was er - ja betoel, nja, toen ze nog in Bogor woonden, hij en z'n ouders, vóór hun huwelijk - wie was er toen haast vermoord geworden door den ouden Pa-Sidin, die hem 's nachts had betrapt met zijn jonge vrouw? Zulk een man was hij geweest, een dobbelaar en een kwanselaar, een nietsnut en een oudersverdriet, en wie kwam den lof toe voor 't betere leven, dat hij leidde sinds het huwelijk, dan alleen háár?

Het was een niet te stuiten woordenvloed, een bandjir van bittere welsprekendheid, waarin al Saleh's ondeugden en feilen loskwamen. En hiermee besloot ze, dat hij de maat vol maakte, door zijn vrouw te laten zonder nieuwe kleren op den 'Hari-Raja', na handenvol geld te hebben verdaan om zijn vrienden te onthalen!

‘Nu, maar dat wilde jij óók wel, Anina.’

Saleh had een triomfantelijk gebaar, Anina keek vervaard en wist er niets op te zeggen. Ze wendde nu ook haar neergebogen hoofd weer terzij, bekrauwde opnieuw de mat met de scherpe teenennagels en mompelde wat.

Zoo stonden ze, en wachtten een beslissing.

En met bedenkelijke gezichten moesten ze het aanhooren, hoe we met de door hen ontworpen wijze van schuldafdoening geenszins genoeg konden nemen, gelaten slikten ze onze berisping om de onwaardige wijze, waarop ze hun Nieuwjaar inzetten, want ze voelden 't wel, dit was alles nog maar inleiding. Maar priemen deden Anina's oogen, en haar schouders schokten in koppig mokken, toen we haar rondweg noemden een onwaardige echtgenoot. Wel hadden we Saleh weggezonden vooraf, die zich had verwijderd met

fieren tred, maar niet minder diep voelde Anina zich gekrenkt. En haar besluit, zei ze, bleef vast. Ze zou naar den hadji gaan, om haar huwelijk te doen ontbinden, haar zoon met zich nemen en Saleh den rug toekeeren voorgoed....

Maar nu begonnen we op barren toon haar toe te spreken. Hoe, zou zij, volwassen vrouw, langer nog praten als een klein kind? Laakbare dwaasheid zou het zijn, een echtscheiding om zóó een kleinigheid, na veertienjarig huwelijksleven. En er zou niets van komen! Nee, Anina hoefde nu geen woord meer te zeggen, hoefde niet tegen te spreken, ze zou zich verzoenen met Saleh en daarmee uit.

Anina, geïmponeerd door den barschen beveltoon, die ze waarlijk niet dikwijls te hooren kreeg, verweerde zich zwakjes. Hoe, mocht zij niet boos zijn op haar man? Was mevrouw dan nimmer boos op haar, Anina?

O ja, maar blééf mevrouw dan boos, of werd ze na verloop van tijd weer goed en gewoonlijk wel spoedig ook?

Dat nu moest Anina toegeven. Maar ze blééf mokkend voor zich uit pruttelen.

Ziezoo, nu moest Anina zich maar verwijderen. Maar morgen-ochtend vóór negen uur had ze zich aan te melden bij mevrouw, om te vertellen, dat ze met Saleh was verzoend. Verstond ze dat? Anina, aanmerkelijk tammer reeds van allure, mompelde antwoord en groet en ging naar achter, waar hun woonkamer was.

Daar zat Saleh aan de eene zijde van de deur gehurkt, en z'n gezicht hield hij gewend naar den wegkant. En Anina kwam, hurkte sprakeloos neer, en wendde haar gezicht naar den boschkant. De smalle bruine deur

was tusschen hen in, die deur was open, het lampje dat brandde daarbinnen, begloorde 't grauwe matje, dat vóór de kamer lag gespreid.

Zoo zaten ze daar uren, de zwarte koppen van elkaar afgewend, onbeweeglijk, sprakeloos, in de stilte van den avond, die over huis en erf kwam neergegleden.

Amat kwam thuis; onverschilligjes slenterde hij tusschen vader en moeder door de kamer binnen, stevende daar even rond, kwam er weer uit, en ging, een heel eind verder, op eigen gelegenheid zitten hurken op den rand van het afvoergootje, waarin hij achteloos de brokken suikerriet neerspuwde, die hij vooraf had uitgezogen.

Zoo zaten ze er in 't halfdonker van 't flauw verlichte achtererf, vader, moeder en zoon, de ouders in hardnekkig gemok met de ruggen naar elkaar en de jongen in z'n zijden sarong, volmaakt onverschillig, bekauwend het brok suikerriet, dat hem een oude tante in den kampong, waar hij was gaan heilwenschen en die hij z'n nood had geklaagd, present had gegeven.

En we dachten dat het zoo den heelen nacht wel zou blijven.

Maar nòg later in den avond sloeg er plotseling een felle ruzie op, tusschen kokkie, die in jolig-overmoedige stemming was thuisgekomen en Anina, die in den sprakeloozen smaallach van de oude vrouw gereede aanleiding had gevonden tot het uiten van beledigende woorden en krenkende toespeling.

't Werd een kwetterend geweld van de beide schrilgillende vrouwenstemmen in de avondstilte, steeds luider en nerveuzer tegen mekaar ingaand, zoodat het wel gewis op een vinnige vechtpartij zou zijn uitgedraaid,

had niet Saleh, na een paar bedaarde schimpwoorden tegen de venijn-spuwende kokkie, zijn tierende vrouw bij den arm hun kamer binnengetrokken.

Toen viel de stilte terug, even plotseling als ze was verbroken, terwijl Amat, lenig rijzend uit zijn hurkhouding, verveeld-geeuwend naar zijn baleh stapte, die in een hokje naast de keuken stond.

Den anderen morgen vroeg kwam Anina, met een zweem van een verlegen glimlach, de oogen neer in 't knappe gezicht, dat nu weer een-en-al deemoed en zonnigheid was, en gekleed in veel betere plunje dan den vorigen dag, ons vertellen, dat ze zich, op mevrouws bevel, met Saleh had verzoend, en nog lange jaren met hem hoopte te leven.

Uitersten.

'n Avond laat ontmoetten de kleine Chineesche student en Blanche, het fijne Françaisetje, dat met haar ouders naar Singapore heenreisde, elkaar op 't bovenste promenadedek van den grooten, dof-stampenden stoomer. Er woei van de nachtduistere zee uit, een bolle, zoele wind, die de golven aanjoeg rond het schip. Maar dat, stoer en breed, sneed rustig en onbewogen z'n weg door den nacht naar 't Zuid-Oosten toe. Het voer de tropen tegemoet. Het had de kille Noordelijke zeeën, en de mat-koele Noordelijke luchten lang achter zich gelaten, het was rechttuit en vast z'n gekenden weg gegaan de enge poorten door, die in en uit de heete en rustelooze Roode-Zee leiden en nu voer 't temidden dier wijde, warme wateren, die eindeloos zijn, die naar alle kanten uitwijken den horizon tegemoet en daar achter weer en verder tot 't uiterste einde der wereld. De lucht was, eindeloos ook, kolk-diep en zwart, met schaarsche, kleine, bleeke sterren, lichter glanzend rond den fijnen, verschen maansikkel, die 't woelende water een zwakken glans gaf. Achter de dreunende dubbelschroef groefde een breed, woelig spoor, een héél eind terug nog te onderscheiden, vanwaar het schip vandaan gekomen was.

Het was, dien avond, voor 't eerst, dat de kleine Chineesche student het meisje durfde toespreken. Ze zagen mekaar, sinds den dag te Marseille, dat ze beiden aan boord gekomen waren, dagelijks aan tafel, waar hij aanzat tegenover haar, maar enkele plaatsen verderop, en dan 's avonds weer op de dekwandeling na 't diner.

Blanche liep dan, over haar lichte japonnetje een wijden mantel, rustig tusschen haar vader en moeder in, en de kleine student was alleen. Hij was altijd alleen. Het schip, 's avonds, was licht en vroolijk en vol geluid. Geluid van vroolijke muziek, geluid van klinkende paradepassen waarmee stoere Engelschen, lachend en zorgeloos in hun ruige sportpakken, 't dek afbeenden, geluid van lustige gesprekken, klinken van glazen en flesschen, juichen van tusschen de grooten dravende kinderen en veel licht. De duistere zee rondom zag niemand, niemand dacht aan die altijd tegenwoordige zee. Ook overdag niet. 't Aspect van lucht-en water, de eerste dagen zoo vreemd, zoo benauwend in z'n eindeloosheid, scheen er nu bij te hooren, werd niet opgemerkt, gaf geen angst, geen gevoel van onzekerheid meer. Al dat solide, het hechte maaxsel der hutten, al dat gepoetste koper en gaaf hout en blank ijzer, en kloeke klinknagels en de kalme onverschilligheid der matrozen gaf rust en vertrouwen en dwaas scheen de enkele gedachte, dat 't effen water rondom, die stevig-ineengezette dingen zou kunnen breken en sporeloos doen vergaan.

Blanche was op haar vijfde jaar uit de tropen gekomen en toen haar ouders daarheen weer terugkeerden, hadden ze haar achtergelaten in de vredige, koele

stilte van een Fransche kloosterschool in 'n klein, vredig dorp. Daar was ze groot geworden. Nu was ze zeventien jaar, bleek en fijn, 'n kind nog, haar fijne haren zij-achtig zacht, haar fijne lippen rood, de bovenlip hooggewelfd, als van 'n heel jong kind.

En de kleine Chineesche student verwonderde ieder aan boord, omdat hij zoo een bijzonder mooie jongen was, slank als 'n Europeaan, z'n gezicht mat-blank en rose-blozend.

Z'n haar, dat glanzend-zwart was en weelderig, maar volmaakt sluik en de niet-voorkomen-horizontale ligging der oogen, verrieden wel z'n Mongool-zijn, maar tegelijk waren die oogen wondermooi. Er lag daarin een sterke, vreemde glans, die 't wit deed schijnen parelmoerig en de groote, donkere pupil als van fluweel. Hoewel de kleine Chinees, die 'n paar jaar te Parijs gestudeerd had, zeer goed Fransch sprak, sloot hij zich bij niemand aan, zei enkel bij 't zitten-gaan en opstaan aan tafel een paar beleefdheidswoorden tegen z'n burens, met 'n vagen glimlach. En z'n vreemde oogen zagen over alles en allen heen. Hij was 'n Mandarijnen-zoon van hoogen, Oud-Chineeschen adel, uit Noord-China geboortig, zoo had de kapitein deze en gene ingelicht. Want hij intrigeerde ieder zéér, de mooie kleine Chinees, en bovenal de dames.

Als Blanche aan tafel naar hem keek, ontmoette ze soms z'n glanzende, zwarte oogen, die dan, onmiddellijk, weer voor zich zagen. En aan dek, 's morgens, groette hij haar stijf, ceremonieel, met 'n lichte buiging van z'n hoofd, doch zonder glimlach en de blik van z'n oogen over haar heen. Blanche had, in haar kloosterschool groot-geworden, nimmer tevoren 'n Chinees

gezien, dan één enkele maal, jaren terug, op 'n tentoonstelling. En voor dien hoekig-houtigen, gelen man met z'n sluiken vetten haarstaart, sluipend op zwarte met paarszijden draken bestikte viltschoenen was ze bang geweest. Van de kloosternonnen wist ze verder, dat Chineezzen heidenen waren, dat ze het Christendom weigerden, dat ze wreed waren en in hun groote aantal reuzensterk. En ze voelde ze eindeloos-ver en oer-geheimzinnig.

Dien avond, dat de warme zee was woelig en duister, dat de kleine golven op hun gladde, kromme ruggen den weerglans droegen van de jonge maansikkel, dat er een bolle, zoele wind van de eindelooze wateren uit over 't schip kwam heenwaaien, ontmoetten ze elkaar op 't bovenste promenadedek. Blanche schrok even, toen ze den jongen zag staan. Hij leunde over de verschansing en keek uit over de zee. De reis liep, voor haar, naar z'n einde, vier dagen nog en ze zouden Singapore aanschouwen, die vroolijke, kleurige stad, waar haar vader haar zooveel van verteld had, die Oostersch moest zijn en Europeesch tegelijk en waar ze, buiten 't haven-rumoer en al 't lawaaiig bedrijf, een ruim en rustig landhuis hadden. Maar ze verlangde naar dit alles niet meer, want de laatste dagen had ze veel aan den kleinen Chinees gedacht. Dat hij haar, met z'n mystieke oogen en omdat hij toch een Chinees was en geboortig uit dat verre, geheime land, lichtelijk beangstigen bleef, trok haar tegelijkertijd in hem aan. Overigens was hij een gewone, mooie jongen. Ze had hem hooren spreken en ze wist, dat z'n stem als van 'n meisje hoog was en zacht. En 't Fransch, dat hij sprak, vreemd, maar van 'n aangenaam accent. Nimmer tevoren had 't meisje de gedachte aan 'n man beroerd,

met geen enkelen man, geen enkelen jongen zelfs had ze, eenig dochtertje van verre ouders, die hun kind veilig achterlaten in de stilte van 'n kloosterschool, ooit eenigen omgang gehad.

De kleine, Chineesche student, in z'n witte tropenpakje, kwam naar haar toe en groette en zei z'n zacht bonsoir. Het was niet meer de ceremonieele groet van alle dagen. Z'n vreemde, dónkere oogen glimlachten glanzend in haar oogen en voor ze 't wist was ze, met hem, terug gegaan naar de plek, waar hij alleen had gestaan. Beneden hen sliep 't schip in al zijn lagen, 't klotsgeluid van de golven, die 't schuimend omwoelden, klaagde in de stilte naar ze op met den eeuwigen dreun van de onzichtbare dubbelschroef, die den kolos voortstuwt, door de eindelooze zeën heen, dag en nacht.

Ze bleven, Blanche en de kleine Chineesche student, even bij elkaar en ze spraken de gewone dingen, als alle menschen, die elkaar op 'n groote reis ontmoeten. Vanwaar ze kwamen en waar ze heen gingen. En 't fijne Françaisetje lachte wel even, omdat een Chineesche jongen haar vertelde van Parijs. Want zij was daar nimmer geweest. Maar als hij sprak van z'n eigen land, van z'n huis, van z'n familie, van de zon en de bloemen daar en de kleurige feesten, dan luisterde ze peinzend. Dat alles had ze zich zoo anders voorgesteld. Dan moest ze naar beneden. En bij 't weggaan-groeten werd hij ineenen weer gesloten en stijf, z'n gelaat zonder glimlach, z'n oogen over haar heen.

Nee, naar beneden ging hij niet, want hij sliep nooit in z'n hut, altijd daarboven, in de open lucht, in 'n dekstoel, op 't hoogste promenadedek.

Dien nacht sliep Blanche niet en den volgenden

morgen aan 't ontbijt, vermeed zij het den kleinen Chineeschen student aan te zien; en hij keek ook niet naar haar.

Maar 's avonds vonden ze elkaar weer. Het was, dien dag, warm geweest en de wind was teruggegaan naar waar hij was vandaan gekomen. Stil en wijd lag de zee en de maansikkel, dien niemand groeien ziet, rustig en blank erboven. Hun handen - de zijne nauwelijks grooter dan die van 't kleine, fijne Françaisetje - lagen naast elkaar op den gladden bruinen rand der verschansing, waaroverheen ze in zee zagen. En de Chineesche jongen vertelde haar van z'n meisje in China, 't meisje dat hij trouw beloofd had, dat hem wachtte daar en dat hij nu trouwen zou. Zeven jaren waren ze verloofd, in den aanvang zij-beiden kinderen nog. Blanche luisterde peinzend en ze dacht, dat 't meisje van den mooien kleinen Chinees wel 'n pop moest wezen. Ze hoorde van haar gezichtje fijn en wit-bestoven met geurig poeder, van haar ruischende zij- en gouden kleertjes, van zilver-geborduurde waaiertjes in haar fijne handjes. En 't was, of ze, uitzierend over de zee, in de verte dat poppemeisje zag.

Door den nacht stoomde het schip met zekeren en vasten gang de groote haven tegemoet.

Want den volgenden morgen vertelde Blanche's vader, dat ze nu over twee dagen te Singapore zouden zijn. Hij en haar moeder waren blij om 't voorspoedige einde der reis en hij sprak 't meisje over het nieuwe huis, dat ze zien zou en waar hen wachtte de trouwe Klingaleesche meid, die ze Antoinetta noemden. Wist Blanche nog wel van die zwarte vrouw, die haar verzorgd had, vóór ze naar Europa ging? Maar 't meisje was,

meer dan ooit, de zwarte meid Antoinetta lang vergeten en naar Singapore en het nieuwe huis met den grooten bloementuin, verlangde ze niet.

Ze verlangde alleen dat 't avond zou zijn en dat ze den Chineeschen student zou weerzien. En ze wist alleen, dat er nog maar twee avonden zouden komen en dat ze hem daarna nimmer zou terugzien.

Nooit tevoren had haar de gedachte aan een man beroerd, maar ze wist nu zeker, dat ze den mooien, kleinen Chinees liefhad. Ze wist niet z'n naam, ze wilde dien niet weten en ze was, diep in zich, altijd nog 'n beetje bang voor hem, omdat hij toch 'n Chinees was, en uit dat verre, mystieke land afkomstig, omdat hij trouwen zou met zoo'n stil en onwezenlijk poppe-meisje, omdat hij, in China, een haarstaart zou dragen en mandarijnen-kleeren, maar ze had hem toch lief. Dit wel voelde ze, meer dan 't te weten stellig: dat die liefde in niets verwant was aan 't gevoel, dat anderen, meisjes die ze gekend had, hebben moesten voor de jongens, met wie ze verloofd waren en trouwen gingen. Het was wel om 't mystieke van z'n oogen, om 't vreemde aan hem, omdat z'n vader was een mandarijn en z'n meisje een poppekind en ook omdat ze bang voor 'm was. En ze voelde voorzeker, dat die liefde voor altijd een deel van haar leven zou zijn en dat daarin nooit meer eenige andere liefde zou kunnen komen.

Toen kwam de allerlaatste avond. De kapitein had gezegd, dat ze 's morgens, heel vroeg wellicht al, te Singapore zouden aankomen en dat vroeg-slapen de boodschap was. En Blanche's moeder, bezorgd, merkte op, hoe slecht 't meisje uitzag en wilde, dat ze nu óók eens tijdig naar beneden zou gaan. De andere

dag zou zeer vermoeiend zijn. Er was geen ontkomen aan. En ze voelde zich, dien laatsten avond met haar ouders naar beneden gaande, hopeloos-droef en benauwend-gevangen. Maar diep in den nacht stond 't meisje op, kleepte zich stil en ging snel en geruischloos alle trappen omhoog tot 't bovenste promenadedek. Er was nu weer wat wind en 't zacht-klotsend golvengerucht rond 't schip. De zee, de zwarte, warme nachtzee, week naar alle zijden den horizon tegemoet en dáárachter nòg verder, eindeloos, eindeloos, tot waar, naar 't Zuiden toe, de aarde ophoudt. Alles sliep aan boord. Nu en dan, op 't benedendek, kraakte een rieten dekstoel als 'n onrustige slaper bewoog.

De kleine Chinees lag, rechthoekig en onbeweeglijk, in z'n langen stoel. Z'n smalle, slappe handen steunden, ineengevouwen, z'n achterhoofd. En Blanche dacht, dat hij sliep. Fel klopte haar hart. Maar dan zag ze, dicht bij gekomen, z'n vreemde, glanzende oogen wijd-open naar boven. Hij hoorde haar pas, als ze vlak bij was en zag haar, z'n hoofd in verrassing snel wendend, ineenen in 't gezicht. En 't fijne, jonge Françaisesje, dat in een klooster was grootgeworden, week achteruit, tot de verschansing terug en leunde, den rand met de handen omklemmend, daartegen-aan, omdat ze meende, dat ze vallen zou.

Even later stond de kleine Chinees naast haar, en zei een zacht en dringend.... 'non.... non', wyl ze een beweging maakte om heen te gaan. Even dan keken ze, bevend beiden van felle harte-klop, elkaar in 't gezicht....

Toen haalde de kleine Chineesche student, die naar z'n land ging, om 't fijne poppemeisje te trouwen, met

wie hij zeven jaren verloofd was, sidderend en diep adem, hij nam Blanche in z'n armen en kuste haar. Nimmer nog was het kind van een man gekust, maar nu ze den rooden, weeken mond van den kleinen Chinees, voor wien ze altijd lichtelijk-bevreesd was gebleven, op haar lippen voelde, wist ze zeker, dat dit boven alles de opperste zaligheid was. Ze nam 't waar, achter haar gesloten oogen, of 'n zachte, warme hand zich streelend heenlei om haar keel en of haar borst zich verwijdde en volstroomde van een week en zoet gevoel. Ze voelde z'n lippen en z'n tanden, die ze wit en glinsterend wist en zonder te weten, dat ze dit deed, kuste ze hem terug, drukte ze zacht haar tanden hem in z'n weeken, rooden mond. En de oogen hield ze toe. Maar achter die gesloten oogen zag ze de nooitgekende rijkdommen van het leven glanzen, zag ze het leven-zelf voor zich openbloeien. En de mond van den kleinen Chinees bleef op haar lippen en kuste ze, aanhoudend. Heel zacht en zonder hartstocht en zonder haar hevig te omvatten. Zijn handen lagen, licht, op haar schouders en hunne lichamen raakten elkaar niet. Maar van 't fijne, smalle meisje, dat haast nog een kind was, bleef geen atoom harer ziel, geen vezel van haar lichaam onbewogen. Ze zag 't leven openbloeien.... ze proefde het in haar keel.... ze voelde het in haar lippen en ze wist, dat dit des levens opperste zaligheid was.

Ze had, in 't land, dat achter haar lag, vele dingen liefgehad, zachte muziek en wierook en 't hooge gezang in de kerk en den schaduwtuin van 't klooster en 't dorp van roodgedaakte huisjes, ze kende de liefde tot de schoonheid en ze kende de liefde tot God, maar ze wist, dat boven muziek en zomerzon, dit het opperste

geluk was, dit als een hemel van parelmoeren, zachtrood-doorbrande verschieten, dit als 'n tuin vol helle, diep-geurige bloemen, dit de essence van 't leven zelf. Want de ontroering om muziek en de vreugde om 't uitgaan in den blonden morgen en de liefde tot God en zijne vrome en vredige heiligen en 't geluk om niets, 't geluk om 't ontastbare, om 't zwellende leven en om haar jonge jeugd.... het was alles-te-zamen, maar sterker en versmolten tot eene zaligheid, waar niets boven ging, in het neerbeven der weeke, roode lippen van den kleinen Chinees op haar mond....

Op de smalle, ijzeren trap, die naar 't bovenste promenadedek leidt, knarsten zware stappen en 'n matroos, ernstig, donker, ruig gelaat onder z'n los-neergezette muts, kwam 't dek opslechteren. Even keek hij, omdat hij Blanche's japonnetje in 't donker zag oplichten, hun kant uit, maar dadelijk, onverschillig, weer voor zich. Want er geschiedde niets bijzonders: er wordt veel geflirt op 't bovenste promenadedek van een mail-stoomer.

Doch de kleine Chinees had den matroos hooren aankomen en onmiddellijk liet hij 't meisje los, week snel een stap of wat, achteruit. Zij, opschrikkend, zag den man nu ook, op z'n rug, wijl hij, zonder omzien, doorgeslenterd was. En even keken ze, Blanche en de kleine Chineesche student, snel en schuw elkaar in de oogen. Ze zag daarna zijn gezicht strak en gesloten, den blik van zijn oogen over haar heen. En zonder groet of gebaar, keerden ze zich, tegelijkertijd, om en van elkaar weg.

Daarna hebben ze elkaar niet meer teruggezien.

Den anderen dag, heel vroeg, daagde aan de bleek-

rose lucht Singapore te voorschijn. En om den grooten stoomer heen, kwam daar, in den lichten, jongen tropenmorgen, kleurig gewoel van kleine scheepjes, en schuitjes, die er omedobberden op de wijde, parelmoeren zee, waar rood-goud de zon overheen-lichtte. Het was de superbe reede van Singapore, met z'n tallooze prauwen en jonken en statige zeevaarders, en de stad lag, open en vroolijk, daar achter. De horizon was afgegrensd door mollige golflijn van in den jongen ochtendnevel wazige bergen.

Maar Blanche en de kleine Chinees met z'n vreemde, glanzende oogen, die zijn, dien nacht, 'n heel eind terug, achtergebleven in de diepe, zwarte zee, welke ver achter de verste einders, het einde der aarde omspoelt.

In het oerwoud.

I. Een tijger.

'n Vreemde nacht was het.

Geen transparant-doorzilverde maannacht, waarin tegen de haast dag-lichte lucht onbeweeglijk staan de hooge, rechtstammige klappers, met in hun top de roerlooze pluim van hun forsche en sierlijke bladeren, - waarin de witte koepel van 'n kampong-missigit in de verte tot 'n ding uit 'n sprookje vermooid is, waarin over de wijde, in zilveren belichting glanzende velden heen, de huisjes zichtbaar worden van véél verderop gelegen kampongs... waaruit droomig-zwaar en vreembeklemmend gamelang-geluiden aanzweven.... doorsneden van de schrille, tegelijk diep-melancholische tonen, die 'n eenzame Chinees in z'n ataphuisje te voorschijn speelt uit z'n scherpe, smalle fluit.

Zoo'n nacht was het niet.

En óók zoo'n zwaar-zwarte niet, sterrenloos dreiging broeiend onder den lagen hemel. Nacht, dat intens geuren de zwaar bebladerde en welig-bebloesemde boomen.... nacht, dat ieder ding 'n huiver geeft, 't doordringend roepen van 'n vogel, de schreeuw van 'n aap in de verte, en 't mystiek sluip-schrijden van

'n blootvoetigen inlander, die licht-neuriënd z'n weg gaat onder de hooge boomen.

'n Vreemde nacht was 't.

't Had geregend heel dien dag, een striemende tropenslagregen, die zich als 'n kil-zilverig gordijn schuift voor de oogen, afsluitend de wereld rondom, maar tegen den avond was 't opgelicht en 'n parel-zwevende mist was langzaam komen omsluieren de wijde sfeer en alle de dingen erin. Het was niet klaar-licht van blanke, zilver-ompoeierde maneschijn, het was geen zwaar-zwart donker.... het weifelde, nevelig, ertusschen.

De zilverige mist was half-transparant, vocht-wazig en daarin leek alles parel-glanzig befloerst. De spokige, woeste kapokboomen, met de grillige vertakkingen van hun kaal-knoestige armen, de kleine bamboeboschjes hier en daar in de verte, als weggelopen kindertjes van 't groote bosch langs den kampongrand, en, aan weerskanten van den weg, de wilde, hooggeschoten lalang, ondoordringbaar, hard, grauw-groen gras, doorvlochten van taaie, wijdrankende sluipplanten.

En na den heelen, langen regendag was, diep in 't bosch, waar dichte massa's van gevallen loof 't spoedig uitdrogen van den bodem beletten en in de lalang, nu de avond kwam, de grond drassig doorweekt en kil. Rillerig, doorregend, hielden zich de kleine dieren schuil, diep in 't bosch, diep in 't schemer-trieste oerbosch.

En daar, geweldig, geducht als de burcht van 'n koenen en wreeden roofridder, die de heele streek om hem bevend houdt gevat in den greep van z'n heerschende hand.... dáár was 't hol van den tijger.

En de tijger was vertoornd.

De tijger was hongerig en koud.

Heel den dag had 'm gegeeseld de regen, de slanke flanken van z'n soepel en lenig lichaam, dat z'n weekfluweelen, rijk-glanzende huid was glansloos-doorweekt en verflenst, dat z'n rul-ronde, weelderige staart was verslonst en verarmelijkt tot 'n nattig-neerdruilend, onaanzienlijk koord.

De klamme kou van z'n rillend lichaam had 't hongergevoel gescherpt, dat 'm pijnde, fel-vlijmend.... en uit z'n borst klom de grom van z'n toorn, omdat hij, de machtige, kou lee en honger.

Toorn flitste er in z'n oogen, rond-open en groenig uitglanzend hun hellen, valschen schijn, toorn dreigde er in de langzame, nog-ingehouden beweging, waarmee, scherp-rakend, z'n staart hij sloeg tegen de natte flanken, heen-en-weer.

Dan, bruusk, óp-richtte hij z'n kop, rekte zich, en liep....

Hij liep door den weifel-nacht van mat-zilveren nevel, als slappe parelglans, die omfloerst hield de kale, wijdvertakte kapokboomen, de bamboeboschjes en 't groote, breed-gespreide, dat òmbochtte met den kampong, die daarachter stil te slapen lag. Vlak langs de groote baan, slangig-sluipend door harde lalang, die aan weerszijden den weg zoomend begeleidt, nam hij z'n loop,.... zonder omzien, den machtigen, woesten kop met 't listige en wreede gelaat, alert en luisterend opgericht.... hij liep, met z'n sterke, korte pooten, sneller dan eenig ander boschdier, zwelgend de afstanden, uren gaans inkrimpend tot minuten, jagend, eenzaam en geruischloos door den geruischloozen parel-grijs-zilveren nevelnacht. Langs kampongs, wijd-uitgespreid, ging z'n gang, als 'n stil onheil, ongeweten van hen, die slapen, en

langs de ver-uiteenliggende huisjes aan den grooten weg, waar eenzame Chineezers wonen, die overdag uit houtkappen gaan in 't bosch en waaruit nog wel vreemde tonen klonken van 'n fluit, tonen, woest en melancholisch tegelijk.

Hij kwam aan de rivier, die gezwollen was van den regen, den heelen dag neergegudst in haar smalle bedding. Het nacht-zwarte water kolkte er wild, wirwar van takken en van boven-in-de-bergen meegevoerde klapperboomen sleepend stroomaf.... Maar het dreigende en kil-zwarte water deê z'n loop niet vertragen.

En dan, aan den overoever, na een stuk woest-begroeid braakliggend cultuurland, waren het ontgonnen velden, waar in regelmatige rijen koffie stond geplant. De regen had doen openbloeien rijkdom van zwaargeurende, witte bloemen en hun roke doorbeefde den vocht-zilverigen nachtnevel. Daar, ver-uiteen, stonden de enkele huizen van eenzame planters, diep-slapend.

Maar na 'n paar minuten lag dat ook weer achter hem, de velden, regelmatig beplant, de brake brokken, wijd en diep-triest in fijn grijs-pareligen nevelsluier, met de enkele, in de wijde verlorene, plantershuizen.

En hij liep met z'n strekkenden, glijdenden pas van lenig roofdier, pas, die de uren dee krimpen tot minuten, mijlen ver.... mijlen.... mijlen ver.

Nu was 't weer de breede wildernis, uren gaans, en dan opnieuw gecultiveerde landen, nu van heel ander gewas beplant.... en klusjes kamponghuisjes, kleintjes slapend onder hooge klappers en weer 'n rivier, gezwollen en steigerend in te nauwe bedding.

In ongebroken waakzaamheid speurden de valsche, groen-reflecteerende oogen in 't listige en wreede gelaat,

speurden ze voortdurend, en de breede, sidderende neus snoof naar geur van levend vleesch.

Uit z'n borst klom de donkere toorn-grom om den honger, dien hij leed, hij, de machtige, wien toch toebehoorde 't heele wijde nachtland om hem heen, waar geen dier hem naderen dorst, omdat hij er was de sterkste, de geweldigste van allen, koning en heerscher over 't Heelal, zoover z'n verbeelding 't hem denken, z'n snelle tochten 't hem zien deden, waar nooit wet of macht hij had boven zich gevoeld, inperkend 't absolute van z'n macht en 't absolute van z'n vrijheid.

En hij liep, den grommelenden honger in z'n ingewand, den grimmigen toorn in z'n groen lichtende oogen, zonder vermoeienis, zonder poozen, ongebrokensnel, met onhoorbaar geglij van lenig lichaam, door knoest-krachtige pooten gedragen, in lange, strekkende passen, den kop òp, neus sidderend op speur naar levend vleesch, in 't wreed en listig gelaat.

Doch de fijn-speurende neus ving alleen den geur van bloeiende koffie, jasmijnig-zoet en zwoel, en hij wist dat de breede wildernis, waardoor hij zich, tusschen ineenwarreling van boomtakken en klimplanten, geruischloos-glijdend had weg-gebaand, een eind nemen ging. En weer was 't koffieland, dicht en regelmatig beplant met tusschen de bloeiende velden, brokken bloot en braak, waaroverheen bleek-sluierde de mat-parelig-grijze nachtnevel.

En vaag verdoezeld ook stond daar 't hoog uit den grond gebouwde plantershuis, en er achter rommelde 't licht-houten bouwsel, onregelmatig samenstel van stallen en bijgebouwen, ordeloos om 't groote huis.

De tijger, z'n oogen daarheen fel, stond licht-sidde-

rend stil en ademde diep. Weer zweepte de staart z'n van nevel en regen doorvochte huid, fel-rakend met langzame slagen naar weerskanten.

De breed-gespalkte neus in z'n waakzaam opgerichten, wreedten kop, speurde, eindelijk, den geur van levend vleesch. Het maakte hem dol en dronken, joeg 'm 'n grol-grom uit de borst van voorgevoelden triomf, tegelijk van tot 't uiterste gespannen honger, die geen honger meer was, maar vreetlust, moord-hartstocht, drang om 't heete, roode bloed van doodgebeten beesten te zwelg-slurpen.

Door den stillen nacht klonk, sleepend, dof, 't vaag geloei van 'n koe uit den stal achter 't slapende huis.... als 'n week-sidderende kreet van weemoed.... en dat zachte geluid dee 't sidderend rootbeest, dat zachtgrommelend te wachten stond, ópschokken van wellust en genot-dorst.

Met langzame, lenige, gemeten passen kwam het nader sluipen, met aanhoudend uitstooten van diepe, donkere geluiden, zéker nu van prooi, na uren van kwellenden, weeën honger, na uren van onafgebroken loop door den nevelnacht.

Nader-sluipen kwam het beest, nader tot den stal, die 'n eind achteraf lag, weg van 't huis, den stal met warme, levende koebeesten, vleezig en vet en vol van heet, rood bloed....

De tijger, grommend van genot, dat hij vóórproefde, voelde in grijp-lust z'n klauwen kramp-krommen, z'n bek sperren in begeerte tot bijten met wreede, witte tanden.... En hij oversloop 't korte, grazige weggetje, dat naar den stal leidde, waaruit al sterker, klaag'lijk roep-loeien klonk, nu angstig, van dieren, die

den vijand naderen voelen en niet weg-kunnen....

Dan.... ineens.... 'n koud-korte klik.... metaal op metaal.... en 'n kreet scheurend fel door diep-weemoedige nachtstilte, 'n brul, zóó hevig-smartelijk en dreigend tegelijk, dat 'r als 'n paniek sloeg in den donkeren, gesloten stal, waarin de beesten, angst-waanzinnig, bler-loeiden dooreen, trekkend en schurend met gerinkel van ringen en kettingen.

En weer een kreet.... en weer.... heesch-woest, hevig-smartelijk, als van 'n ten uiterste gemarteld schepsel, rauwelijk stuk-snijdend de mat-zilver-doornevelde nachtsfeer, waarin de rijkbloeiende koffieboomen stil te geuren stonden..., bloedrood doorkrijtend de rustige verte....

En dan, na reutelend sterven van hevige kreten, even, moëe stilte.

De tijger was in de val....

't Valsche, nijpende ijzer hield in sterken, smorenden greep z'n klawpoot gevangen.... Maar niet de knelpijn deerde hem, en hoewel heet-hevig doorscheurde vreetlust, razende drang naar bloed en levend vleesch z'n ingewand.... dat was ook het ergste niet.

Maar te worden vast-gehouden, hij, de oppersterke, dus oppermachtige, de door niets gebondene, die nimmer door wet of macht boven hem 'n inperking van z'n vrijheid had hoeven dulden, de in z'n trotsch bewustzijn van koning-schap geborene en gegroeide.... te worden vast-gevangen door den valschen grijp-beet van nijpend ijzer - het was 't niet te dragene, de nooit vermoede marteling, die 'm scheurde de kreten uit de borst, kreten van zoo woeste hevigheid, wraakdreiging en smart tegelijk, dat telkens na een nieuwe

vlaag 't uit den stal barstte van den doodelijken angst die daar binnen spookte.

O, in die gruwelijke marteling van z'n koninklijke ziel werd de vleeschelijke honger-smart tot niets, knaagde niet langer de drang naar 't rood-rookende bloed van stukgebeten beesten, concentreerde zich z'n opperste willen en de uiterste kracht van z'n geduchte spieren op 't terug-winnen van dat eene.... vrijheid.... vrijheid, zich kunnen bewegen, heerscher zijn over z'n eigen kort-sterke pooten, die z'n lenig-fluweelen lichaam voortdroegen, geruischloos den nacht door, in machtige tochten door de bosschen en velden, die z'n rijk waren.

Maar onwrikbaar bleef de ijzeren klem, stug geklonken met z'n ijzeren anker diep in den vochtigen, aanzuigenden grond.

En weer, na even stilte van uitputting en wanhoop, gil-brulde hij, den kop geheven, den wreedten muil in wanhoop en angst verkrampt.... de pooten, met uitgepunte klauwen, rusteloos-razend bewroetend den stuggen bodem. En op iederen schrei-schreeuw, die sidderend hij uitslaakte in den kalmen nevelnacht, volgde 't luguber angstblieren van vastgebonden koebeesten, die in 't warm-donkere binnen, schuurden en stommelen dooreen, dol....

Zooals tevoren hij in lenig-snelle loop de uren had doen verworden tot minuten, zóó werd nu iedere minuut 'n uur, 'n eeuwigheid, eeuwigheid van marteling en smart.

En het bràk hem, het felle roofbeest. Want tusschen vlagen van hevig brullen, waarin hij z'n smart en z'n wanhoop, z'n toorn en z'n wraak uitkreet, werden al langer de poozen van uitgeput en hopeloos zwijgen,....

dat hij neerlag, kramp-kreunend dan van pijn en knagenden honger, de oogen starend rechtuit, verdoft, den muil half-open, schuim bevlokt, in den neergezonken kop.... dat hij wèl voelde, dat alles uit was en voorgoed, dat hij nooit meer weggkomen zou, nooit meer 't genot van z'n absolute macht en absolute vrijheid ondergaan, nooit meer 't rookende bloed van 'n bemachtigd beest inzwelgen.... nooit meer 'nforsch en sierlijk wijfje veroveren in den paartijd en prooi zoeken voor z'n blij-springende kinderen.... nooit meer 't roomige vleesch proeven van den stekeligen doerian, die de lievelingsvrucht is van den tijger.... dat 't uit was, met alles en voor goed.

Maar dan weer revolteerde het in hem, wilde hij 't nòg niet opgeven, borrelden z'n toorn en verzet naar boven, stootte hij z'n sombere korte schreeuwen door de stilte van langzaam vervliedenden nacht.

Want de uren gingen, pijnend langzaam, maar ongebroken schrijdend. Onder 't Oosten naderde de zon.... en de lucht klaarde....

Ochtendwind stak op, ruisch-ritselend door de natte, donkergroene bladeren van koffiëboomen, rijk bebloeid van wit-sterrige bloesem, blank als gardenia en geurig als jasmijn, die den fijnen, mat-pareligen nachtnevel wegwapperde, dat in de helder-koele lucht scherper ineens contourden dehooge boomen, eenzaam uit boven 't koffie-gewas,..... 't huis, met z'n ombouwsel van schuren en woninkjes en stallen.... en aan den horizon, mat-bleek-blauwig, kwam vaag zich teekenen weifellijn van verre bergen.

De tijger zag den dag, die kwam, den kop met de strak-verwilderde oogen naar de plek gewend, waar

weeke glanzen de nadering der zon al duidden,.... en hij overdacht, wat voorbij was....

Hij was moê en gebroken.

Dan, plots, òpleefden z'n oogen, begon z'n neus te sidderen, wendde zich de kop met 'n woeste, bruuske beweging.

Er naderden, langzaam, 't geladen geweer klaar in de hand.... twee mannen, héél behoedzaam....

Triomf lichtte er over hun gelaat, omdat ze nu den konings-tijger hadden, dien ze aanrekenden 't aanhoudend wegrooven van hun vee, - wijl ze niet wisten, dat hij dien nacht van zoo héél ver was gekomen.... maar hun harten angst-bonsden, omdat hij, machteloos en gevangen, de altijd schrikaanjagende, de geduchte, de verwoestende, toch blééf.

De tijger richtte zich op, moeilijk, belemmerd door 't klemmend ijzer en hij zag hen aan, die hem naderden, z'n oogen, in koortsige gloeiing, zoo fel-dreigend, dat, even, de hand sidderde van den man, die 't geweer aanlei en mikte.

Maar de heftige polsklop bedaarde en opnieuw lei de man aan, mikte, lang, om zeker te zijn van z'n schot, schoot dan, met korten knal, die hard-knetterde door den doodstillen morgen, den konings-tijger dood.

II.

Een aap.

Het oerbosch, rondom het huis van onzen gastheer, dat weglag, ver buiten bewoonde wereld en diep de wildernis in, was er vol van. Vol van groote, zwarte apen, met slank-sluike armen, ruig begroeid, met menschen-gezichten, maar wreed, stomp-wreed, grijns-wreed, met loom-lenig de boomtakken bezwaaiende lijven, waaraan de korte, hen ineens weer van menschelijke gestalten vervreemdende staart. 's Daags, als de felle zon scheen, overklaterend en overplassend alles met weelde van gouden licht, hoorden we ze weinig, werden de vage klanken van hun mystieke, rauw-domp klinkende taal overfloten en overjubeld en overgalmd van stroomen vogelengeluid, getierelier, aánhoudend den dag door, van duizenden vogels, glanskleurig geveerd en snel beweegschietend tusschen vocht-donker tak-gekronkel van het oerbosch.

's Avonds was 't anders, 's avonds, als er de strakke, diep-kolkende duisternis lag, om 't in de wildernis weggedrongen huis. Licht lag het, schijn van veel lampen uitvloeiend, warm-geel, in 't duistere, verderop weg-geslurpt door 't intense, diepe donker.

Dan, tusschen 't éven ritsel-ruischen van fijne, slanktoppige tjemara's, die ijl-wijd omkringden het huis, hoorden we ze, hoorden we ze wèl. Zwijgend bijeen in 't lichte, kwam 't op ons aan, rauw-overdompelend nu de andere, schaarsche avondgeluiden uit 't vérré, vochtdonker kolkende oerbosch, dat lag óver de achter 't huis ombochtende rivier,.... kwam 't op ons aan, 't geluid van de apen. Het dof-domp en gedempt geluid, doorflitst, doorsneden van enkele, scherpe kreten, het geluid hunner mystieke, grauwe taal, klonk tot ons door, klonk op ons aan, klonk in ons. Het klonk *in* ons. We ààn-voelden ze dan, de mystieke apen, we voel-wisten hun loome beweeg in de kolkende donkerte. We wisten hun soepel-glijdende lijven tusschen lianenranken als zwarte slangen, we wisten hun lange, begroeide armen in slanke omvatting om sierlijke stammen geprangd, we wisten het geschuur van hun ruige koppen met de glinster-felle oogen tusschen het zoet-vocht riekende van dichte bladmassa's.

Maar meer wisten we niet. Meer wisten we van de apen, de mystieke apen, niet.

Als we ze hoorden, ging, van-zelf, ons zachte praten wel vaak over hen. Over de geheimzinnige gemeenschap, die bijeen-huisde ver, in 't kolkig-donkere nachtbosch, óver de ombochtende rivier. Het was, om wat we niet wisten, hun mysterie, van óns niet gekend, voor ons omsluierd, het mysterie, stug besloten, achter de lage, wreed-wijkende, haarbesluitte voorhoofden, bóven den idioot-wreed grijnzenden mond.

Het mysterie van de groote, zwarte mensch-apen.

Als je die ziet soms in gevangenschap, zóó, handen en voeten klemvast om de traliën van hun eng hok....

ze kijken naar je, ze zien je aan, met de glinstering van hun oogen vlak in je eigen, dan, 'n vreemde huiver bevangt je. Want er zijn momenten, dat ze zóó fél-bewust met hun flikker-oogen boren in je eigen wijd-open, onderzoekende, dringende, suggereerende menschen-oogen, dat 't éven, 'n schicht-snel éven schijnt, of ze je door-zien hebben, vragend nu óók, onderzoekend nu óók, willen weten, wéten van óns, menschen.

Een moment schijnt, in de opperste spanning van dat fel-suggestieve kijken, de mystiek-omsluierde kloof tusschen aap en mensch over-brugd, schijnen ze zich door 't dringend willen van menschenoogen, los te maken van iets, dat eeuwigheden door ze gekneld en gekrampt heeft gehouden, van een ban, 'n betoovering, éénmaal opgelegd als vloek, geheimzinnig, om oer-misdaad, geheimzinnig, en 'n oogenblik bedwongen, opgeheven, door menschenwil, schijnen ze in dat felle kijken, 'n moment, ons mensch-sentiment te naderen, aan te voelen.

Schijnen ze zich, onder den dwang, hevig-suggestief, van oogen, die wéten willen, eindelijk te geven, los-te-geven uit hun mystieke somberheid, éven, bewust....

O, ze te zien, handen en voeten omkrampend de traliën van hun eng hok, en ineens, in helle zekerheid, te voelen, dat ze nu óók denken, óók vragen, óók weten willen, dat er achter dat woeste, wijkende voorhoofd wel de glimp flitst van 'n menscheijk sentiment, van de kiem ervan....

En het is, als in die enkele, subtiele levensmomenten, momenten, die zich niet aankondigen, komen ganschonverwacht, waarin ineens de ziel 'n fel licht tegen-

slaat, altijd vóór-vermoed, en nooit gezien, 'n mystiek licht uit 'n andere wereld. Even, heftig-ontroerd, héénsiddert de ziel naar de grens, en dan moet ze weer wijken, terug....

In het kolkig-zwart van oerbosch wriemelde hun vruchtbaar-voortwassende gemeenschap. Naast onze menschengemeenschap, en erbuiten. We áán-raakten elkaar, vooral 's avonds, als het donker hen, in het oerbosch, en ons, in het lichte, eenzame huis, tusschen de éven top-wuivende tjemara's, gelijkelijk omsnoerde.

Van hun aanhoudend roepen bereikten ons de klanken, vaag-domp en grauw, van felle kreten doorflitst....

Wat zeiden ze? Zeiden ze wat? Ja, wèl zeiden ze wat, zeiden ze óns wat. Héél andere geluids-aard was het dan 't stil-melancholisch loeien, nu en dan, van de grauwe, gebulte Bengaleesche koeien, beneden uit den stal. Want dàt, en 't geblaf van honden, en 't ander dier-geroep, beklonk uitsluitend maar onze ooren, stierf heen dan, onopgemerkt, ons nauw bewust geworden.

Het apen-geluid was anders. Het beefde op ons aan, naderde ons, naderde ons. Er was in ons iets vaags van verwantschap-voelen, aan-geleerd wellicht, maar in die momenten niettemin als in geboren sentiment door-voeld, iets, niet te grijpen, maar dat ons vasthield, lichten huiver heenrillen deê over achterhoofd en rug, onze oogen trok naar 't kolkige donker buiten, waar, óver de zwierig-ombochtende rivier 't bosch lag, 't oer-bosch met de apen.

Overdag zag je ze niet. Trad er 'n mensch, geweer over schouder, met zekeren, veerkrachtigen stap, het oerbosch in, brute dringer in hun gemeenschap, dan

schuw trokken ze zich terug. Tusschen de hooge, bladbeladen boomtakken loerden de felle oogen, diepflikkerend onder de lage, wijkende voorhoofden, van dicht haar wild omvlokt, op den slanken, trotsch-schrijdenden mensch. Stug-vijandig trokken ze zich terug, overbaasd, hun voelen wég van het onze, het menschelijke, zonder eenige aannadering, woest-vijandig, van nijdigen aanval alleen teruggehouden door vrees voor den koenen, slanken mensch.

Ze leefden er in 'n groote kudde, een aaneengesloten troep, met 'n opperhoofd, 'n sterk mannetje, langarmig en woest, heerschend en krachtig.

Welke waren de wetten, waaraan ze gehoorzaamden? Wát hield ze bijeen? Wat dee ze elkaar begrijpen? Wát waren de regels van hun geheimzinnige oerboschgemeenschap?

We wisten het niet.

Maar er moesten er zijn. Wetten, strenge gemeenschapswetten, waaraan onverbiddelijk te gehoorzamen had de enkeling.

Want nu en dan verscheen er een, 'n enkeling, 'n uit den grooten troep verdrevene. Niet, Spartaansch, om ouderdom of physische zwakte was dat, meestal juist waren het sterke exemplaren, groote kerels, stoer en met forschen kop. Zeker moesten ze, in te sterk onafhankelijk-voelen, in overschatting van hun eenlingsrechten de wetten der gemeenschap geschonden hebben. Wát hadden ze geschonden, wát was hun misdaad?

Hadden ze zich, in de diepe, kolkende donkerheid van het oerbosch, tusschen 't zwart-slangig geglij van gladde, met diep-riekende bladmassa's bevrachte takken, vergrepen wellicht aan 't wijfje van 'n kudde-

genoot? Werden ze daarvoor gevonnist, uitgeworpen, verbannen?

Verbitterd rond-dwaalden ze, vervreemd, de eenzaamheid lood-wegend op hun borst.

Vèr van het oerbosch, waar ze, jong, hun zwakke armpjes geklemd hadden gehouden om moeders hals, den kleinen kop tegen haar ruige, koesterende borst, waar ze, sterk en lenig opgewassen, hadden geslapen tusschen de takken met het wijfje, dat ze veroverd en genomen hadden. Vèr van het bosch weken ze, in verbitterden wrok. Tegen de langgekende, met hen intiem-vergroeide gemeenschap, die nu, plots, hen uitstiet in verlatenheid, voor goed, begon op te gloeien stompe, sterke, doodelijke haat, haat tegen alles en allen. In den nacht doolden ze om, eenzaam, 't heimwee naar 't onherroepelijk-verloren paradijs, waaruit ze de eigen zonde verstiet, smart-brandend in hun woeste, ruigbehaarde borst, waar binnen gromde het doffe wrokgeluid, waarden ze door 't nachte-donker, kwaadaardig en gevaarlijk.

* * *

Dien nacht was er een geweest.

Over de rivier héén was hij gekomen, de uitgestootene, en om het huis van onzen gastheer, het eenzame huis, dat gedrongen lag in de wijde wildernis, waarde z'n zwarte lijf, rechtop, wankelend op de achterpooten.

Het was 'n zeer groot en zeer krachtig-uitziend beest.

Tegen den avond, in diep-melankolischen tropenschemer, was hij den tuin komen binnensluipen, onzeker

zwart en spokig tusschen de stille, ijle tjemara's, slanke naaldboomen, fijn-beteekenend donkerende lucht.... en uit z'n woeste borst kreunde hij doffe, kwaadaardige geluiden, klanken van verbittering en haat.

Van over de rivier kwamen door 't stille de rauwe klanken van apentaal, 't leef-geluid van de gemeenschap, aanklinkend uit kolkig donker, waar ze gleden en loomden met hun lange armen en lenige lijven tusschen zwarte en slanke boomstammen, slangig omslingerd van vocht-gladde lianenranken. Nóóit zou hij, de uitgestootene, mogen weerkeeren in de vocht-donkere intimiteit dier gemeenschap, waarin hij geboren en groot-geworden was.

Hij was 'n groot en sterk beest, met forsche armen en 'n stoeren kop. Het leed kreunde uit z'n borst en de liefde, de liefde naar z'n verloren wijfje, met wie hij sliep in de omkronkeling van gladde boomtakken, 't wijfje, dat hij veroverd en genomen had.

En hij dwaalde, verdoolde verder van z'n ouden woon af, en trok, héél alleen, langs de rivier op, hooger op, tot waar, lage huisjes tusschen fijn gepluim van slanke klappers, de bergkampong lag.

* * *

In den zonneglans baadden de meisjes. In den milden koninklijken zonneglans, die welig overplaste en goud aantintte de teere rondingen van haar bruine schouders, baadden de meisjes. 't Flonkergespat van levend rivierwater tooverde in heur haren sprankeling van ontelbaar veel miniatuur-edelsteentjes en uit hun opene monden welde de frissche lach. Lenig flapten ze met bruine

handjes door koel en blank rivierwater, overspattend elkaar in vroolijk gestoei.

Aan weerszijden zwierig overboogden boometakken 't tusschen twee bosch-strooken nauw-wentelende riviertje, slierden hun toppen over 't oppervlak met oprimpeling van héél fijne golfjes.

Allen dag tegen vier uur, als hevigste dagebrand was gestild, als de zon mild werd en weldoend, guldend het water dat opflonkerde in fijne spatjes als diamantjes onder 't lenig beweeg van rap-stoeiende handjes en vlug stappende meisjesvoeten en snelduikende en zich-wringende ranke meisjes-lichamen, waren ze er badend te zamen, de bruine meisjes van den bergkampong.

In de rivier, zich voortstuwend nauw tusschen twee boschstrooken, wijd overboogd van boometakken, die met hun toppen fijntjes beslierden 't blank-koele oppervlak, voelden ze zich veilig en alleen, onbespied de teere rondingen van hun armen en hals en de weifelende welving van hun borsten onder de nauwomgespannen sarong. Hun fijne gespierde beenen doorplasten, welig bruin, het blanke water tusschen de koele overboging van boometakken.

Het was op zoo'n middag, zoo'n loome, zon-door-gloeide tropenmiddag, dat de dolende mensch-aap, de groote, ruige verstooteling daar aankwam, op die plek, waar de meisjes baadden, waar ze haar warme leden streelen deden door de blanke omkoeling van frisch en levend rivier-water, goud-overplast.

Ze zagen hem niet.

Want tusschen 't takkegewas, dat naar den bodem verzwartte in bladloos knoesten-gewoel, vocht-doorweekt

en welig-wild, verborg hij z'n ruig-zwarte lijf, met de loome, slanke armen, verborg hij z'n grooten, fellen kop, 't wreede, wijkende, begroeide voorhoofd met de flikkerende oogen eronder.

Wát moest er woelen achter de geslotenheid van dat woeste voorhoofd? Z'n oogen fél begluurden de badende meisjes. In de donkerte van z'n hoofd warden vage denkingen, nooit gevoelde sentimenten. Hij was vereenzaamd en verdoold, verwilderd en verbruut in z'n verlatenheid, hij was verstooten en uitgeworpen. In z'n borst kermde het om de woeste eenzaamheid, die hij niet dragen kòn langer. Hij had gezworven dagen lang, niets ontmoetend dan schuwe beesten, die weken voor z'n fellen blik van woeste dreiging....

In de blanke rivier baadden de meisjes. Haar fijne lijven doken neer en op in 't blank parelende water.

De aap, de groote, zwarte verstooteling zat tusschen de boomen en glúúrde en glúúrde.... fél....

Het was iets nieuws, iets ongeekends.... een openbaring.... die badende meisjes, die menschen....

Wikkelde nu er achter z'n gesloten voorhoofd, somber en woest, zich een eeuwig geketend sentiment eindelijk los, een sentiment van verwantschap aan die andere gemeenschap, dat hem daarheen dreef, nu z'n eigen gemeenschap, hem verstooten had uit 't warmwelig samenzijn?

Dien nacht ging hij niet verder. Niet spook-sloop z'n zwarte lijf met de slangig-tastende armen tusschen de boomen in het stik-duistere oerbosch, niet voortzette hij z'n onbestemden tocht, gedreven door den in z'n borst kreunenden en knagenden wrok en haat en smart om z'n eenzaamheid.

En den volgenden middag, als tegen vier uren, na stilling van helsten zonnebrand, weerkwamen de meisjes voor hun bad in de rivier, zat hij er ook, tusschen de boomen, ongezien, z'n harig lijf inéén gedoken, de felle oogen beglurend de badende meisjes, met haar fijn-ronde schouders en rijk-zwart haar, van flonkerdruppels bediamant.

En hij blééf daar, de eenzame aap, de dolende verstooteling, en de kreten van z'n smart en van z'n liefde naar 't verre wijfje, met wie hij samen-geslapen had in lenige omstrengeling van slanke armen in 't oerbosch, waar hij geboren was, klonken uit 't takkennest, dat hij zich gebouwd had. Het klonk vér en smartelijk, mystiek en ontroerend van menschlijkheid. Bóven het geroep van den tijger, wreed in den nacht, klonk het uit, schreiend en rauw....

En alle dagen, als de meisjes kwamen, zat hij daar en zág ze, met de fijne, bruine beenen, slank en gespierd, met de weeke, ronde schouders, die de zon aan-guldde. En achter z'n woeste voorhoofd, in z'n van wrok en bittere eenzaamheid verknepen hart, begon te leven.... de liefde voor een dier mensch-meisjes....

Niet voor allen, niet voor 'n onverschillige.... voor een enkele enkel, voor haar, die misschien 't móóist, en 't weligst en 't begeerlijkst hem toescheen....

O, z'n smartlijke roep in den nacht, oversnerpend 't wreed geluid van den sluipenden tijger.... o, z'n roep van dorre eenzaamheid en roode smart.... van liefde, niet langer naar 't verre aap-wijfje in de verre gemeenschap, die hem uitstiet, maar naar het dichtbije, het te grijpen mensch-meisje.... Het kreunde in hem, in z'n woeste, groote, sterke lijf en het loste zich op in

de kreten die hij slaakte, uit z'n eenzaam nest van takken, hoog in de boomen, den diep-zwarten, suizenden nacht in.... Het was de liefde voor het menschmeisje,.... die, mystiek.... ontwaakt was achter z'n woeste voorhoofd en in z'n vereenzaamd, van bitterheid verknepen hart....

En den anderen dag wéér gluurden z'n felle oogen naar de badende meisjes, maar 't meest naar zijn meisje, 't van den aap begeerde, fijne, jonge meisje, met de spierig-slanke beenen en het hoofd met overfonkeld zwart haar rankend op teere schouders.

Ze lachte en stoeide met de vriendinnetjes en onvermoeid was de gloeiende blik van den aap, den grooten, zwarten mensch-aap, die loerde achter de boomen.

Tot opeens, als 't meisje éven verpoosde aan den boschkant, lachend uithijgend haar lichte vermoeienis van vroolijk stoeien.... hij tevoorschijn sprong, met een kreunkreet van liefde, oér-sterke liefde, met een snerp-kreet van opperst-gespannen verlangen.... en z'n slanke, harige armen hadden het fijne, teere meisje beet, klemden zich om de naakte, vochte schouders. Haar hoofd duwde hij in 't ruige, zwarte haar van z'n borst.

Maar, in óver-menschelijke kracht, door hevigst afgrijzen voor de omarming van een áap, worstelde ze zich weer los, met lenige, sterke armen.

Luid schreeuwend en gebarend verspreidden zich de vriendinnetjes, doodelijk beangst, roepend in gebroken klanken, dat ze hulp gingen halen van vaders en broeders uit den kampong, dichtbij....

Met felle kreten, van opperst verlangen, worstelde de aap, met het begeerde meisje, dat hem afweerde,

sterk, in haar opperst afgrijzen voor de afzichtelijke omhelzing van een aap....

Welig overguldde de zon het kalm-kabbelend water van plots verlaten riviertje....

En de takken kreunden onder de demonische, zwijgende worsteling tusschen aap en meisje, tusschen opperst begeeren en opperst afgrijzen.

Bij 't heengaan.

Die laatste dagen gaven vreemde indrukken.

Toen we, voor jaren, uit Holland heengingen, was alles zoo heel anders geweest. Want in ons namen we toen heel-Holland mee. Wij-zelf waren Hollandsch en later waren 't de boeken en brieven die we kregen. En we volgden trouw 't gebeuren daar, de afwisseling van warmte en kou wisten we en wie er van onze verre vrienden, kwamen of heengingen. Zoo bleven alle onze gedachten daàr. Ook wisten we - en dat weten doordrong zeker ons heele voelen - dat 't 'n tijdelijk heengaan was geweest, hoe lang 't was en hoe lang en smartelijk 't ons viel vooral.

Dit was wel anders. Er was ineenen in ons leven 'n brok gezet, 'n kleurig brok vol aparte emoties, als 'n in sober-simpelen boom geënte vreemd-weelderig bloesemende tak - en dat moest nu maar weer ùit zijn, dat ging daar nu zoo glad-af geamputeerd worden.

Het doordrong ons vreemd.

We hadden dat land niet lief en we zouden er geen innig-lieve vrienden laten.... maar in 't landstadje waar we woonden, daar ging je alle dagen na zonsondergang aan den drentel tusschen die zoetjes aan innig-

bekend geraakte dingen en omdat je dan alles zag in z'n beste aspect, leek 't er wel huiselijk en goed.

Je hoorde er uit de verte Chineezzen sleepend roepend hun sé-saté tekoop.... en je zag er bij 'n flakkerlichtje gehurkte Inlanders achter hun kleine warong, de povere klantjes ervóór met hun muizemaaltje van rijst en koffie. Ook paisibele Arabieren ontmoette je er, die deeën hand-in-hand 'n avond-promenadetje. Hier-en-daar in de donkerte onder de boomen offerde 'n Chinees in z'n eentje neergebukt wat roode papiertjes en wierook-stokjes, murmelde zoetjes bede-woordjes naar den een of anderen hoogen beschermgeest heen.

En enkele Syriërs met goud bestikte mutsen en lange witte jassen. Die zaten zwijgend te rusten voor hun rommelige, open toko'tjes, rust in hun gevouwen handen, rust in hun peinzende, zuiver-ovale oogen. Het was wel huiselijk en vertrouwd, want zóó altijd gezien.

Nu wisten we, was 't voor 't laatst.... voor 't laatst alles.

Dat is 'n vreemd gevoel. Het is haast niet te zeggen.... En al is de blijdschap van 't huis-toe keeren naar 't eigen land ook nog zoo groot, het is ook altijd smartelijk.... maar behalve dát, is 't onwezenlijk en kan 't maar niet tot je doordringen.

Daar heb je 't tokketok van de toekang-kajoe-vogel in de kanari's voor ons huis.... en daar heb je ons zonnige erf, vol van mooie Javaansche kindertjes, die je allemaal kent bij hun kleine zoete naampjes.... Rameh en Sidi en Adina.... en daar heb je onzen kokki, die altijd 'n droomig wijsje neuriet als-ie prikkadel maakt.... en daar heb je de gam'lang 's avonds - er is wel 's 'n bruiloft toch in de buurt - en 't

schrille fluitje, waarop de Chineesche muzikant z'n muziek blaast.... Daar was 't paisibel avondwandelen onder de hooge palmen, flets in volle zon, maar tegen schemer-rose of maanlicht-blanke lucht als wonderen van vrome schoonheid.... daar was 't praten met den ouden Tan-bi, die van Madras kwam en z'n land zoo liefhad....

Afscheid van Hollandsche vrienden is zwaarder wellicht, maar anders. Je kunt ze weerzien, en zoo al niet dan is 't ook weer goed, als ze niet héél-innig zijn verwant. Het leed om hen is van een gekender, vertrouwder aard. En wat 't is - ze zijn geen deel van 't land. Ze hooren er ook niet, evenmin als je-zelf. Ze maken geen factor uit van het brok leven, dat zich gaat afsluiten, geheel en voorgoed. Dáárom blijft 't een gansch ander sentiment.

* * *

Vreemd leed, dat zachtjes was kwellend achter de vreugde van 't heengaan, toch ook niet werd tot reëel verdriet, was 't sterkst in mij om de twee Javaansche menschen, die ons al dien tijd door hadden gediend en met hun stil, discreet bewegen waren om ons geweest. Het waren Abang en z'n vrouw, Oeri. Er had tusschen ons altijd een wat bijzondere verhouding bestaan, omdat ze heel in 't begin al waren gekomen en altijd gebleven, en omdat wij hadden meegebracht den goeden wil, belang te stellen in de dingen van 't land en voor 't Inlandsch volkje op ons erf meer te zijn dan meesters, die werkprestatie vragen voor loon en daarmee uit. Abang was 'n verstandige Javaan, die z'n Koran las

en z'n adat kende.... van alles al had meegemaakt.... de Prang had-ie zien losbranden over Atjeh en de groote gebeurtenis van Krakatau tien jaar later.... en veel wist-ie te vertellen van hantoe's en pontianaks - zieltjes van ongeboren kinderen, die in de boomen wonen en schreien, als de regen ze koud maakt en nat, zóó smartelijk, dat de kampong-menschen hun deuren sluiten om niet te hooren - en van z'n paarden, die waren door Toean Allah getroffen met allerlei ramp, omdat hij 't erfdeel van z'n jongere broeders had opgeteerd....

En ook van ons leven wilde hij weten en als we 'm prenten lieten zien, foto's en illustraties, dan slaakte hij hoog-verbaasde 'wáh's' om die wonder-hooge huizen, waar de blanke menschen leven gestapeld op elkaar.... op één glanzend gekleurde afbeelding was-ie verzot, van 'n Parijsche actrice die we 'm gegeven hadden uit 'n oud nummer van 'le Théâtre'.

Maar Oeri, z'n vrouw, die met 'r kokette heupbeweginkjes fleemen kwam om 'n halven gulden voor de 'komidi' die zoo boven alles mooi moest zijn.... Oeri, die niet op de klok kon kijken en bang was voor de telefoon.... die was dol op sprookjes en 's avonds, als ze op 'r matje bij me zat, 'n kleurig baadje in mekaar flikte.... 'tékketek' zeien de snelle hagedisjes tegen de schemerige muren van de achtergalerij.... hoor, dat's de liefde-roep van 't mannetje naar z'n wijfje.... wilde ze, dat 'k er vertelde. Ik deed 't van Blauwbaard, dat ze griezelde, met woeste gebaren, waar m'n Maleisch tekort schoot. En gretig waren haar vragen naar de koningin 'Willemien'.... die ze zich voorstelde altijd omkleed men die pracht van zijde en goud, als Javaansche raden-ajoe's, regenten-vrouwen

bezitten, maar zij ontzaglijker.... En van goena-goena wist ze veel, toovermiddeltjes, die den hartstocht wekken. Ze vertelde ervan met 'n schuw lachje, tegelijk naïef en pervers.

Later had ze 't kindje verzorgd, 't soepel lijfje gebaad, gewasschen, in frissche kleertjes gekleed.... 't gedragen in de breede slendang over haar rug. En ze praatte ertegen, woordjes van bewondering.... mata-brissi, je oogjes zijn helder.... moeloet-merah, je mondje is rood.... Haar stem zeur-zong dan. Haar stem zeur-zong altijd. Ze kwam van bezuiden Batavia, uit 't Buitenzorgsche. Daar zingen ze allemaal, de vrouwen, in 't spreken.

Toen 't kindje grooter was, hielp ze 't in de badkamer, liep dociel met handdoek en zeep achter 't parmantig stappende bloote babytje.... frommelde van kleurigen lappenrommel en 'n aardappel fantastische poppen in mekaar, met sleepjaponnen als wajangdames.

Ze brachten ons, dien regendag van ons heengaan, naar de kleine kustboot, die ons brengen moest tot de haven, waar de groote stoomer ligt.

En in den trein zat Oeri stilletjes, impassibel 'r breede bruine gezicht, 't kindje op schoot. Ze schikte 't strooioedje, geduldig telkens recht als die kleine, nerveuse handjes 't weer hadden scheefgerukt, trok 'n rokje glad, 'n afgezakt sokje omhoog; 't kindje, trappelend in haar schoot, greep de harde, zwarte haren en ze gaf 't te spelen van 'r bruine, schrompelige vingers af de twee grove gouden ringen met groote bonte steenen erin. Tusschen druk-pratende Europeanen, vroolijk-nerveus om 't heengaan, lichtelijk aangedaan van 't afscheids dejeuner met veel champagne, zat de bruine Oeri stil,

speelde zoetjes met 't kindje, speelde met 't kindje voor 't laatst. Abang zat in 'n anderen wagen, had voor de bagage te zorgen.

Daarna, over 't smalle zandweggetje, dat tusschen rommelige loodsen en opslagplaatsen van 't station leidt naar de kade, waar de boot ligt, droeg Oeri 't kindje nog, haar pajoeng van gevernist zeildoek schuttende - om dien triesten altijd maar neervallenden regen - erover heen. We hadden toen voor 't laatst den breeën, somberen riviermond gezien, met moerassen aan weerskanten en te midden daarvan 't gehucht van arme Chineesche visschers, grauw en verwilderd.... 'n nest van zeeroovers moest 't zijn.

Abang liep naast Oeri, 't padje af.... hij droeg 'n handkoffer.... had z'n sarong omhooggeslagen, stapte stevig in helderwitte broekspijpen.... onverschillig....

Even, achter hen aanlopend, bepraatten we dat. Abang was ons tegengevallen. Maar we constateerden 't smarteloos, dat hij om ons geen enkel woord-vanverdriet had gelaten.... We zeiden...., wèl curieus was 't.... en om thuis te vertellen, dat 't toch waar bleek.... dat 'r nooit iets echts groeide tusschen blanken-bruin, ondanks 't innigst samenleven.... en dat ze ons gansch verdriet-loos hadden laten trekken.

Want Oeri.... Ach ze was wel eerlijk.... En ze zou mij nooit vergeten, omdat 'k zoo goed was geweest voor haar en 'r zijden baadjes gegeven had en oorknoppen, toen het kindje verjaarde en 'n geit, ook zes kippen, voor 't besnijdenis-feestmaal van Sarian, haar zoon. Nu zou ze nooit meer kinder-baboe willen zijn, omdat ze dit kindje verliezen ging.... toch ben

'k zeker, dat ze wel al loopt, te middag tegen zonsondergang, onder de hooge bloemeboomen met 't witte wagentje van 'n ander kindje tusschen de vriendinnen en licht en sirih-kauwt met hen....

Langs 't modderige padje droeg Oeri 't kindje naar boord, Abang naast haar, wij daarachter....

Aan dek stonden we tusschen massa's menschen, die heengingen zelf of anderen uitgeleide deden. Beneden ons was de kade, fleurig-vol van Javanen en Chineezen en Klingen.... En we zagen dat alles voor 't laatst.

Oeri knoopte haar slendang los en gaf mij 't kindje. Ik was zéér aangedaan. Oeri zou 'k nóóit terugzien en Oeri was 'n deel van 't land, van 't huis, dat 'k nóóit zou terugzien.... en dan ineenen kwam 'r 'n visie op dat al verre, dat leeggehaalde huis.... 't erf in volle zon.... de manggaboomen stilbloeiend.... glanzende houttorren gonzend in de stilte om dat verlatene huis.

Nimmer hebben we dat land liefgehad.... en toch.... toèn - het was wel vreemd....

We gingen naar onze enge hut, beneden, Oeri met ons. En ze pakte 't kindje in haar armen, schreide, besnuffelde 't gezichtje - - innigste kus der Javanen.

Maar tusschen de manden vol visch en pompelmoezen op 't achterdek, zagen we Abang wegsluipen.

Abang had géén afscheid genomen.

We riepen 'm terug, koud. En traag sloop hij aan. Z'n gezicht was schuw, z'n stem stil.... Hij greep 't hangende handje van 't kind en zei.... 'tabé nonnie'. En tot ons, met 'n schuwen, nerveusen handdruk.... 'slamat djalan', 'gelukkig in 't gaan' - - en wij 'slamat tinggal', 'gelukkig' in 't blijven. Dan was hij weer heen - en voorgoed.

Maar zie -, toen wisten we, dat Abang ons zéér had liefgehad, ons en 't kindje.... en dat niet waar is, nee, zeer zeker niet waar wat ze zeggen van die sombere, fatale vijandschap tusschen blank-en-bruin.... In dat moment voelden we de simpele, nimmer-geuite genegenheid van dien Javaan als iets heel kostbaars en ons leed was levend om z'n weggaan.

Toen ging de boot.... en 't kindje schreide over de breedende waterstrook naar Oeri.... die wuifde.... wuifde.... En dan gingen ze.... zij in 'r kleurig baadje.... en zag maar om.... en wuifde.... en Abang stapte naast haar en heeft niet eenmaal naar ons teruggezien.

Toen, om den hoek naar 't station terug, was voorgoed, voorgoed Oeri's roode baadje heen en Abang met z'n bruine, gesloten tronie....

En 't kindje droogde haar traantjes en was stil.

Een delict.

Ali was de huisjongen van den dokter. En een zeldzaam leelijke kerel was-ie, zelfs voor een Maleier. 't Kromloopen, dat hij deed, als een oud mannetje, was hem bijgebleven uit de gevaarlijke klemziekte - waarvan er maar héél weinigen genezen - door al de chloral, die hij toen had te slikken gekregen. En behalve dat was zijn goor-bruine tronie hobbelig van pokputten en miste hij de voortanden uit zijn bovenkaak. Dit alles echter belette Ali geenszins, op de meest onversaagde wijze zijn geluk te beproeven in de liefde en wijl zijn uiterlijk zoo bitter weinig aantrekkelijks bood, moesten het zijne aardsche goederen voor ieder succesje deugdelijk ontgelden. In lang voorbijgane dagen was Ali grondbezitter geweest, de trotsche eigenaar van een tuin met een halfhonderd klappers en een atap-huis, maar toen hij, in de geestdriftige dankbaarheid na zijn genezing, de gelofte had gedaan van den dokter zijn leven lang te zullen volgen, en die kort daarna was overgeplaatst, had hij zijn bezit omgezet in gouden tientjes, die hij sindsdien, tot jasknoopen verwerkt, op zijn baadje te pronk droeg. En zóó waren ze niet, de lok-lachende en heupwiegende meiskes uit de kampong, of ze zagen

Ali's gouden duiten evenzo goed als zijn apensnoet en zijn pokputten. De liefde die ook in deze hemelstreken niet uitsluitend 'eine Passion' is, kostte Ali deswege menigen jasknoop, en menigen zucht - zoovaak er een knoopsgat te dichten viel dat geen partner meer had.

Ali was een geducht man. Want niet alleen dat hij met zijn gouden jasknoopen de vrouwen der sadokoetsiers en die der waronghouders tot ontrouw verleidde, hij was nog een eerste vechtersbaas daarbij, iets waartoe hij zich, ondanks zijne weinig-martiale gestalte, als bediende van een militairen dokter, verplicht scheen te achten. Liever dan als een ordentelijk mensch thuis in de pendoppo te zitten wachten op boodschappen voor zijn meester, zwierf hij den heelen, warmen dag de kotta rond, overal vooraan waar rondom een afgebeeld sado-paard, dat niet verder wou, of bij een warong, ruzie gemaakt of geredetwist werd. En als hij het even lappen kon, mengde hij zich in de relletjes, koos partij en deelde in laakbare overijldheid klappen uit. Een enkelen keer - niet al te vaak, want het Gezag pleegt het zich niet druk te maken in de warmte - maar soms dan toch, kwam er een blootvoetige bruine diender naderbij, héél gewichtig om het gewaad des gezags dat hem bekleedde en hij greep den tierenden Ali juist onder zijn blauwen hoofddoek bij het oor. Of hij maar meeinging naar den toean-controleur! Maar Ali dacht er niet aan en de radde welbespraaktheid, waarmee hij zijn volledige onschuld betoogde, liet niet na den uitteraard schuchteren Javaan tot verbijsterens toe te imponeeren. De getuigen, in natuurlijken afkeer van de blauwe uniform, waren er dan gewoonlijk al vandoor en voor de zooveelste maal mocht de schuldige straffeloos uitgaan.

Die ervaring, herhaaldelijk opgedaan en gevoegd bij Ali's rotsvaste overtuiging, dat de dokter hem uit een uiterste beknelling nog altijd kon en zou redden - want de dokter was een groot man en Ali bewaarde den sleutel van zijn bitterkast - deden zijn overmoed in de liefde, zijn onbeschaamdheid betreffende andermans zaken, zijne bandeloosheid en zijne plichtverzaking onrustbarend toenemen.

De dokter begon dan in arren moede Ali's gelofte - waarvan hij vroeger meer dan eens met ontroering had gewaagd - als een misplaatste aardigheid te beschouwen en het te betreuren dat hij Ali indertijd niet nog een onnoozel snufje chloral meer te slikken had gegeven. Hij deed tenminste alsof. Want in zijn hart was hij aan den leelijken schobbejak zéér gehecht en al ging er geen maand voorbij zonder dat Ali zijn ontslag kreeg aangekondigd - een bericht, dat hij zelfs geen antwoord of ook maar geveinsde ontsteltenis waardig keurde, - op den laatsten van de maand kreeg hij niet minder getrouwelijk zijn loon met een standje, onder aftrek van genoten voorschot, uitbetaald, alsof er van geen ontslag was gerept. Mede een ervaring, die Ali noodwendig versterken moest in zijn onmisbaarheidswaan. Totdat hij daaruit wreedelijk werd weggerukt.

Er was een Bangsawan - een Inlandsche komedie - gekomen en daarmee een trek van pret-belust buitenvolk naar het hoofdplaatsje toe. Want voor de 'kemidi' heeft de bruine broeder graag zijn laatste centen over en de bruine zuster nog wel iets meer, als de centen op zijn. Ali dichtte dan ook in dien plezierigen tijd met menigen zucht menig knoopsgat van zijn jas; de tientjes

waren geducht aan het slinken; 't scheen te voorzien, zoo hij niet tijdig zijn neigingen bedwong dat 't algauw met de wereldsche pracht gedaan zou wezen.

De regentijd was pas voorbij, de avond was koel en de wind was geurig. De kanariboomen van de laan langs de kemidi ruischten zacht met hun in 't hemelzwart verloren toppen. Maar aan den voet van die hooge boomen was 't alles licht en kleurigheid. Een lange rist van warongetjes stond daar opgeslagen en onder de begeerige oogen der talrijke feestgangers lag er in het schijnsel van flakkerende fakkelvlammen de kleurigheid van vruchten en snoepgoed te pronk. Tusschen bedaarde, net-gekleede Javanen, ruw-vroolijke Maleiers en opgepronkte Chineesche dandies, die met heel veel zwier boven hun wasgele poppen-gezichten d'r panamahoedje droegen en lonkten naar de meisjes, waren we, als we wel meer avonden deden, het laantje afgedrenteld en nog eens een keertje terug, tot we genoeg hadden van den scherp klapperolie-stank en van de ketelmuziek uit de linnen komedietent. Toen waren we met den dokter mee opgelopen naar zijn huis toe.

Ali was natuurlijk den hort op, en pruttelend sleepten we zelf onze stoelen naar buiten, terwijl de dokter nog een extra mopperbetoog afstak over de drommen patiënten, die in zijn afwezigheid aan de deur moesten zijn gekomen en wier geneeskundige behandeling zonder twijfel de opkomst zou zijn geweest van hemzelf en zijn familie in Holland.

De weg langs de officiers-woningen was stil en duister. Een enkele maal passeerde er een donkere Javaan of een vlugge Chinees in witte kleeren. Met niet alledaagsche verbazing zagen we dan ook ineens een stoetje menschen

den hoek omslaan en heel beslist op het huis afkomen. Even dachten we aan een ongeluk, waarbij de hulp van onzen medischen vriend werd ingeroepen, doch 't lachen dat opjoelde uit den stoet, stelde ons gerust...., maar onze verbazing klom, want wat we zagen, was aan het hoofd van den stoet een tweetal politie-dienaren en Ali tusschen hen in. Voor het open hekje hield het gezelschap in afwachting halt, achter de dienders, die stram stonden met de eene hand in permanent saluut aan de hoofddoeken, met de andere omklemmend ieder een arm van den ongetwijfeld zwaar-schuldigen Ali.

De dokter wenkte de deputatie binnen. En terwijl de anderen achteraf bleven, traden de uniformdraggers in waardigen pas, het benauwde slachtoffer tusschen zich in, naderbij. En achter hen kwam een bejaarde Chinees in zwarte kleeren, die grommelde in zichzelf, terwijl zijn kaken beefden van toorn, en zijn luid-kijvende eega, aanmerkelijk jonger, een tamelijk fleurige dame nog, met groen-steenen oorbellen en in de gewone volksdracht van blauw baadje en wijde blauwe broek. Niemand dan zij bracht iets in 't midden, zelfs Ali zweeg, overschetterd door zooveel slecht Maleisch en door het snerpend geluid der krijschende kakatoestem.

Voorloopig viel er van des dokters zijde niets te ondervragen; de Chineesche wilde niets liever, dan ons de zaak zoo uitvoerig mogelijk uiteen zetten.

Die zaak was, dat Ali haar, terwijl ze rustig en wel met haar man in 't laantje bij de Bangsawan drentelde, listiglijk en gluipsch in de kuit had geknepen.... Foei, wat was die Ali een varken.... foei, foei, welk een onrein mensch moest hij zijn, om een fatsoenlijke vrouw

in de kuit te knijpen.... de vrouw van een anderen man.... foei....

‘Wat is daarvan aan, Ali?’

Ali zweeg, maar zijn houding was een bekentenis. Zijn gewone welsprekendheid scheen spoorloos gevlogen voor den luide toorn der belaagde deugd, wier krijschstem onvermoeid voortkeef....

.... Niet alleen had hij haar in de kuit geknepen, maar haar man, die hem vermaande, alléén vermaande met woorden, was hij te lijf gegaan, had hem gescholden en geslagen met de vuist op het hoofd.... foei.... de binatang.... foei.... de onreine mensch.... die hij was.... iedereen wist toch dat hij geen enkele vrouw met rust kon laten.... overal stond hij toch als een twistzoeker bekend....

Nu wenschte ook de dokter een woordje te zeggen. En terwijl hij met een kort ‘diëm’ de Chineesche het zwijgen oplei, sloeg Ali ten tweede male zijn smeekende oogen op. Maar de dokter bleef strak.

‘Het is een erge zaak, Ali, een héél erge zaak.... Heeft Ali gebakkeleid, oppas?’

De toegesproken politiemans bevestigde nadrukkelijk, onder zwak pruttelprotest van den beklagde. Want Ali voelde, dat de maat zijner zonden vol was en zijn uur gekomen.

‘Ali had thuis moeten zijn, dan was er niets gebeurd....’

Het was een vonnis, Ali voelde het, en dat iedere verdediging nutteloos was. Hoe gaarne had hij met zijn laatste jasknoopen deze klandestiene uitspatting geboet en zichzelf de schande bespaard van tusschen het hoonende straatvolk - en uit zou 't zijn met zijn

prestige - te worden weggeleid naar den controleur!

De dokter ondervroeg den ouden Chinees, wiens toorn al aanmerkelijk was gezakt en die met een grommelende stem antwoordde in schuwe monosyllaben. Zijn vrouw keef daar aanvurend bovenuit, ten derde male betoogend, welk een varken, en welk een onrein mensch Ali moest zijn, om tot zulke schanddaden te kunnen vervallen....

‘Ali.... kassi koentjie.... geef me den sleutel.... oppas, breng hem naar den toean-controleur.’

De Chinees kaakmummelde, welvoldaan, en de oppassers hadden een stillen glimlach van voldoening. En Ali, de oogen neer, haakte met bevende vingers den sleutel van zijns meesters bitterkast, die het symbool was van zijns meesters vertrouwen, van zijn buikriem los, reikte die den onverbiddelijken dokter over en liep, als verpletterd onder zijn rampspoed, tusschen de stramme dienders in, begeleid door het hoongekrijsch der gewroken onschuld, het tuinhekje uit.

